

MANLLEU 1986:

CULTURA POPULAR I VIDA QUOTIDIANA

Raimon Bonal i Joan Costa
Fundació Jaume Bofill

Octubre de 1986

INDEX

Introducció	4
I.- LA POBLACIÓ	8
1.- La població de Manlleu i la seva evolució	9
2.- Estructura de la població segons el Padró de 1981	11
2.1.- Estructura de la població per sexes	11
2.2.- La població segons l'estat civil	11
2.3.- Estructura d'edats de la població de Manlleu	12
2.4.- Origen i procedència de la població	16
2.5.- La població activa i la seva situació laboral	18
2.6.- La població segons el seu nivell d'instrucció	22
CONCLUSIONS	24
3.- La població sense estudis	26
3.1.- Dimensionat del col·lectiu i la seva distribució per barris	28
3.2.- Característiques demogràfiques d'aquest col·lectiu	29
3.2.1.- Sexe i edat de la població sense estudis	29
3.2.2.- Origen i anys de residència a Catalunya	32
3.2.3.- Situació laboral i sectors d'activitat de les persones sense estudis	34
4.- Conclusions	35
II.- EL CONSUM DE LA PREMSA A MANLLEU	37
1.- Les publicacions diàries	37
2.- La premsa comarcal	39
3.- Les revistes d'opinió	39
4.- Publicacions catalanes	40
5.- Altres publicacions	41
5.1.- Revistes eròtiques	41
5.2.- Publicacions diverses	41
5.3.- Una mica de tot	42
5.4.- Els fascicles.....	43
6.- Algunes precisions	44
III.- ENTITATS MANLLEUENQUES	46
1.- Cronologia de les entitats	46
2.- Dependència jurídica i econòmica de les entitats	48
3.- El col·lectiu associat	49
4.- Característiques d'aquest col·lectiu	52
5.- Activitats d'aquestes institucions	53
6.- Consideracions	54
IV.- ELEMENTS DE LA VIDA CULTURAL DE MANLLEU	58
Introducció	58
1.- Història social i cultural de Manlleu	60
2.- L'origen de la segmentació cultural: l'escola	66
2.1.- Els "hermanos" i les "monges"	66
2.2.- El problema escolar	67
2.3.- La polèmica entorn de l'escola Puig-Agut	69
2.4.- L'Institut, fonament d'esperança?	75

3.- Els problemes de la immigració	75
3.1.- La difícil integració	77
3.2.- Esboç d'un inici d'integració	78
3.3.- Interpretació de la segregació cultural des de la cultura obrera	80
4.- Els joves i la cultura	81
4.1.- Els joves i els seus centres cohesionants	82
4.2.- Els joves i les seves inquietuds	86
4.3.- Els joves i la política	88
4.4.- El món en el que es mouen els joves	88
5.- La dona en el context cultural de Manlleu	90
6.- Vida i dinàmica cultural de Manlleu	92
6.1.- Manlleu en el seu context	92
6.2.- Hi ha efectivament una davallada cultural?	93
6.3.- Els focus culturals	96
6.3.1.- El Centre familiar y social	97
6.3.2.- Els mitjans de comunicació locals	100
6.3.3.- La cooperativa "Pa i Queviures"	103
6.3.4.- Les biblioteques populars	106
CONCLUSIONS GENERALS	107

Introducció

La proposta d'una anàlisi de la cultura popular a Manlleu és una tasca veritablement temptadora. En primer lloc, pel seu caràcter innovador dintre la nostra pràctica corrent d'investigació i, en segon lloc, per la dimensió del problema en tant que fuig d'un model estereotipat de recerca enquadrat en un clixé únic i inamovible; ens obliga, per tant, a forçar la nostra indagació teòrica, per tal de construir l'objecte d'estudi, intentant traduir el concepte de cultura en una noció operativa que permeti la trobada d'uns indicadors que autoritzin una lectura adient de les coordenades de la veritable dimensió cultural de Manlleu.

Anem a considerar Manlleu com un lloc creador de cultura; és a dir, un indret on s'elaboren els valors i les significacions col·lectives en els comportaments de la vida quotidiana; és una vila industrial i urbanitzada i ens interessa saber quins són els models culturals que configuren uns determinats modes de representació del món. No ens interessa tant la vida de la gent de Manlleu des de la perspectiva de les pressions econòmiques o psicològiques que pateixen, sinó des de la dimensió dels rols que juguen, de les funcions que tenen i dels circuits de comunicació que configuren en profunditat les capacitats humanes d'intercanvi i de comprensió mútua.

Però, què és exactament la cultura? Què volem dir quan parlem de cultura popular? Com trobar l'articulació d'aquesta cultura popular en una població com Manlleu?

Cal dir, abans de tot, que la cultura és l'expressió de la identitat personal o de grup i que no s'ha de confondre amb la ideologia en tant que legitimació d'uns interessos encoberts o explícits. Volem estudiar la cultura a Manlleu i no pas la ideologia; volem estudiar la o les visions del món que s'imposen a la col·lectivitat com a fruit del model de producció dominant en un moment històric donat i les manifestacions de la mateixa en funció de la pertinença a diferents grups culturals com a reformulació o readaptació d'aquella cultura dominant.

Manlleu i els seus habitants formen part de la cultura homogènia, estandarditzada i excloent, pròpia de les societats occidentals. Aquesta cultura es basa en el capitalisme industrial des del punt de vista econòmic, en l'estat centralitzat des de la perspectiva política, en la societat de classes des de la dimensió social i en els valors burgesos des de l'aspec-

te ideològic. Tot el que es separa de la visió que ve donada per aquesta representació del món, és cultura divergent, contradictòria, alternativa o, per emprar un mot ben usual, subcultura.

Aquesta concepció única i monolítica de la cultura s'imposa a través del discurs de l'agressió fonamentat en la societat del consentiment; o sigui, subvalorant, refusant i discriminant el que pugui ésser considerat desviació. Com en el procés de la fagocitosis (emprant un símil clínic), assumint i assimilant tota mena d'allunyament amb el rerafons de defensar l'organisme dels cossos estranys i, eventualment, emprant el discurs de la censura a través del silenciament, el desprestigi i la ridiculització del grup portador de diferència.

De totes maneres, és cert que els homes no poden existir independentment de les seves relacions socials i del reconeixement social que d'aquestes en reben. En opinió del marxisme, l'existència social és la que estructura la consciència.

En la mesura que la cultura, en el sentit ample del terme, evoca el conjunt de models i codis als quals hom es refereix per a comunicar i donar un sentit als intercanvis humans, cal creure que la vida de Manlleu deixarà entreveure varis universos culturals en estreta relació a les diverses formes de realització i presentació de les relacions interpersonals. Els efectes culturals d'aquestes presentacions no són pas sempre els mateixos: dependran dels països d'origen de les persones, de la situació ocupacional efectiva i concreta, de la participació més o menys intensa en la vida col·lectiva, del tipus d'influència cultural al qual es veuen sotmesos, de la permeabilitat relativa a aquestes influències, etc. La lògica de les respostes dependrà de la correlació entre situació social i vivència de la societat externa, entre la classe social de pertinença i la participació en la vida col·lectiva.

Les diverses visions cosmològiques provenen, doncs, de les diferències estructurals, morfològiques o simbòliques que defineixen l'espai i el temps de manera diversa a la de la cultura dominant. En el fons, àdhuc podem parlar d'identitats culturals diferents.

La reflexió sobre la cultura popular a Manlleu és la que gira entorn de les diferències culturals; és a dir, les formes diverses d'expressió de la identitat col·lectiva i dels grups que reivindiquen una oposició als models i valors propugnats; des d'aquesta perspectiva la cultura popular acaba essent una cultura d'oposició i a la vegada, d'afirmació d'una

determinada singularitat fonamentada en una existència social diferent.

Aquesta diferència adés es basa en les oposicions nascudes a partir del concepte temps (passat/present, tradicional/modern, abans/ara, arcaic/actual), adés es refereix al contrast que parteix de la noció d'espai (rural/urbà, camp/ciutat, local/universal), adés es fomenta en la rivalitat que és filla del concepte de nació (cultura pròpia/extranya, autòctona/forana, colonitzada/colonitzadora).

En el fons, la cultura serà sempre un instrument en mans d'una col·lectivitat determinada pel coneixement i domini de la natura i expressat a través del gest, de la imatge, del símbol o de la paraula i els seus productes.

Finalment, cal al·ludir a la uniformització propugnada pels mitjans de comunicació social que es presenten com a veritables interferències estandarditzades i que presenten valors únics i monolítics. La influència d'aquests mitjans de comunicació social serà sempre relativa a la permeabilitat de la seva penetració en un sector determinat i a la capacitat de defensa crítica d'aquest col·lectiu.

... ..

Ni cal dir com l'anàlisi que se'ns proposa és enriquidor en tant que invita a una lectura de la vida social de Manlleu que, allunyant-se del que és estereotipat i donat una vegada per sempre, es proposa partir del real en tant que s'inscriu en una història explicativa de moltes coses i es troba estretament lligada a l'estructura social.

És per això que el primer pas d'aquesta aproximació és el coneixement de la realitat social i demogràfica de les persones que resideixen a Manlleu; és el marc estructural indispensable per a tenir un primer replà que doni ja la base sobre la qual s'explica la diferenciació cultural. No és tant la definició pura i simple d'uns nivells d'instrucció assolits, com l'estructura històrica del creixement de la població fins arribar al moment present, la composició per edats, l'origen o naturalesa de la població, els nivells i branques d'activitat de la mateixa; tot plegat vist des de la perspectiva residencial on aquesta població s'ubica en el plànol de Manlleu. No es pot oblidar que les variables de l'espai i del temps són explicatives en la mateixa definició de l'apropiació de la cultura pels habitants de la vila.

Un segon moment serà la contemplació estàtica de les diverses entitats cohesionadores de la vida social manlleuena; des de les que es centren en la cultura fins les que incideixen en la vida cívica, passant per les de caire educatiu i les que agrupen els interessos més diversos. Són els nuclis d'activitat associada i que configuren un ventall prou ampli de vida col·lectiva que pot definir determinats sectors de relativa influència cultural a la població. Cal tenir en compte el constant "feed-back" que s'opera en la vida social, en tant que la gent s'agrupa per afinitats, i la pressió i influència de l'agrupació afecta així mateix les persones implicades.

La tercera part és l'anàlisi del que es llegeix a Manlleu com a influència de comunicació, la major part forània, i que pot generar dinàmiques de percepció cultural diverses; no es pot oblidar el poder detonant dels mitjans de comunicació social en tant que configuradors d'una determinada obertura a l'exterior.

Finalment, la darrera fase és la construcció de la dinàmica cultural a Manlleu considerant els límits municipals de la gent que hi habita com un lloc generador de cultura. La font informativa prové de les entrevistes semidirigides fetes a la població, prenent Manlleu com si es tractés d'una institució cultural. És l'hora de descobrir les formes d'apropiació de la cultura tenint en compte variables tan determinants com el temps, l'espai, l'extracció social, el sexe, l'edat i el paper que hi juguen determinades entitats configuradores d'una forma concreta d'ésser en el món.

El conjunt ens permet llegir adequadament i d'una manera força aproximada el vaivé de la vida cultural de la vila, no solament en la seva dinàmica històrica i actual, sinó també amb els matisos que s'aproximen a la realitat diferencial de la vida col·lectiva manlleuena des del punt de vista de la cultura. Pensem que el conjunt ens pot fer veure la complexitat de la realitat i les contradiccions socials que, malgrat tot, fan emergir la vida cultural en una població tan singular com la capital industrial d'Osona.

Barcelona, setembre de 1986

Raimon Bonal i Joan Costa
Fundació Jaume Bofill

I.- LA POBLACIÓ

L'objectiu d'aquest estudi és un apropament a la dinàmica i expressió cultural del poble de Manlleu. No es tracta tant d'unes reflexions teòriques sobre el fet cultural com de l'anàlisi d'aquest fet en un context concret i determinat.

Aquest marc, aquest context és el que ens proposem conèixer en aquest capítol dedicat a l'anàlisi demogràfica.

Quants i qui són els veïns de Manlleu, com estan distribuïts en les diferents àrees que configuren l'entramat urbà de la vila, quines són les característiques referents a l'edat, sexe, origen o procedència, situació laboral i nivell d'instrucció. És a partir d'aquesta anàlisi que ens serà possible conèixer el terreny humà on s'articula tota la xarxa de relacions culturals i on es gesten i apareixen els diferents productes indicatius i exponents de la dinàmica cultural.

Es en aquest aspecte que creiem del tot necessari aquest capítol d'anàlisi demogràfica. Les dades base són les que ens consten en el Padró Municipal del 1981. És el darrer Padró amb les dades elaborades i treballades. En aquells moments constaven com a veïns de Manlleu 16.013 persones. En l'actualització del Padró, en el desembre de 1985, dóna la xifra de 15.863 habitants. La diferència no és tant substancial com perquè pugui invalidar les característiques que es deriven de l'anàlisi de les dades del 1981. No pretenem quantificar els nombres absoluts, és molt més important, des de la nostra perspectiva, saber veure les característiques demogràfiques que aquestes dades reflecteixen. Per altra part, la dinàmica socio-econòmica, que és l'element essencial que provoca alteracions i canvis en les estructures demogràfiques, no ha presentat cap tret específic que faci pensar en alteracions significatives. La crisi ha estat constant. El procés d'estancament en la dinàmica poblacional és general a Catalunya, i la vila de Manlleu no s'escapa d'aquesta dinàmica. Si en algun aspecte ha incidit la crisi, és en un procés evolutiu negatiu.

El fet que l'estudi té com objectiu l'aspecte cultural, ens ha refermat en la importància que té un segon nivell d'anàlisi d'aquestes dades demogràfiques, que faci referència al col·lectiu que presenta el nivell més baix d'instrucció: quants són, qui són, quina és la seva procedència, etc. Agradi o no agradi, el nivell d'instrucció és un factor determinant de cara a la integració cultural dins la nostra societat. El de Graduat

escolar és un títol exigit per les feines i treballs més senzills; i una certa capacitat de les persones per entendre, raonar i valorar molts aspectes de la nostra societat, no hi ha dubte que depèn, en bona part també, d'aquests nivells d'instrucció adquirits. És per aquests motius que hem cregut important tenir en compte en la nostra anàlisi, aquest col·lectiu de la població.

El buidatge de les dades referents a aquest col·lectiu, l'hem fet a partir de la divisió més natural de la vila: els seus barris. Aquests no coincideixen amb la divisió administrativa en districtes i seccions censals. No pretenem mitificar la divisió per barris, però sí que pot ser més coherent l'anàlisi fet en funció d'unes àrees que responen molt més a la dinàmica relacional de la població.

1.- La població de Manlleu i la seva evolució

El Padró del 1981 dóna la xifra de 16.013 habitants a la vila de Manlleu. Representa el 14,3 % de tota la població de la Comarca d'Osona. La meitat de la població d'aquesta comarca, exactament el 51,3%, es concentra en tres poblacions: Vic, la capital de la comarca el 27%, Manlleu el 14,3% i Torelló el 9,9%.

Aquesta situació és fruit d'un procés de molts anys i que queda reflectit clarament en les dades que oferim a continuació i que arrenquen dels anys 40.

- Any 1940	Vic, Manlleu i Torelló	acomulen el 37,6% de la comarca.
- Any 1950	" "	" " 39,-% " "
- Any 1960	" "	" " 42,8% " "
- Any 1970	" "	" " 48,6% " "
- Any 1975	" "	" " 49,6% " "
- Any 1981	" "	" " 51,3% " "

No tenim els elements que ens permetin dir si aquest procés continua en el mateix sentit, s'ha estacionat o bé s'ha iniciat un procés a la inversa.

Lògicament les àrees urbanes-industrials són les que concentren majoritàriament la població en totes les comarques. La vila de Manlleu forma part d'aquesta àrea de la comarca d'Osona que concentra la població. Veure quin ha estat el procés seguit per Manlleu i les altres dues ciutats, junt amb el procés global de la comarca, pot ajudar-nos molt a veure el paper jugat per la vila de Manlleu en tota aquesta dinàmica de població.

Poblacions	1940	1950	1960	1970	1975	1981
Manlleu	6.396	7.294	9.410	13.169	14.121	16.013
		14%	29%	39,9%	7,2%	13,4%
Torelló	4.806	5.154	6.459	8.889	9.703	11.000
		7,2%	25,3%	37,6%	9,1%	13,4%
Vic	15.516	16.975	20.303	25.906	27.612	30.155
		9,4%	19,6%	27,6%	6,6%	9,2%
Comarca	71.021	75.347	84.575	98.740	103.689	111.518
		6,1%	12,2%	16,7%	5%	7,2%

Fonts: Estadística i Societat

Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya

Padrons Municipals

Elaboració pròpia

És evident que fins l'any 1975 Manlleu és la vila capdavantera en l'increment relatiu de la població. Si tenim en compte l'actualització del Padró del desembre del 1985 que ens dóna la xifra de 15.863 habitants ens trobem amb un cert descens per respecte a 1981. És que durant aquests darrers anys Manlleu perd habitants? És que el Padró del 1981 no responia a la realitat? No tenim les dades que ens puguin ajudar a donar resposta a tots aquests interrogants.

El que sí pot servir-nos com a punt de referència del que en l'actualitat passa a Manlleu, són les dades de l'any 1985 que fan referència a les altes i les baixes en el Padró Municipal. Durant l'any 1985 els immigrants a Manlleu totalitzaven 156 persones i els emigrats 176 persones. El saldo és positiu per als emigrats. Aquestes dades poden ésser indicatives de l'orientació que pren el moviment demogràfic a Manlleu i que sintonitzaria amb el moviment que experimenten la majoria d'àrees urbano-industrials que en les dècades dels anys 50 i 60 varen créixer pel gran embalum que va tenir la immigració.

Per diagnosticar més clarament les perspectives demogràfiques de Manlleu ens caldrien dades sobre les taxes de creixement natural, saldos migratoris, etc. Pel que respecta a la taxa de creixement natural, podem dir que en el transcurs dels anys 1975-76 era del 9,14, molt per sota de la de Torelló, que era del 11,79, de Vic, que era del 9,70, i del global de la comarca, que era de l'ordre del 9,71.

2.- Estructura de la població segons el Padró del 1981

Situada en grans trets la perspectiva evolutiva de la població, cal veure'n quina és la seva estructura a partir de les diferents variables demogràfiques que ens consten en el Padró. Tal com hem dit anteriorment, aquestes dades pertanyen al 1981 i sempre les hem de llegir tenint en compte aquesta perspectiva. Malgrat això, les creiem suficientment vàlides per mostrar-nos els principals trets que caracteritzen la població de Manlleu.

2.1.- Estructura de la població per sexes

En aquest primer nivell d'anàlisi demogràfica, en què tenim en compte la globalitat de la població, utilitzarem la divisió administrativa del municipi en districtes i seccions censals. La necessitat o oportunitat de remarcar algun sector concret de la vila ens vindrà donada per la presència d'alguns trets remarcables i que diferencien aquesta àrea de la tònica general de la població.

Abans de referir-nos a l'estructura de la població segons el sexe, és important assenyalar que el 57,7% de tota la població de Manlleu es concentra en el Dte. II i en la s.c. 1ª del Dte. III. En aquesta àrea geogràfica hi ha els Barris de l'Erm i el barri de Gràcia. Aquests dos barris sols acumulen el 43,2% de tota la població de Manlleu. El pes específic d'aquesta dada és prou rellevant, com per pensar que les característiques de la població d'aquesta zona han d'ésser tingudes en compte, ja que són les pròpies de més de la meitat de la població.

L'estructura sexual de la població té les següents característiques: el 49,5% són homes i el 50,5% restant són dones. L'índex més alt de dones és un fet normal en qualsevol estructura de població. Aquest percentatge de dones s'accentua notòriament en les àrees situades al casc antic de la vila: Dte. I s.c. 2^a, 54,6% de dones; Dte. III s.c. 2^a, un 52,4%. En aquestes àrees hi trobem els barris coneguts per Dalt vila i Baix vila.

Normalment la major presència femenina és un clar indicador de població vella. Això ho constatem quan fem l'anàlisi de població segons els diferents grups d'edat.

2.2.- La població segons l'estat civil

El Padró Municipal del 1981 ens dona la següent estructura de la població, segons el seu estat civil:

- Solters	42,7%
- Casats	50,8%
- Vidus	6,-%
- separats	0,5%

Aquestes dades fan referència a la globalitat de la població. Si ens fixem en els diferents sectors delimitats per la divisió administrativa municipal, constatem que en el Dte. I l'índex de vidus és del 8,6, dos punts més que l'índex global de la població. Aquest índex encara és més elevat en la s.c. 2ª d'aquest mateix districte, el 9,3. Tot sembla indicar que aquest sector configura l'àrea vella de Manlleu.

Cal remarcar que aquestes àrees significades per la presència de població vídua, coincideixen en gran part amb les mateixes on hi hem localitzat uns elevats índexs de població femenina.

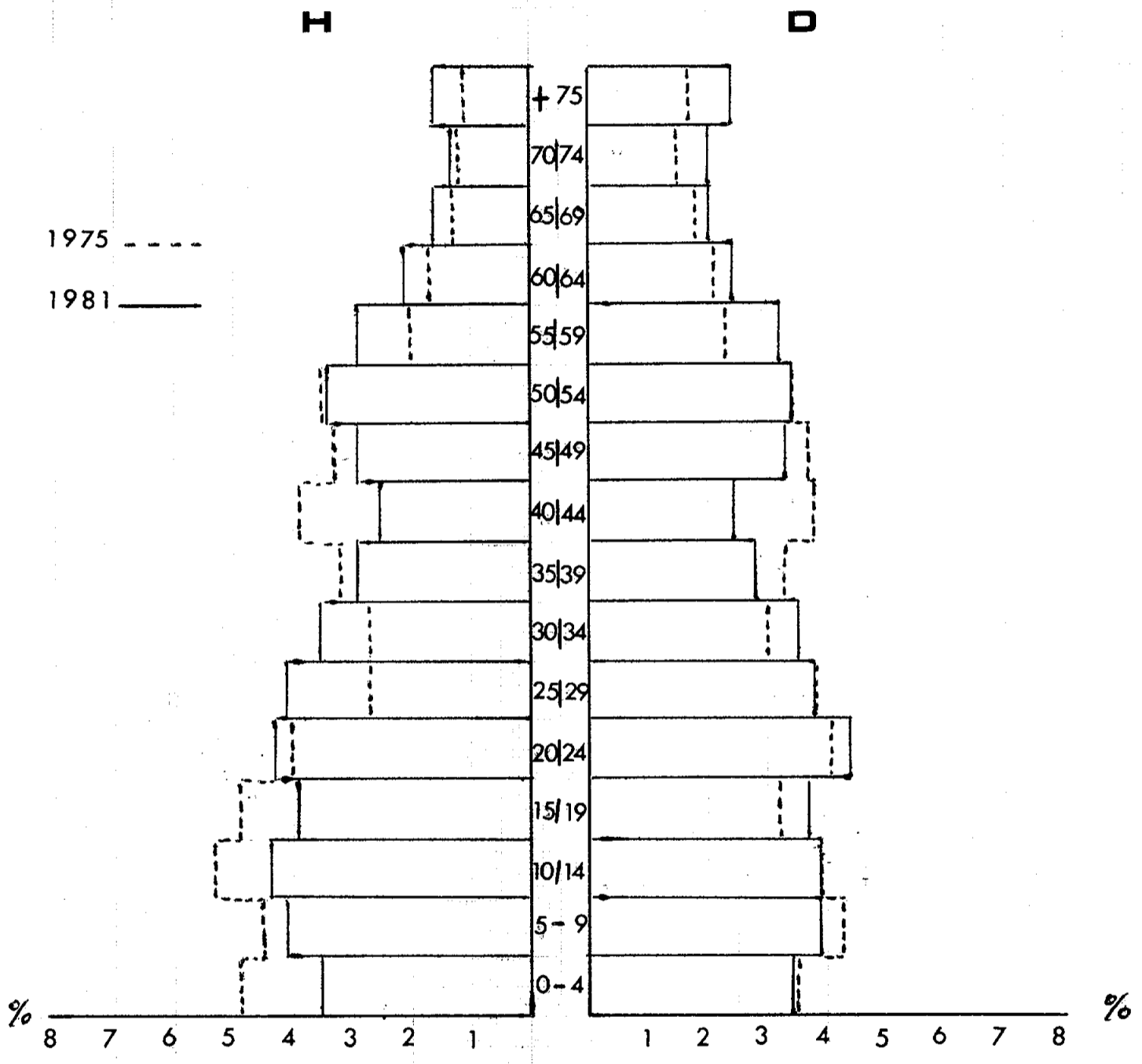
En el Dte. III, i concretament en la s.c. 1ª que configura el barri de l'Erm, és on hi constatem un índex elevat de l'estat civil de solter, que donades les característiques socio-històriques del barri, podem estimar que correspon a una presència important de la població jove.

2.3.- Estructura d'edats de la població de Manlleu

L'estructura d'una població i la seva dinàmica són dues realitats que van estretament lligades. Si tenim en compte el sexe i l'edat, les característiques estructurals de la població són el resultat de tot el que en els darrers anys ha succeït, a la vegada que aquestes mateixes característiques tenen un pes remarcable de cara a l'evolució futura de la població.

Pel que respecta a l'estructura d'edats, depèn dels nivells de natalitat i mortalitat que s'han experimentat en la població, i sobretot de la magnitud del fenomen migratori. Aquest fenomen migratori depèn molt més del procés econòmic i social, que no pas del procés demogràfic. Però malgrat aquesta independència, no hi ha dubte que el fenomen migratori influeix directament en l'estructura demogràfica. L'evidència i la vivència que tots tenim d'aquesta realitat en el nostre país, fa innecessari qualsevol altre tipus de comentari.

En la piràmide d'edats que exposem a continuació, es reflecteix clarament quina era l'estructura de la població de Manlleu, segons l'edat, en dos moments determinats i precisos: l'any 1975 i l'any 1981.

Un espai molt curt de temps, però que permet constatar l'estructura per edats en dos moments determinats, i valorar l'evolució en aquest període de 6 anys.

La lectura de la piràmide ens fa adonar que, en el període 1975-1981, l'estructura per edats de la població de Manlleu:

- s'estreny, es redueix de manera sensible en les edats de 0-19 anys. Aquest fenomen és notòriament constatable en els homes, en canvi en les dones tot i que la tendència és també negativa, ens trobem amb un augment relatiu de la població femenina entre els 15-19 anys.
- a partir dels 55 anys, augmenten visiblement els índexs de població tant en els homes com en les dones. La tendència a invertir el sentit de la piràmide s'insinua clarament.
- només el grup entre 25-34 anys presenta una major consistència i embalum en l'any 1981.

Ens movem en un nivell de pures constatacions. En la piràmide hem observat uns períodes quinquenals d'edat, que és la mesura estandarditzada de projectar piràmides. Podem també constatar quina ha estat l'evolució de la població a partir del 1970, tenint en compte uns grups d'edat més amplis, però a la vegada molt significatius:

	<u>1970</u>	<u>1975</u>	<u>1981</u>
De 0 a 13 anys	26,1%	26,4%	21,5%
De 14 a 65 anys	64,2	64,9	68,5
Més de 65 anys	9,7	8,7	10,-

Les constatacions que s'observen en la piràmide, es reafirmen en les dades del quadre precedent. A la vegada queda prou reflectit l'impacte produït pel fet immigratori dels anys 60; però aquest impacte perd la seva força a partir de l'any 1975, de manera que les dades referents al 1981, ens mostren una clara disminució de les edats joves en benefici d'un notable increment de les edats adultes i velles.

Com en les altres variables demogràfiques, també en l'edat veurem quines són les àrees on hi trobem una presència més notòria d'uns o altres grups.

Per aquesta anàlisi hem cregut més adient agrupar les edats en funció dels nivells escolars per una part, i en les edats post-escolars per l'altra, tenint en compte uns espais temporals que fossin mínimament indicatius

dels diferents moments cronològics d'una població. En el quadre que oferim a continuació, assenyallem únicament els índexs realment indicatius.

1. De 0 a 3 anys	MUNICIPI	5,8%	
	Dte. III	6,6	
	Dte. III s.c. 1 ^a	7,-	(Barri de l'Erm)
2. De 4 a 5 anys	MUNICIPI	3,5%	
	Dte. III	4,3	
	Dte. III s.c. 1 ^a	4,4	(Barri de l'Erm)
3. De 6 a 13 anys	MUNICIPI	12,9%	
	Dte. II	13,6	
	Dte. II s.c. 2 ^a	13,6	(Barri de Gràcia)
	Dte. III	13,8	
	Dte. III s.c. 1 ^a	14,4	(Barri de l'Erm)
4. De 14 a 16 anys	MUNICIPI	4,2%	
	Dte. I	6,-	
	Dte. I s.c. 2 ^a	6,8	
5. De 16 a 29 anys	MUNICIPI	21,4%	
	Dte. II	22,5	
	Dte. II s.c. 2 ^a	23,6	(Barri de Gràcia)
	Dte. III	23,4	
	Dte. III s.c. 1 ^a	24,2	(Barri de l'Erm)
6. De 30 a 44 anys	MUNICIPI	21,4%	
	Dte. II	18,7	
	Dte. II s.c. 2 ^a	19,2	(Barri de Gràcia)
	Dte. III	19,1	
	Dte. III s.c. 1 ^a	18,7	(Barri de l'Erm)
7. De 45 a 65 anys	MUNICIPI	24,5%	
	Dte. I	29,1	
	Dte. I s.c. 1 ^a	28,8	
	Dte. I s.c. 2 ^a	29,6	
	Dte. IV	28,1	
	Dte. IV s.c. 1 ^a	27,5	
	Dte. IV s.c. 2 ^a	28,5	
8. Més de 65 anys	MUNICIPI	10,-%	
	Dte. I	14,8	

Dte. I s.c. 2a 17,6

Dte. IV 13,5

Dte. IV s.c. 1ª 16,3

Dte. IV s.c. 2ª 11,8

No fa falta una reflexió gaire profunda per constatar i entendre la realitat que aquestes dades ens reflecteixen. Recordem que les dades són del 1981 i això ens demana una transposició mental dels grups d'edat al moment actual.

La primera evidència és que la població jove, té el seu pes específic fort en unes àrees determinades, com són el barri de l'Erm en primer lloc, i el barri de Gràcia després. No diem que l'única població jove sigui la d'aquests barris, però sí que el pes relatiu fort cal situar-lo en aquestes àrees amb totes les característiques i connotacions que això comporta.

Aquesta evidència queda encara molt més palesa quan veiem els índexs de població de 45-65 anys i de més de 65 anys i els ubiquem en les àrees i barris de la vila.

La importància de les característiques de la població que ens reflecteixen aquestes dades no es pot posar en qüestió. Són molt significatives de cara al futur de la població de Manlleu i sobretot quan es pretén fer una lectura d'aquesta realitat des de la perspectiva cultural.

2.4.- Origen i procedència de la població

Volem advertir de bon començament que la manca de dades referents a la procedència i origen de la població ens impossibilita una anàlisi acurada i sectorial d'aquesta variable.

Malgrat aquesta circumstància no podem ometre una aproximació a la realitat d'aquesta característica, ja que incideix en una qüestió essencial per als objectius del nostre estudi: la immigració.

Manlleu és un dels punts més importants de la comarca d'Osona, perquè el fet immigratori hi tingui una gran ressonància. Les seves connotacions industrials han fet de la vila un lloc d'aterratge de moltes persones vingudes de diversos indrets. Aquesta realitat és palpable per qualsevol que observi la configuració de la vila i estigui mínimament atent a la llengua que es parla pels diferents carrers i barris.

La tradició industrial comporta que aquests moviments de població no siguin un fet recent a Manlleu. Aquesta vila ha estat una possibilitat de treball per molta gent i de molts i diferents llocs: de la resta de la comarca, de la resta de Catalunya i d'altres topants de l'Estat Espanyol. Aquesta característica de la vila de Manlleu -ciutat industrial- fa que, en línies generals, hagi quedat marcada des de molt de temps per les persones nou-vingudes a Manlleu. Quan diem persones nou-vingudes no ens referim exclusivament als no nascuts a Catalunya, sinó també als importants col·lectius arribats de la resta de la comarca d'Osona i de la resta de Catalunya.

Les dades que oferim a continuació il·lustren i clarifiquen això que estem dient. Aquestes dades són del padró del 1975:

	<u>Catalans</u>	<u>No nascuts a Catalunya</u>
MANLLEU	74,9% (només el 48,6% de Manlleuencs)	25,1%
TORELLO	76,3% (només el 51,2% de Torellonencs)	23,7%
VIC	79,3% (només el 53,1% de Vigatans)	20,7%

Manlleu apareix com la ciutat o vila amb menys persones nascudes a la mateixa i també amb l'índex més elevat de no nascuts a Catalunya.

Malgrat que hagin estat més d'una les onades de nou-vinguts a Manlleu, el període més significatiu per referència als no nascuts a Catalunya, ha estat la dècada dels anys 60. De totes les persones procedents de la resta de l'Estat Espanyol i veïnes de Manlleu, el 60,3% ha arribat a la vila entre els anys 1960-69. Les províncies d'origen han estat principalment, Jaén, Córdoba i Granada, seguides, però ja a molta distància, per les províncies extremeñyes.

No hi ha dubte que en els padrons més actuals el nombre i els índexs de persones autòctones haurà crescut, perquè molts dels fills dels immigrants ja han nascut aquí. Però això no vol dir en absolut que la integració sigui una realitat. És absurd valorar la qüestió de la immigració com un fet puntual i purament quantitatiu. Es tracta d'un procés que normalment dura més de dues generacions. Caldria veure en el cas de Manlleu, si les circumstàncies que acompanyen el fet migratori, des de les urbanístiques fins a les educacionals i laborals, ajuden positivament a tot aquest procés d'integració.

Com il·lustratives d'aquest aspecte que estem tractant, exposem a continuació les dades del Padró del 1981 que fan referència al coneixement de la llengua catalana. La pregunta que feia el Padró era exactament la següent:

ENTENEU EL CATALÀ? Les possibilitats de resposta eren únicament dues, el SI o el NO. Els resultats de Manlleu per districtes i seccions censals varen ésser els següents: (només tindrem en compte els que varen dir no entendre el català):

Districte I	5,8% (no entenen el Català)
s.c. 1 ^a	6,9%
s.c. 2 ^a	4,-%
Districte II	10,3%
s.c. 1 ^a	6,2%
s.c. 2 ^a	13,1% (Gràcia)
Districte III	20,2%
s.c. 1 ^a	24,5% (L'Erm)
s.c. 2 ^a	10,6%
Districte IV	7,6%
s.c. 1 ^a	5,6%
s.c. 2 ^a	8,8%
MUNICIPI	12,2%

Som conscients que aquestes dades valen el que valen, però sí que són indicatives dels llocs clau en què s'hi ha ubicat la població no nascuda a Catalunya. El Dte. més rellevant en la qüestió és el Dte. III i sobretot la secció censal 1ª que correspon al barri de l'Erm, en el qual una quarta part dels veïns diuen "no entendre el català".

Segons dades del mateix Padró i que fan referència a la ciutat de Barcelona en la zona dels 9 Barris, l'índex de persones que deien no entendre el català era del 22%, menys que l'enregistrat al barri de l'Erm de Manlleu.

2.5.- La població activa i la seva situació laboral

Les estadístiques demogràfiques quan parlen de població activa es refereixen, generalment, a les persones jurídicament aptes i amb dret a treballar. Quan es refereixen a persones que treballen, usen els termes de població ocupada. És aquest darrer aspecte el que més interessa i nosaltres hi centrarem la nostra anàlisi.

Normalment, l'augment de la població activa manté un cert paral·lelisme amb el creixement global de la població. És a partir d'aquí que podem entendre moltes de les situacions per les quals ha passat la població catalana, en els moments que el seu creixement era molt baix i necessitava mà d'obra per cobrir els llocs de treball que el desenvolupament industrial creava. Aquesta situació pot ésser totalment a la inversa, un fort creixement de la població i un excedent clar de mà d'obra o de població en edat de treballar. Aquesta darrera circumstància és la que patim en l'actualitat.

L'any 1975, a nivell global de Catalunya, la taxa d'activitat era del 40%. Això vol dir que de cada 100 persones 40 treballaven. Si apurem més la qüestió i busquem l'indicador relatiu d'activitat, tenim que de cada 100 persones en edat de treballar, 63 eren les que efectivament treballaven. En el mateix any 1975 i concretament a Manlleu aquestes dades eren les següents:

Taxa d'activitat	45,-%	(de cada 100 persones 45 treballaven)
Indicador relatiu d'activitat	69,3%	(de cada 100 persones en edat laboral, 69 treballaven)

Aquestes mateixes dades contemplades per sexes, presentaven, l'any 1975, la següent perspectiva:

	<u>Homes</u>	<u>Dones</u>
Taxa d'activitat	58,9%	31,-%
Indicador relatiu d'activitat	93,1%	46,5%

Queda molt clar que Manlleu supera amb escreix l'indicador relatiu d'activitat global de Catalunya.

Continuant en aquesta perspectiva, i tenint presents les característiques de Manlleu, és important fer esment del treball de la dona. A Catalunya, l'any 1975, l'indicador relatiu d'activitat femenina es situava en el 34% (de cada 100 dones en edat laboral en treballaven 34), en canvi a Manlleu aquest indicador era del 46,5%. La presència de la dona en el món del treball és molt important a Manlleu, més si tenim en compte que el treball femení és un element determinant de l'activitat d'una població.

Les característiques d'aquesta activitat laboral de la població queden més clares si tenim en compte aquesta activitat laboral segons els diferents sectors econòmics en primer lloc, i posteriorment segons els rams d'activitat econòmica.

Sector Primari	3,8% (a Catalunya el 6,3%)
Sector Secundari	71,2% (a Catalunya el 52,2%)
Sector Terciari	25,-% (a Catalunya el 41,5%)

Segons els rams d'activitat econòmica, el panorama és el següent (ho presentem a nivell comparatiu entre Manlleu, Torelló i Vic):

	<u>Manlleu</u>	<u>Vic</u>	<u>Torelló</u>
1. Agricultura	3,8%	3,6%	4,3%
2. Extractives	0,3	0,1	--
3. Indústries manufactureres	62,5	40,1	60,6
4. Electricitat, Aigua i Gas	0,2	0,8	0,4
5. Construcció	8,2	9,4	9,6
6. Comerç, Restaurants, Hotels	7,4	15,7	10,2
7. Transports-Comunicacions	3,2	3,4	2,6
8. Finances i Assegurances	1,7	3,9	2,1
9. Serveis Públics i Personals	12,8	22,9	10,1

Totes aquestes dades ens donen a entendre que Manlleu forma part dels municipis anomenats "super-industrials". Aquest qualificatiu no presuposa en absolut cap valoració de Manlleu com a potència econòmica i laboral de cara al futur. És més, no podem oblidar que Manlleu forma part de la Catalunya industrial, però de les zones industrials antigues i tal com constatarem anteriorment, amb un dèbil creixement natural. De cara al futur de la població activa i amb activitat laboral hauríem de tenir en compte, per una part l'índex potencial de mà d'obra i per altra part les perspectives de creació de nous llocs de treball.

Segons estudis recents, Manlleu no entra dins les unitats d'un alt potencial de creixement com són molts municipis del Barcelonès, Baix Llobregat i Vallès Occidental.

Les dades del Padró del 1981 referents a aquesta qüestió, malgrat ésser incompletes, poden ajudar-nos a veure quina ha estat l'evolució en alguns dels aspectes analitzats.

La taxa d'activitat que l'any 1975 era d'un 45%, en l'any 1981 era del 43,4%. L'indicador relatiu d'activitat que l'any 1975 era del 69,3%, l'any 1981 era del 52,1%. Recordem que aquest indicador fa referència a l'índex de persones en edat activa que efectivament treballen. El descens és molt notable i no es pot apreciar si només tenim en compte les taxes de l'atur enregistrat i censat, com posteriorment comprovarem.

Segons el Padró del 1981, el col·lectiu de la població amb activitat laboral presentava les situacions següents:

1. Treball fix	79,5%	
2. Treball eventual	4,7%	
3. Aturats	6,3%	} 12,-%
4. Buscant 1ª feina	5,7%	
5. Treball fora vila	3,7%	

Tenint present la divisió administrativa municipal i aquestes diferents situacions laborals es constaten les característiques següents:

Districte I. Es caracteritza pel baix índex de treballadors fixos, un 76,8% i més elevat percentatge de treballadors eventuais, 7,9%. Aquestes valoracions les fem tenint sempre presents els índexs globals anteriorment exposats. La situació de treball eventual s'accentua en la secció censal 2ª amb un índex del 8,8%. També és remarcable en aquest mateix districte l'índex de persones que treballen fora de Manlleu, un 4,5%. La suma dels índexs d'aturats i dels que busquen la primera feina és d'un 10.7%.

Districte II. Aquest sector es manté molt en la línia dels índexs globals del municipi, amb un lleuger augment dels treballadors fixos en la secció censal 2ª, el 80,5%. És també en aquesta mateixa secció censal on hi trobem un índex lleugerament superior de persones que busquen la primera feina. Sumant els índexs d'aturats i dels que busquen la primera feina de tot el Dte. ens dona un 11,7%, un punt més alt que el Dte. primer.

Districte III. Les característiques d'aquest Dte. ens venen donades per les situacions laborals reflectides pels índexs d'aturats i dels que busquen la primera feina. El 7,5% d'aturats, quan l'índex global del municipi del mateix col·lectiu és del 6,3%. Aquests índexs s'accentuen notòriament en la secció censal 1ª (barri de l'Erm) amb un 7,9% d'aturats i un 6,3% que busquen la primera feina. Tot plegat un 14,2% en situació d'atur segons el Padró. Quina serà la real?

L'índex de treballadors fixos també és lleugerament inferior, un 78,3%, quan en aquest mateix districte és del 79,1%

Districte IV. És en aquest districte on hi trobem els més alts percentatges de persones amb treball fix, el 81,6%. Obviament, els percentatges que fan referència al treball eventual, als aturats i els que busquen la primera feina, estan per sota dels percentatges globals del municipi.

Solament en la secció censal 2ª trobem un índex força elevat dels que busquen la primera feina, un 7%. És també aquest districte el lloc on s'hi observa menys mobilitat laboral, només un 2,6% de persones treballen fora. Aquest índex encara és més baix en la secció censal 1^a d'aquest districte, un 1,7%.

Hem advertit ja que totes les dades de l'anàlisi d'aquest apartat que fa referència a la situació laboral de la població són del 1981. És molt possible que la realitat actual tingui ja unes altres connotacions al respecte i suposem que no seran precisament més optimistes.

2.6.- La població segons el seu nivell d'instrucció

Darrerament l'interès per les dades referents al nivell d'instrucció sembla que ha reprès un nou impuls. Els aspectes qualitius dels recursos humans són cada vegada més tinguts en compte. Es vulgui o no, l'atur, el futur tecnològic, plantegen molt seriosament la qüestió de l'adaptació qualitativa de l'oferta de mà d'obra a la demanda de la mateixa.

Cal dir, no obstant, que la utilització de les dades estadístiques dels padrons i censos referents al nivell d'instrucció plantegen seriosos problemes, deguts principalment a les dificultats de classificació a partir de les denominacions expressades en les estadístiques. Aquestes han variat en el transcurs dels darrers anys, dificultant la identificació del declarant amb els conceptes expressats. Tot plegat fa que les dades sobre el nivell d'instrucció siguin les que tenen una major dificultat d'interpretació. I moltes vegades també les que presenten menys fiabilitat.

En l'anàlisi que tot seguit fem, ens limitem a les dades del Padró del 1981, facilitades per l'administració municipal i tenint en compte les denominacions que aquesta mateixa font ens dóna. Aquestes denominacions fan referència a: Analfabets, Estudis Primaris, Estudis Mitjans i Estudis Superiors, però sense precisar quins són els nivells inclosos en cada una d'aquestes denominacions i que consten en el Padró del 1981. Queden excloses les persones que en el mateix Padró s'han fet constar com a estudiants. Tot fa pensar que en la denominació d'analfabets hi són inclosos tant els que no saben llegir ni escriure, com els que presenten la primària incompleta.

Fetes aquestes precisions, les dades referents al nivell d'instrucció dels veïns de Manlleu són les següents:

Analfabets	38,3%
Estudis Primaris	54,7%
Estudis Mitjans	4,-%
Estudis Superiors	2,9%

Davant d'aquestes dades no podem parlar de Manlleu com una vila qualificada per uns nivells alts d'instrucció. Per precisar i afinar més aquesta afirmació ens caldria tenir més clars quins són els nivells que s'inclouen en els estudis mitjans i superiors, però això no obsta perquè la realitat d'aquesta dada sigui suficientment apreciada.

A partir d'aquests índexs de la població en general, apuntarem les característiques que es reflecteixen en cada un dels districtes. La categoria que fa referència als analfabets, serà analitzada amb molta més profunditat en el capítol següent.

Districte I. Aquest districte queda marcat per les persones amb estudis mitjans i superiors, que estan molt per sobre dels globals de la població. Els estudis mitjans tenen un índex del 6,4%, mentre que, a nivell global, és només d'un 4%. Els estudis superiors tenen un índex del 5,5% i, a nivell global, d'un 2,9%.

Districte II. Es caracteritza per l'índex dels analfabets que és d'un 39,9%, en detriment no solament dels nivells mitjans i superiors sinó també del nivell d'estudis primaris que és més baix que el global.

Districte III. El nivell predominant és el d'estudis primaris que se situa a 57,9%, enfront del 54,7% del municipi. Cal assenyalar que és el districte que presenta els nivells d'estudis mitjans i superiors més baixos. Aquesta situació queda molt accentuada en la secció censal primera i que correspon al barri de l'Erm.

Districte IV. En aquest districte es repeteix la situació del districte I, encara que amb no tanta rellevància. Sobresurten els índexs que fan referència a les persones amb estudis mitjans, 5,2% i amb estudis superiors, 3,6%

La divisió del municipi en dos tipus de població diferentment qualificada a partir del nivell d'instrucció queda ben evidenciada en les anàlisis anteriors. El predomini dels estudis mitjans i superiors en unes àrees determinades, i dels estudis primaris i de l'analfabetisme en unes altres juntament amb uns índexs d'estudis mitjans i superiors quasi inexistents,

fa que es pugui parlar del Manlleu instruït i del Manlleu no instruït.

Una anàlisi més profunda d'aquesta situació ens portaria sense cap mena de dubte a contemplar els trets socials més específics que configuren el nivell d'instrucció i que l'afecten directament, com són l'equipament escolar i el seu funcionament. Les actituds vers l'educació i la influència del fet immigratori.

CONCLUSIONS

Més que unes grans conclusions, volem remarcar els trets més significatius que s'indueixen de les anàlisis anteriors.

1. Des de la perspectiva demogràfica, Manlleu forma part de l'eix on es concentra més de la meitat de la població de la comarca d'Osona.

2. A partir del 1950, és el municipi que té els increments relatius de població més importants. Això es dona principalment en el període 1960-1975.

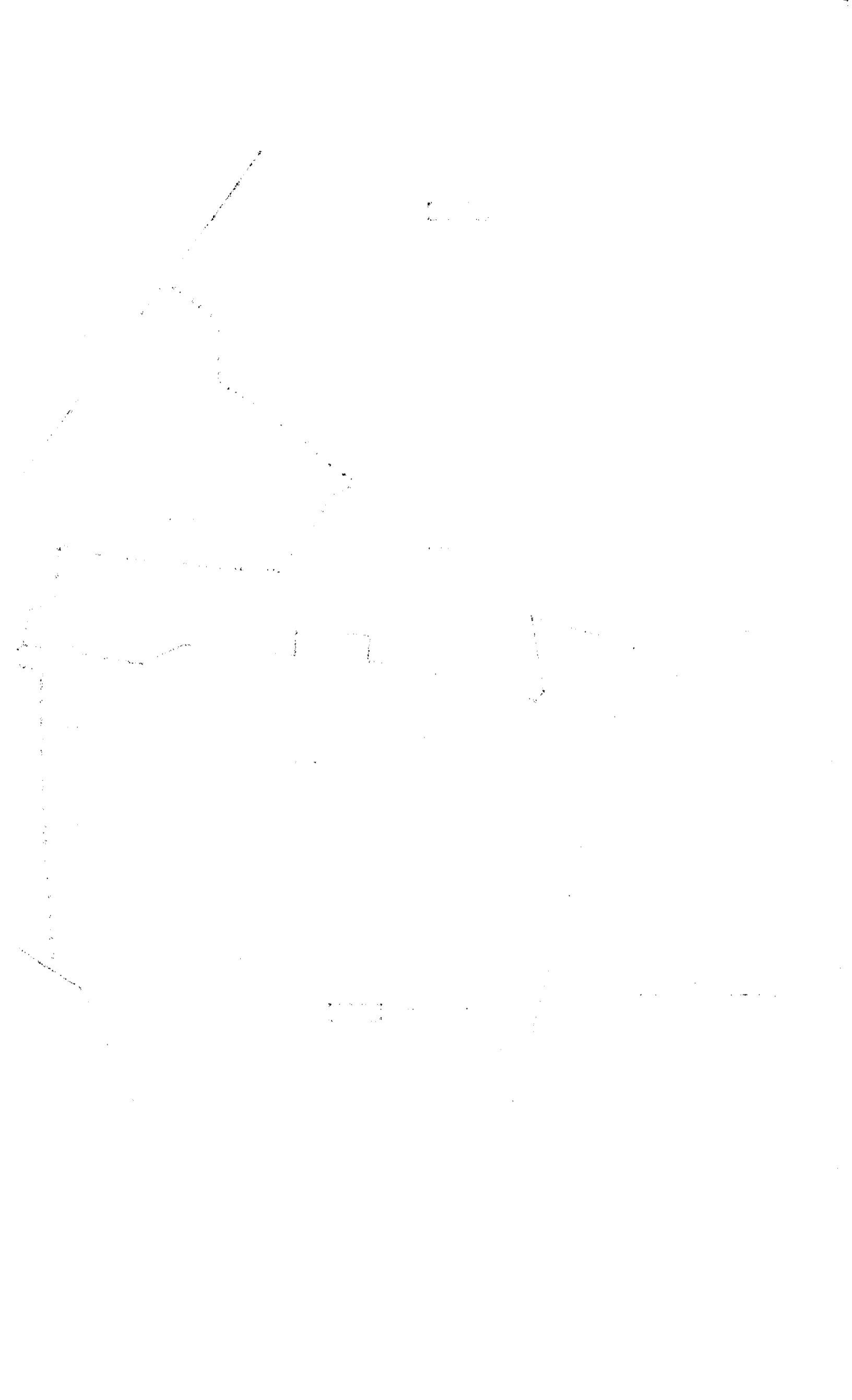
3. Més de la meitat de la població de Manlleu es concentra en el Dte. segon i en la secció censal primera del Dte. III.

4. En el darrer quinquenni 1975-1981, la piràmide d'edats de Manlleu ha variat sensiblement, invertint el seu ordre: disminució de les edats més joves de 20 anys, augment molt notori de les edats a partir dels 50 anys. Entre els 25-35 anys s'experimenta també un cert augment.

5. Manlleu és el municipi, dels tres anteriorment citats -Vic, Manlleu, Torelló- amb més presència de persones no nascudes a Catalunya, un 25%. Els veïns no nascuts a Catalunya s'ubiquen principalment en la secció censal primera del Dte. III i amb no tanta rellevància en la segona del Dte. II. És en aquestes zones on hi trobem els percentatges més alts de les persones que diuen "no entendre el català".

6. Manlleu forma part del conjunt de municipis de Catalunya, considerats molt industrialitzats. Malgrat això hi ha una clara tendència a la baixa, per referència a les persones en edat laboral i que efectivament treballin. En el quinquenni que va del 1975 al 1981, els índexs dels indicadors d'activitat laborat han baixat 17,2 punts.

7. A partir de totes les dades demogràfiques analitzades es poden diferenciar clarament les dues cares de Manlleu: la dels districtes segon

i tercer on hi trobem els índexs d'edat més joves, forts percentatges d'immigració, els índexs més alts d'atur i de persones que busquen la primera feina i també els índexs més baixos de nivell d'instrucció. L'altra cara del municipi formen la resta de districtes amb els índexs de població vella més elevats, els percentatges més elevats de persones autòctones, els índexs més alts de treballadors fixos i també els nivells d'instrucció més alts.

Són les dues cares del municipi, però això no vol dir que en cada una d'aquestes cares hi hagi una homogeneïtat absoluta. És lògic que en cada una d'elles les situacions siguin plurals, i que existeixin també en cada lloc els trets que afecten a la totalitat de la població de Manlleu. Però això no treu que cada una d'aquestes cares de la vila vingui significada per uns trets que la caracteritzen, li donen imatge i també una certa identitat.

3.- La població sense estudis

En els apartats anteriors hem treballat i analitzat les característiques de la població manlleuena a partir de les dades demogràfiques que els censos i padrons municipals ens han posat a l'abast, tenint en compte la divisió administrativa en districtes i seccions censals.

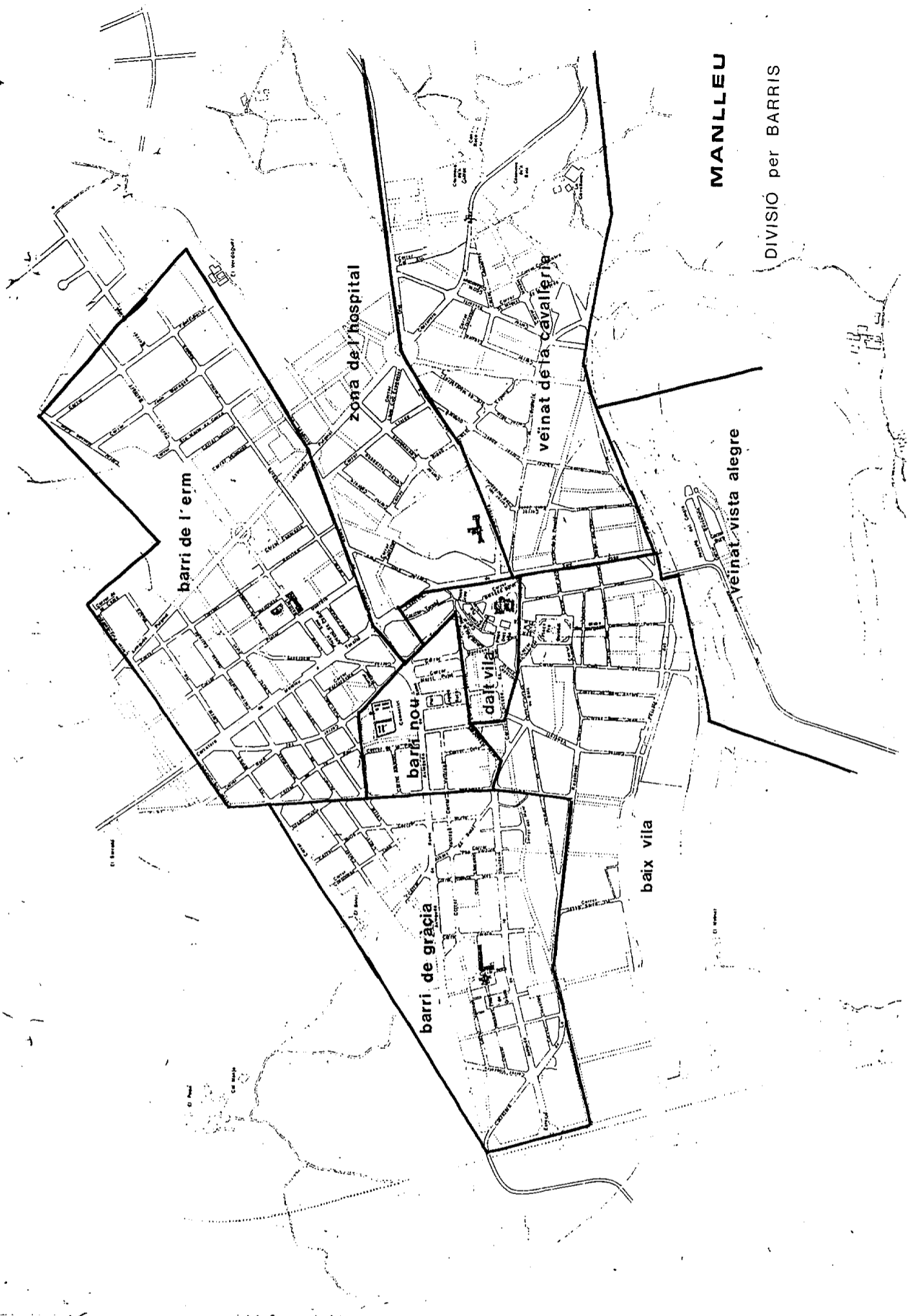
De cara a l'objectiu del nostre estudi hem cregut molt important portar a terme un segon nivell d'anàlisi i d'un col·lectiu molt determinat: la població analfabeta.

Cal, en primer lloc, clarificar el que entenem per població analfabeta. Condicionats per la font d'on treiem les dades, entenem per analfabet la persona que en el Padró municipal del 1981 va declarar que no sabia llegir ni escriure, o bé que tenia els estudis primaris incomplets. Dins aquest col·lectiu només hi hem inclòs les persones majors de 14 anys. En el transcurs de l'anàlisi que tot seguit portarem a terme, tindrem present aquest doble nivell d'analfabetisme, ja que pot ésser molt significatiu a l'hora de tractar algunes característiques concretes.

Les dades són del Padró del 1981, i s'han obtingut mitjançant el buidatge manual dels fulls d'empadronament. A més dels criteris anteriorment exposats -majors de 14 anys i el que entenem per analfabets- hem portat a terme el buidatge tenint en compte la divisió de la vila en barris, tal com queda grafiat en el mapa que tot seguit us oferim. Sens dubte

MANLLEU

DIVISIÓ per BARRIS

que aquesta divisió, malgrat tots els pros i contres que comporta, pot donar una visió més natural de les característiques de la població sense estudis.

3.1.- Dimensionat del col·lectiu i la seva distribució per barris

El recompte manual d'aquest col·lectiu ens ha donat la xifra de 5.523 persones que entren en les categories anteriorment esmentades i que hem determinat com a característiques de l'analfabetisme. Això representa el 34,4% de la població total de Manlleu. Si tenim en compte únicament els majors de 14 anys, que és l'univers que hem considerat aquest percentatge s'eleva a un 43,9%.

En l'apartat anterior, quan hem analitzat la variable del nivell d'instrucció referent a la totalitat de la població, en aquesta categoria d'analfabets hi trobàvem un percentatge del 38,3%. Aquest percentatge no quadra amb cap dels dos anteriors i això té una explicació. En l'apartat anterior l'índex d'analfabetisme es basava sobre la població major de 10 anys i comprenia una gran part del col·lectiu de població que encara està en plena E.G.B. Per la nostra part, hem cregut més coherent tenir en compte l'edat de 14 anys en què normalment una persona ha acabat ja el període d'ensenyament obligatori.

És un criteri que hem adoptat sense pretendre que sigui ni el millor ni l'únic.

D'aquestes 5.523 persones, el 36,1% afirmen no tenir cap tipus d'instrucció; això suposa un nombre absolut de 1.992 persones. El 63,9% restant tenen els estudis primaris incomplets; això afecta a un total de 3.531 persones. Relacionant aquests col·lectius amb la globalitat de la població major de 14 anys, tenim que l'analfabetisme total afecta a un 15,8% del total d'aquesta població i els estudis primaris incomplets a un 28,1% de la mateixa.

La distribució del col·lectiu pels diferents barris presenta l'ordre següent:

1. Barri de l'Erm	acumula el	32,3%	de la població	sense estudis
2. Baix Vila, Hospital	"	25,9	"	"
3. Veïnat Cavalleria	"	14,7	"	"
4. Gràcia	"	13,7	"	"
5. Barri Nou	"	6,8	"	"
6. Dalt Vila	"	4,4	"	"
7. Vista Alegre	"	2,1	"	"

Aquest ordre de distribució està condicionat, en part, per la presència en cada un d'aquests barris d'un major o menor nombre de veïns. És lògic que el barri que concentra una gran part de la població, concentri també una gran part de la població sense estudis. Però aquesta relació no és, ni molt menys, matemàtica. Altres circumstàncies que no són la concentració de la població, poden influir en què un barri presenti índexs d'analfabetisme molt alts: la majoria de persones grans, el factor immigratori... Com a exemple d'això és important assenyalar que el barri de l'Erm concentra el 21,6% de la població, i, en canvi, acumula el 32,3% del col·lectiu de persones sense estudis.

El fet que no puguem relacionar els dos nivells de divisió municipal -districtes i barris- impossibilita qualsevol altre tipus de comparació basat en les dades del Padró.

3.2.- Característiques demogràfiques d'aquest col·lectiu

De la mateixa manera en que en els primers apartats hem portat a terme una aproximació a les característiques principals de la població global en base a les dades demogràfiques, creiem important conèixer quins són els trets principals d'aquest sector de població en base a les mateixes dades. Les possibles relacions només les mantindrem a nivell global del municipi, per la no coincidència entre districtes-seccions censals i barris.

3.2.1.- Sexe i edat de la població sense estudis

La diferència sexual de la població de Manlleu presentava els índexs següents: 49,5% homes i el 50,5% dones. La diferència sexual de la població sense estudis és del 44,1% d'homes i el 55,9% de dones. Les diferències són apreciables. La població femenina és, sense cap mena de dubte, la més afectada per aquesta condició d'analfabet.

Aquestes diferències encara són més pronunciades, si ens limitem a la població totalment analfabeta: el 62,6% són dones i el 37,4% són homes. El col·lectiu que ens diu que només té els estudis primaris incomplets presenta la següent distribució: el 47,9% són homes i el 52,1% són dones. Aquí s'escurcen les distàncies.

En alguns dels barris, aquests percentatges canvien de manera substancial. Farem menció únicament dels que se situen per damunt dels índexs globals anteriorment esmentats. En el barri de l'Erm, els homes analfabets representen el 40,4% de tot el col·lectiu i en el Veïnat de Cavalleria

el 41,1%. Malgrat que també en aquests barris la majoria del col·lectiu analfabet és femení, el percentatge masculí s'eleva de manera notòria.

Els índexs d'analfabetisme femení s'incrementen notablement en el barri de Dalt Vila, on les dones acumulen el 70,1% de tot el col·lectiu d'analfabets, en el barri de Gràcia, l'analfabetisme femení és de l'ordre del 68,8% i en el Barri Nou, el 67,8 dels analfabets són també dones.

Aquesta és la imatge que presenta el col·lectiu per referència a la variable sexe. Però pot ésser més determinant i clarificadora la variable edat. Aquesta ens pot ajudar a conèixer quin és el sector més afectat per la manca d'instrucció.

Tots intuïm que les possibilitats d'ésser analfabet són més favorables a la gent gran, ja que també és la que menys possibilitats ha tingut per accedir a un nivell mínim d'instrucció. Per portar a terme l'anàlisi d'aquesta variable hem tingut en compte els grups d'edat següents:

- Menys de 30 anys	acumula el	6,7%	de tota la població sense estudis
- De 30 a 44 anys	"	17,-	" " "
- De 45 a 60 anys	"	36,4	" " "
- Més de 60 anys	"	39,8	" " "

Cal remarcar que quasi una quarta part de les persones qualificades sense estudis tenen menys de 44 anys. Exactament el 23,7%.

Si prenem com a punt de referència únicament els analfabets, la distribució és la següent:

- Menys de 30 anys	2,4%
- De 30 a 44 anys	7,8
- De 45 a 60	25,7
- Més de 60 anys	64,-

La proporció canvia, però amb tot i això ens trobem amb un 10,2% del col·lectiu qualificat com a analfabet total que té menys de 44 anys. El percentatge és prou notable, com perquè sigui tingut en compte. És evident que l'analfabetisme no és propi solament de les persones de més de 60 anys. El 36% dels analfabets totals de Manlleu té menys de 60 anys.

El panorama és diferent si agafem com a punt de referència les persones que declaren estudis primaris incomplets. La distribució pels diferents grups d'edat és la següent:

- Menys de 30 anys	9,1%
- De 30 a 44 anys	22,2
- De 45 a 60 anys	42,4
- Més de 60 anys	26,1

Aquí l'ordre s'inverteix. Així com en els analfabets totals el pes fort era en el grup de 60 anys, en els que tenen els primaris incomplets el pes relatiu fort recau en els de menys de 60 anys. No farem ara qüestió de les diferents denominacions que les etapes inicials de l'ensenyament han tingut en el transcurs dels anys, i que en bona part poden influir en el moment que les persones han d'autoclassificar-se en el Padró. Per altra part és molt lògic que l'analfabetisme sigui cada vegada menys present en les edats joves. Però cal considerar si aquesta qualificació d'estudis primaris incomplets, no ens situa davant d'un nou tipus d'analfabetisme.

Cal veure com hi són presents en els diferents barris de la vila aquestes situacions de manca d'instrucció segons els diferents grups d'edat.

- Els analfabets de menys de 30 anys tenen un pes relatiu important en els barris de l'Erm -3,1%-, i en el cas de Gràcia -3,2%-.

- La mateixa situació es dona en el grup de 30-44 anys. L'analfabetisme d'aquest grup d'edat representa un 11,9% de tots els analfabets del barri de l'Erm, i el 8,8% en el barri de Gràcia.

- En el grup de 45-60 anys, la importància relativa queda localitzada en el barri de l'Erm amb un 34,7%.

Fins aquí, les pitjors situacions, queden localitzades en el barri de l'Erm, en primer lloc, i en el barri de Gràcia en segon lloc. A partir dels 60 anys la situació canvia i els punts negres es troben en altres barris de la vila: veïnat de Vista Alegre, on els analfabets de més de 60 anys representen el 80% de tots els del barri, veïnat de Cavalleria el 76,5%, Dalt-Vila el 71%.

La imatge es reparteix si l'anàlisi la situem en la vessant de les persones que tenen estudis primaris incomplets. El barri de l'Erm, en primer lloc, és el que acumula els índexs més alts en les edats joves. El barri de Gràcia només és significatiu en el grup de 30-44 anys.

En les edats de més de 60 anys, només el barri de Dalt-Vila queda marcat per la presència relativa de persones amb estudis primaris incomplets.

La distribució geogràfica d'aquest col·lectiu ens reflecteix una imatge molt clara de quins són els barris que mereixen una atenció especial pel que respecta al nivell d'instrucció. És important constatar les diferències de cara barri segons els grups d'edat. Prenent com a fita els 60 anys, el panorama és el següent:

- Cavalleria	menys de 60 anys	54,2%	més de 60 anys	45,8%
- Dalt Vila	" "	50,8	" "	49,2
- L'Erm	" "	69,3	" "	30,7
- Gràcia	" "	62,4	" "	37,6
- Barri Nou	" "	59,6	" "	40,4
- Vista Alegre	" "	58,5	" "	41,5
- Resta Municipi	" "	52,6	" "	47,4
- Global Manlleu	" "	60,1	" "	39,9

3.2.2.- Origen i anys de residència a Catalunya

En l'anàlisi demogràfica constatarem la dificultat que representa la manca de dades actualitzades que permetin una anàlisi més fiable de la realitat. Malgrat això ens ha estat possible una aproximació al fet migratori que en el transcurs dels anys ha tingut lloc a Manlleu. Aquesta qüestió cal considerar-la i relacionar-la amb el que ara tractem, el baix o nul nivell d'instrucció.

Segons les dades de l'anàlisi demogràfica, el 74,9% de la població de Manlleu és catalana i el 25,1% restant, no nascuda a Catalunya. Pel que fa a la població sense estudis la distribució és la següent: el 61,1% són catalans i el 38,9%, no nascuts a Catalunya. Lògicament la distribució segueix la mateixa tònica, però les diferències s'escurcen. Proporcionalment, el pes de la no-instrucció recau sobre la població immigrada.

Si aquesta mateixa distribució la considerem separatament pels analfabets i les persones amb estudis primaris incomplets, aquesta situació encara es fa més palesa. Dels analfabets, el 57,4% són catalans i el 42,6% són no nascuts a Catalunya. De les persones amb estudis primaris incomplets, el 63,2% són catalans i el 36,2% no nascuts a Catalunya. És clara la tendència que com més baix és el nivell d'instrucció més augmenta el percentatge dels no nascuts a Catalunya. S'intueix fàcilment la relació que tenen aquestes dades, amb les que fan referència a la distribució de les persones sense estudis, pels diferents barris de Manlleu. El barri

de l'Erm, en el que hi trobem la presència més important de persones no nascudes a Catalunya és el barri on els índexs d'analfabetisme són també els més importants. La presència destacada de persones originàries d'Andalusia, fa que siguin aquestes també les que més rellevància adquireixen dins el context que estem analitzant.

Pel que fa referència als anys que aquesta població porta vivint a Catalunya i a Manlleu, les dades reflecteixen lògicament la realitat d'uns barris antics i uns barris de creació més recent. Per altra part, aquestes immigracions sempre estan en funció dels fets socio-econòmics que les motiven en uns moments determinats de la història d'un poble. No hi ha dubte que aquests fets són els que han confeccionat el Manlleu actual en el transcurs dels anys. A través de les dades que disposem s'aprecia una clara diferència entre els vinguts abans del 1939 i els vinguts posteriorment a aquesta data. En els primers s'observa la constant que, per la majoria, Manlleu va ésser el segon o tercer lloc d'assentament des que varen arribar a Catalunya. En canvi, a partir dels anys 40, la tendència s'inverteix.

No tenim cap dada que ens permeti valorar, ni tan sols insinuar, el procés que aquesta població immigrada ha seguit respecte al seu nivell d'instrucció des de la seva arribada a Catalunya. Únicament podem constatar que, de l'actual població de Manlleu que no té estudis, uns varen arribar a Manlleu a tal època i els altres a tal altra època. Seguint en aquesta línia és evident que els barris de la vila més antics són els que acolliran els que porten més anys residint a Manlleu. Amb això no volem pas dir que tots els arribats abans del 1939 estiguin en el mateix barri; lògicament, en tots els barris hi viuen persones immigrades que tenen un baix nivell d'instrucció, i en uns hi predominen de manera notòria els arribats en una època determinada, i en altres els arribats en altres moments.

En aquesta perspectiva, podem dir que els barris com el Veïnat de Cavalleria, Dalt-Vila, Barri Nou... vénen molt marcats per les persones arribades abans del 1939. En canvi el barri de Gràcia sobresurt per les persones arribades a Manlleu en la dècada dels anys 40, i el barri de l'Erm en la dècada dels 50 però sobretot a partir dels anys 60.

Aquestes dades poden ajudar a entendre tot el que anteriorment analitzàvem del col·lectiu de persones sense instrucció, a partir de la variable edat. Era precisament en els barris de l'Erm i Gràcia on hi trobàvem els índexs més rellevants d'analfabets més joves de 60 anys, mentre en la

resta de barris hi localitzàvem majoritàriament els més grans de 60 anys. Repetim que cap barri té l'exclusiva d'aquestes connotacions; a tot arreu hi ha de tot; el que sí queda clar és que cada un dels barris està més marcat per un tipus de connotació que per una altra. En l'anàlisi demogràfica sobre l'origen i procedència de la població, adjuntarem la dada sobre la comprensió de la llengua catalana; el 12% de la població deia no entendre el català. Aquest índex augmenta en més de 4 punts quan es tracta de les persones sense estudis o amb els primaris incomplets, exactament se situa en el 16,2%.

El col·lectiu més afectat per aquesta situació és el dels analfabets, dels quals el 21,7% diuen no entendre el català. No cal que entrem en la descripció de quins són els barris més afectats, ja que després de totes les anàlisis fins ara realitzades, no hi ha dubte que ens trobarem amb el barri de l'Erm, amb un 27,7% de persones sense estudis que no entenen el català, i en segon lloc el barri de Dalt-Vila amb el 23,5%. Dos barris amb uns orígens i assentaments de la població ben diferents, amb una estructura poblacional quasi oposada, però amb una realitat comuna: són els dos barris amb els índexs de no comprensió del català més elevats.

3.2.3.- Situació laboral i sectors d'activitat de les persones sense estudis

Pel que fa referència a la situació laboral, contràriament al que podíem esperar, no ens consta que sigui un col·lectiu afectat de manera notable per l'atur. Les dades del Padró del 1981, ens donaven per Manlleu un 12% entre les persones que buscaven la primera feina i les persones en situació d'atur i que anteriorment havien treballat. Aquest índex és del 3% en el col·lectiu que estem analitzant. En canvi són molt alts els índexs que fan referència a les persones retirades i jubilades (38% del col·lectiu), les que fan referència a les feines de la llar (19,9%). Aquestes situacions afecten ja a un 58,2% de tot el col·lectiu amb un baix o nul·l nivell d'instrucció.

En canvi, sí que podem apreciar diferències per respecte als sectors d'activitat dels analfabets que tenen treball: el 6,4% ho fan en el sector primari (en el conjunt de la població, el 3,8%). En el sector secundari el 78% (en el conjunt de la població, el 71,2%). En el sector terciari només el 15,6% (en el conjunt de la població, el 25%).

No podem portar a terme cap anàlisi sobre les qualificacions professionals. És obvi, per altra part, que no es tracta d'un col·lectiu que pugui oferir gaire sorpreses.

4.- Conclusions

Val la pena accentuar algunes de les constatacions anteriors, ja que són fonamentals per entendre la realitat cultural de la vila.

1. El 43,9% de la població de més de 14 anys es troba en una situació, o bé d'analfabetisme total, o bé amb els estudis primaris incomplets.

Si ens limitem a l'analfabetisme total, aquest índex se situa en el 14,8% de persones de més de 14 anys. Aquestes dades, presentades globalment, poden resultar una mica enganyoses, ja que donen peu a pensar en una situació dramàtica. No és en absolut la nostra intenció dramatitzar. En les anàlisis anteriors, hem deixat molt clar les característiques i aspectes d'aquest col·lectiu. El que no és enganyós, són les persones de Manlleu en edat adulta, però encara productives, que es troben en condicions d'inferioritat pel seu baix nivell d'instrucció.

2. La població més afectada per aquesta situació és la femenina i principalment en el nivell de l'analfabetisme total. Aquesta situació es desvia una mica quan desagreguem la població sense estudis pels diferents barris. Els homes augmenten en el barri de l'Erm i les dones en el barri de Dalt Vila.

3. Malgrat que la població sense estudis estigui repartida en tot el llarg i ample del municipi, podem parlar d'uns punts negres, en els quals la situació adquireix característiques més greus. Ens referim principalment al barri de l'Erm que ens dona l'índex més alt de persones de més de 60 anys dins el col·lectiu dels que no tenen estudis. Aquest barri és el producte de la immigració més recent i sembla com si s'hi concentressin les característiques negatives del conjunt del municipi. A un altre nivell, podem parlar dels barris antics, on hi localitzem la població sense estudis, però superior als 60 anys.

4. Aquesta situació del baix nivell d'instrucció, no pot ésser contemplada estàticament ni aïlladament. Tots sabem que per les feines més senzilles, avui dia, el títol de Graduat Escolar és un requisit exigit amb

tota normalitat, i que, per qualsevol altre tipus de feina mínimament qualificada, cada vegada serà més necessari un cert nivell d'instrucció. És aquí on rau autènticament el problema, i no sols a nivell laboral sinó de cara a molts altres tipus de relacions socials.

Tot això que estem dient qüestiona també els alts percentatges de fracàs escolar que es poden detectar a les escoles i que normalment afecten a la població d'aquests punts negres, en els quals la pobresa cultural no pot afavorir un canvi positiu de la situació.

II.- EL CONSUM DE LA PREMSA A MANLLEU

No és la primera vegada que aquesta qüestió és analitzada. El mes de gener del 1983 el Manlleu-Publicació donava a conèixer els resultats d'un estudi que els seus responsables havien portat a terme sobre el que llegia la població de Manlleu en matèria de premsa i revistes.

Tres anys més tard, gener del 1985, el periòdic comarcal "El Nou 9" publicava un dossier premsa, que era el resultat de l'enquesta portada a terme a nou pobles de la comarca d'Osona, entre els que hi constava també Manlleu.

Tan un com l'altre tenen com a fonament i base les dades facilitades pels quiosquers i que feien referència a la venda de diaris i revistes.

Aquest petit capítol que dediquem al consum de la premsa el plantegem en la mateixa línia que els dos estudis anteriors. El fonamentem en les dades que ens han facilitat els quiosquers sobre les vendes durant els mesos de febrer i març. No entrem, ni les tenim en compte, en les possibles subscripcions que poden existir. Hem volgut mantenir-nos en la mateixa línia que els dos estudis anteriors. Ens ha semblat que no era essencial estar pendents de si es venen tres o quatre exemplars més d'un o altre diari, sinó més aviat tenir en compte de si es reafirmen o no, les tendències comprovades en els estudis anteriors, i també veure quines són les temàtiques o tipologies de premsa amb més presència a Manlleu. Cal tenir en compte que són estudis molt recents i que el mercat de la premsa i revistes no ha sofert variacions importants. Aquestes variacions varen ésser més importants entre l'informe del "Manlleu-Publicació" i el de "El Nou 9" (desaparició de "El Correo Catalán", "El Noticiero Universal...") que no pas entre aquest estudi darrer i el nostre informe.

Hem mantingut les mateixes tipologies tant de premsa com de revistes i hem diferenciat també la premsa comarcal de la premsa diària que arriba a la comarca des de la ciutat de Barcelona.

1.- Les publicacions diàries

Aquí hi considerem els diaris que s'editen a Barcelona i que puntualment arriben a Manlleu. Els dos nivells d'aquesta informació diària són, per una part, la general, que abasteix tots els diferents aspectes de la vida quotidiana, la política, l'economia, el treball, la societat,

conflictes... i, per altra part, la informació específicament esportiva. Les publicacions tingudes en compte han estat:

"La Vanguardia"
"El Periódico"
"Avui"
"El País"
"El Mundo Deportivo"
"Esport"

Aquestes publicacions constaven també en els altres dos informes anteriors i això ens permet veure quina ha estat la seva trajectòria per respecte al consum. Movent-nos ja en la globalitat d'aquestes publicacions podem establir la trajectòria següent:

	<u>1983</u>	<u>1985</u>	<u>1986</u>
Premsa informativa	63,1%	62,3%	68,-%
Premsa esportiva	36,9%	37,7%	32,-%

Sembla que és clara una tendència a l'augment de la premsa informativa. Això ho diem amb totes les precaucions possibles, ja que es pot donar perfectament el cas de les persones que compren a la vegada un informatiu i un esportiu, o també dos esportius o dos informatius.

A partir d'aquestes dades no podem en absolut induir que els veïns de Manlleu estan prenent unes actituds més positives de cara a un interès per les coses que passen en el món.

Si tenim en compte els quatre diaris informatius escollits, la trajectòria ha estat la següent:

- Es manté una prioritat per part de "El Periódico". És el diari capdavanter en les tres consultes fetes. No solament és el diari més comprat, sinó que a la vegada, experimenta un augment que el distancia dels altres diaris. Si, a l'any 1983, "El Periódico" representava el 24,3% per referència als altres diaris esmentats, a l'any 1986 representa el 38,2%.

- Pel que fa a "La Vanguardia", tot i que es manté en segona posició, és molt clara la seva devallada. A l'any 1983 se situava a dos punts de "El Periódico", a l'any 1986 aquesta diferència és de 26,2 punts.

- Els diaris "Avui" i "El País", han seguit una trajectòria diferent amb els anys. Mentre que en el 1983 "Avui" tenia 7 punts d'avantatge a

"El País", en el 1986 la situació és a la inversa: "El País" se situa a 2,2 punts per sobre "Avui". A partir del 1983, "El País" ha seguit una trajectòria d'ascens fins arribar a la situació actual. En canvi, "Avui", que a l'any 1983 era clarament el tercer diari comprat a Manlleu, experimenta una forta davallada en el 1985, i malgrat una lleugera recuperació en el darrer any es veu sobrepassat per "El País".

Manlleu és l'única població de la comarca d'Osona que té com a primer diari "El Periódico". Així ho constatava "El Nou 9" en el seu dossier sobre la premsa del 17 de gener del 1985, i el març del 1986 continua en la mateixa línia.

2.- La premsa comarcal

La panoràmica del consum de la premsa comarcal és força afalagadora. Hem tingut en compte únicament la premsa feta a la Comarca d'Osona: "El Nou 9", "Ausona" i "Manlleu-Publicació".

La publicació capdavantera pel seu consum és sense cap mena de dubte "El Nou 9", que en la seva edició dels divendres supera en números absoluts la venda de qualsevol altre periòdic dels que provenen de Barcelona.

El "Manlleu-Publicació" cal situar-lo en segon lloc, amb una venda lleugerament superior al setmanari "Ausona".

Aquesta és també la tònica constant que es reflecteix en totes les dades dels estudis realitzats periòdicament a partir del 1983, si tenim en compte el nombre absolut d'exemplars venuts en els quioscs de Manlleu. Però aquest nombre absolut no és prou indicatiu del que realment està passant. És més clarificador tenir en compte què representa cada una d'aquestes publicacions en el conjunt de publicacions comarcals d'Osona. Des d'aquesta perspectiva ens trobem que:

- "El Nou 9" representa el 70% de tota la premsa comarcal d'Osona que es ven a Manlleu. L'any 1983 era el 69%.
- "Manlleu-Publicació" representa el 15,4% i en 1983 era el 13,4%.
- "Ausona" representa el 14,6% i en el 1983 era el 16,7%.

3.- Les revistes d'opinió

Com és d'esperar, la xifra de venda d'aquestes revistes no té cap punt de comparació amb les xifres de venda dels diaris. És molt possible que en un moment donat, una setmana concreta en què s'ha produït un acon-

teixement notable i que alguna d'aquestes revistes en tingui l'exclusiva, la venda experimenti un augment. Però no es tracta tant de fets puntuals com de la tònica general seguida durant l'any.

Les revistes que tenen un cert pes són: "Cambio 16" i "Tiempo". La resta, formada per "Gaceta Ilustrada", "La Calle", "Sábado Gráfico"... no són en absolut significatives en la venda dels quioscs de Manlleu. El mes de gener de 1983 era "Cambio 16" la que tenia una prioritat absoluta i podríem dir-ne única. Actualment, aquesta prioritat està compartida amb "Tiempo" que ha assolit les mateixes cotes que "Cambio 16". No es tracta que una s'hagi menjat el terreny de l'altra, sinó que "Cambio 16" ha quedat estancada en el seu nombre de vendes i "Tiempo" ha anat fent nous compradors fins equiparar-se a "Cambio 16".

Aquesta situació actual, es pot qualificar de realment positiva ja que ens indica un augment dels lectors en el terreny de les revistes d'opinió.

(L'aproximació al nombre absolut de vendes és 125 setmanals).

4.- Publicacions catalanes

Evidentment, quan parlem de publicacions catalanes, només fem referència a les revistes i publicacions no-comarcals i que tracten un ample ventall de qüestions: cultura, política, art, ciència...

No hem pretès ser exhaustius, ni fer un recompte de totes i cada una de les revistes escrites en català que es venen a Manlleu. Tal com hem dit en la introducció no era el nostre objectiu comptar publicacions i lectors, sinó a través de la informació rebuda assenyalar els trets principals i importants del consum de la premsa pels veïns de Manlleu.

Malauradament, la quantitat de publicacions i revistes en català que es venen en els quioscs de Manlleu no permeten ésser gaire optimistes. Possiblement estem en un terreny en el que la subscripció directa esmeni, en part, aquesta carència.

De totes les publicacions "El Món" és la que té més adeptes, amb una venda setmanal no superior als 20 exemplars de promig. A molta distància cal situar-hi "Ciència", "L'Avenç", "Serra d'Or", "Crònica" i "Arrels".

(L'aproximació al nombre absolut de vendes és de 42 setmanals).

5.- Altres publicacions

En aquest apartat incloem tot un seguit de revistes i publicacions que omplen els quioscs i que hem agrupat, en la mesura del possible, en diferents tipologies a partir de la seva temàtica.

5.1.- Revistes eròtiques

Aquest és un gènere que no fa pas gaire anys estava prohibit posar a la venda pública. Hem limitat el nombre de publicacions a la mateixa que "Manlleu-Publicacions" va tenir en compte en el seu informe del 1983. Les publicacions que analitzem en aquest apartat, ni en els següents varen ésser tinguts en compte pel dossier premsa de "El Nou 9".

La relació amb les dades de "Manlleu-Publicació" ens permet veure si es mantenen les mateixes tendències, ja que hem observat el mateix criteri a l'hora de fixar els títols de les publicacions.

A l'any 1983 la revista "Lib" acaparava més del 50% de les revistes eròtiques que es venien a Manlleu. A molta distància s'hi trobaven "Penthouse", 15,5%; "Play-Boy", 10%; "Macho", 6,3%; etc. A partir de les dades de 1986 aquest ordre ha variat i els gustos dels consumidors s'han diversificat molt més. Segons la informació de què disposem, l'ordre és el següent:

"Play-Boy"	20,7%
"Lib"	18,9%
"Penthouse"	17,7%
"Climax"	14,7%
"Pen"	10,8%
"Macho"	10,5%
"Puritan"	3,6%
"Party"	3,-%

(L'aproximació feta al nombre de revistes eròtiques que es venen a Manlleu setmanalment és de 336).

5.2.- Publicacions diverses

En aquesta tipologia hi entren les revistes setmanals de caire sensacionalista, com ara "Entreviu" i les anomenades revistes del cor, com "Hola", "Lecturas"...

Si tenim en compte els índexs més elevats de venda d'aquesta tipologia de publicacions, els primers llocs són ocupats per revistes pròpiament del cor, i amb aquest ordre: "Lecturas", que ocupa de manera preeminent el primer lloc, amb el 25,5%. En segon lloc s'hi troba la revista "Pronto", amb el 18,2%. En tercer lloc i quasi en la mateixa proporció hi trobem "Diez Minutos" i "Hola", amb un 12,5% i un 11,9% respectivament.

Aquestes quatre revistes acumulen el 68,1% de totes les que es venen d'aquestes característiques.

En un segon bloc s'hi situen un conjunt de revistes format per "Garbo", 9,8%, "Entreviu", 9% i "Vale", amb el 7,6%.

Aquests dos blocs sumen ja el 94% de totes les revistes sensacionalistes i del cor que es venen en els quioscs de Manlleu. Si a tot això hi afegim la revista "Semana", el 3%, i la revista "Ama", 1,8%, tenim ja quasi el 100%.

Publicacions com "Sal y Pimienta", "Protagonistas" i "Actual" se situen en uns índexs tan baixos que difícilment poden tenir incidència en la culturització dels veïns de Manlleu.

(L'aproximació feta al nombre absolut de revistes d'aquest tipus que es venen a Manlleu és de 2.258 setmanals).

5.3.- Una mica de tot

Aquesta tipologia és un autèntic calaix de sastre, format per un llistat de 20 publicacions. Segurament que la llista podria ésser més llarga, però estem segurs que un llistat exhaustiu no ens aportaria gaires novetats. Les publicacions que esmentem a continuació són prou representatives de tot l'ample ventall que existeix i que es posa a la venda. El llistat és el següent:

- "Teleprograma"
- "Corin Tellado"
- "Dunia"
- "Hogar y Moda"
- "Solo Moto"
- "Popular"
- "El Papis"
- "El Jueves"
- "Mundo Desconocido"
- "Karma"

"Integral"
 "Algo"
 "Tele Indiscreta"
 "Super Pop"
 "Muy Interesante"
 "Automobil"
 "Cultura"
 "Conocer"
 "Natura"
 "Burda"

Les dades obtingudes sobre la venda de totes aquestes publicacions clarifica una mica tot aquest calaix de sastre.

En primer lloc, despunten de manera sorprenent i molt notable les que fan referència a programes i cròniques de televisió. "Teleprograma" i "Tele-Indiscreta", sumen ja el 50,8% de tot el llistat anterior. D'aquestes dues publicacions la que té més acollida és "Teleprograma", amb el 38,3%.

En segon lloc, cal situar-hi les revistes de modes i labors. La publicació "Burda", en primer lloc, seguida de "Dunia" i "Hogar y Moda". Les tres juntes sumen el 14,5% de tot el llistat.

Aquests dos blocs acumulen ja les dues terceres parts d'aquest ampli ventall de publicacions. A partir d'aquí, les altres temàtiques queden molt disperses en petits grups:

- Divulgació científica, ciència ficció, parapsicologia ("Muy interesante", "Karma", "Mundo desconocido", "Integral")	8,9%
- Música ("Super-Pop", "Popular")	8,7%
- Esports ("Solo Moto", "Automobil")	5,1%
- Satíriques ("El Papus", "El Jueves")	4,4%

(L'aproximació al nombre absolut de vendes d'aquestes revistes és de 2.004 setmanals).

5.4.- Els fascicles

Ens ha semblat que era important incloure també aquest tipus de publicacions, ja que és un dels gèneres que té més publicitat en els mitjans publicitaris. De tots els que es publiquen n'hem escollit 12, que hem

cregut significatiu. El llistat que oferim a continuació segueix l'ordre dels fascicles més venuts als fascicles menys venuts:

- <u>Curar-se en salut</u>	21,6%
- <u>Història de Catalunya</u>	11,5
- <u>Larouse</u>	11,4
- <u>Fauna</u>	10,2
- <u>Tus Menús</u>	9,3
- <u>La Buena Cocina</u>	8,-
- <u>Historia del Arte</u>	7,2
- <u>Tu Hijo</u>	6,4
- <u>Maravillas del Mundo</u>	5,1
- <u>Obras contemporáneas</u>	3,8
- <u>Máquinas de guerra</u>	3,4
- <u>Biblioteca Histórica</u>	2,1

De tot aquest ventall, dos temes semblen apuntar-se com a realment importants: els referents a la salut (Curar-se en salut) i els referents a l'alimentació (Tus menús i La buena cocina).

La resta de colleccionables que es poden emmarcar dins un gran context de cultura general, no sembla que estiguin en els moments més òptims de venda. Cal tenir molt present que els sistemes de promoció i propaganda per una part, i la temàtica i circumstàncies del moment d'aparició per altra part, són factors decisius a l'hora de valorar la seva difusió.

(L'aproximació al nombre absolut de fascicles que es venen a Manlleu de tots els anteriorment esmentats és de 236 setmanals).

6.- Algunes precisions

L'anàlisi que hem fet no pretén res més que aportar algunes dades que ajudin a conèixer alguns factors que intervenen o incideixen en això que en diem culturització dels veïns de Manlleu.

Les possibilitats que dóna una perspectiva com la que hem portat a terme són realment limitadíssimes. Però hem deixat també molt clar que no preteníem una anàlisi de tota la premsa que arriba a Manlleu i del seu contingut, sinó una prospecció del consum d'aquesta premsa per part dels veïns de Manlleu.

Encara que sigui d'una manera una mica superficial, tots tenim una certa imatge del que representen, ideològicament parlant, uns tipus de

periòdics i revistes. És a partir d'aquí que podem intuir mínimament quin és l'aliment cultural que el poble de Manlleu consumeix a través de la premsa.

No tenim les dades necessàries per valorar si la premsa del cor incideix més que la lectura dels periòdics diaris, o bé si els fascicles són només per fer bonic o realment es llegeixen. El que sí ha quedat força clar són algunes constatacions:

- "El Periódico" és l'informatiu diari amb més lectors

- La importància de la premsa comarcal, principalment "El Nou 9", és d'una incidència indiscutible. El setmanari local "Manlleu-Publicacions" manté una línia ascendent indiscutible.

- Les revistes d'opinió (no-catalanes), malgrat cenyir-se a dues no solament no minven la seva presència sinó que aquesta augmenta i es solidifica. No podem dir el mateix de les catalanes.

- De l'ample ventall de publicacions que omplenen els quioscs de Manlleu, unes temàtiques sobresurten: les revistes del cor, les publicacions que es refereixen a la televisió i les que són dirigides a les mestresses de casa i dones en general.

- A partir dels nombres absoluts de venda, pensem que no és possible portar a terme una valoració mínimament correcta. Això no vol dir que la constatació que les revistes d'opinió, i sobretot les revistes catalanes, ocupen el darrer lloc en el ranking de vendes, no sigui realment preocupant, més quan les revistes dites eròtiques doblen amb escreix, pel que fa al nombre absolut de vendes, a les d'opinió.

III.- ENTITATS MANLLEUENQUES

Una aproximació a la vida cultural de Manlleu demana, sens cap mena de dubte, una aproximació a les diverses entitats que, de manera més o menys reeixida, ajuden a articular la vida social i cultural de la vila. Amb això no pretenem portar a terme un inventari o una guia de recursos i equipaments. És un aspecte que no entra en la perspectiva del nostre estudi.

Hem recollit informació de les entitats que agrupen de manera voluntària un cert nombre de persones, interessades per les activitats que aquestes entitats porten a terme. Aquesta perspectiva exclou de bon començament l'anàlisi de l'equipament escolar, així com d'altres institucions (parròquies) que no podem considerar emmarcades dins el context en què es mou aquest capítol.

Hem procurat recollir informació de la totalitat d'entitats manlleuenques, però, com és habitual en aquestes situacions, ens hem de conformar amb la informació de la majoria, però no de la totalitat.

Malgrat aquestes limitacions l'anàlisi que tot seguit fem, aporta elements molt útils i vàlids per conèixer un aspecte més de la realitat cultural de la vila de Manlleu. Ens movem en un nivell d'anàlisi d'una descripció general de les entitats i no d'una descripció institucional de cada una d'elles.

1.- Cronologia de les entitats

Aquesta perspectiva cronològica ens ajudarà a situar en el temps les diverses entitats que avui dia encara es mouen per Manlleu. Segurament que cada època genera un tipus d'entitat o associació en funció d'uns determinats interessos i circumstàncies. Aquest llistat cronològic no ens aporta la informació suficient per situar històricament i socialment totes i cada una de les entitats de les que hem rebut informació. Però sí que ens poden ajudar a entendre, i a qüestionar-nos, el contingut, la dinàmica i la funció que actualment aquestes entitats exerceixen.

1. Abans del 1939
 - 1854 Agrupació Esportiva Ocellaire Manlleu
 - 1877 Teatre Centre Familiar Parroquial
 - 1900 Gremi dels Tonis
 - 1929 Agrupació Sardanista Manlleuena
 - 1931 Agrupació Esportiva-Cultural Manlleu (F.C. Manlleu)

2. Del 1939-1953 No ens consta cap entitat o Associació actualment vigent que tingui els inicis en aquest període. Almenys no en tenim informació.
3. De 1954-1959 1954 Club ciclista Manlleu
1957 Aspirantat - Moviment Júnior
4. De 1960-1969 1961 Biblioteca Popular Bisbe Morgades
1965 Grup de Vídues
1967 Tradicions i Costums
5. De 1970-1975 1970 Organització Campionats Comarcals F. Afeccionat
1971 Moviment J.O.C.
1971 Club Modelisme Falcons
1972 Club Patí Manlleu
1974 Arambclub-Roqué
1974 Club Recreatiu Plat Saco-Lowell
1974 A. de V. del barri de Gràcia (Gestora)
6. A partir 1975 1976 A. de V. Barri de l'Erm
1978 A. de V. Cavalleria
1978 Grup OASIS
1981 Club Tennis Manlleu
1982 Grup fotogràfic Manlleu
1983 El Lladoner
1984 Fundació Rovira-Redorta
1985 Club Escacs Manlleu

(A partir de la legalització dels sindicats l'any 1977, existeix també la Unió sindical de CC.OO. de Manlleu).

El fet de sectoritzar els espais temporals tal com ho hem fet, no és en funció d'uns criteris pre-establerts, sinó en funció d'una operativitat, malgrat que hàgim tingut en compte unes fites històriques com són: tot el temps anterior a l'acabament de la guerra civil, i d'aquí fins al final de la dictadura franquista. Treure conclusions d'aquesta cronologia no és possible. L'única cosa que s'observa és:

- De l'avant-guerra perduren les entitats bàsicament folklòriques i tradicionals, junt amb l'entitat esportiva per excel·lència i el Centre Familiar Parroquial.

- Dels anys 40 als 70, l'esterilitat associativa és molt notable. Això concorda molt amb les circumstàncies sòcio-polítiques que es vivien. La importància relativa d'aquests anys la tenen les entitats religioso-formatives.

- L'explosió associativa la trobem a partir dels anys 70, quan trobem dues direccions molt clares en l'aparició d'entitats i associacions: els clubs esportius i recreatius per una part, i, per l'altra, les entitats cívico-socials.

La informació no permet parlar de quin ha estat el procés de totes i cada una d'aquestes institucions, ni de quins han estat (o són) els moments de més incidència en el poble, o de quines han estat les transformacions sofertes a través dels anys. En aquest darrer aspecte, cal constatar que pel que es desprèn dels mateixos informants, la majoria d'entitats continuen fidels a la seva dedicació originària: concursos de cant d'ocells silvestres, foment de la sardana, activitats esportives, treball formatiu... Només el que avui dia és el Moviment Júnior, ens indica els seus orígens com Aspirant d'A.C. Alguna A. de V. constata també la seva pèrdua de força reivindicativa, fins arribar a la situació que la Junta necessita persones voluntàries, les eleccions ja no existeixen. En aquest terreny dels canvis, poques coses més podem afegir-hi: els canvis i ampliacions dels locals de la biblioteca, la legalització del sindicat CC.OO. i apertura de local, i la promoció, d'un temps ençà, (per part del Club Ciclista Manlleu) del ciclisme juvenil.

2.- Dependència jurídica i econòmica de les entitats

La majoria, per no dir la quasi-totalitat de les entitats i Associacions de què tenim referència, tenen un status jurídic d'institució privada. Només la Biblioteca consta com entitat pública dependent de la Diputació Provincial. Altres entitats, sobretot les esportives, tenen les seves federacions i han de funcionar segons les normes que regeixen aquestes federacions.

Cal fer menció de les entitats que tenen una dependència jurídica privada-religiosa: J.O.C., OASIS i Grup de Vídues.

En l'aspecte econòmic, són tres les vies utilitzades per garantir la subsistència d'aquestes entitats: les quotes de la gent associada, les ajudes de les diferents administracions (Generalitat, Diputació,

Ajuntament) i, en darrer lloc, la creativitat de cada una d'elles per trobar els diners que fan falta: rifes, loteria de Nadal, festes, ajudes de les Caixes i Bancs...

És evident la diferència que existeix entre una A. de V. i el Club de Futbol, aquesta mateixa diferència es dona en la qüestió econòmica. Algunes entitats que funcionen com a clubs d'empreses, reben també petites ajudes de les mateixes.

3.- El col·lectiu associat

Segons les dades que ens han tramès els nostres informants, el nombre de persones de Manlleu apuntades en alguna que altra entitat de les anteriorment mencionades, és de 4.028.

Realment aquesta xifra és capaç d'impressionar a qualsevol, representa el 25% de la població Manlleuenc, i faria de la vila, un dels llocs de Catalunya amb un índex més alt de vida associativa. Tots sabem que les xifres són molt manipulables, i per aquest motiu cal precisar en què consisteix aquest alt nivell de vida associativa.

- Les entitats esportives-recreatives: (Fútbol, Ciclisme, Modelisme, Club Pati, Aramclub, Plat Saco Lowell, Club Tennis, Escacs...). Aquestes entitats sumen ja 2.287 persones associades. Més del 50% del total esmentat. A la majoria d'aquestes entitats les persones s'hi inscriuen per satisfer un desig o una afició personal. Ningú dubta dels beneficis que comporta la pràctica esportiva, però és també evident que això no és precisament un signe de vida associativa.

- Un segon grup d'entitats que apleguen un nombre respectable de persones són les que podríem anomenar Folklòriques-Tradicionals: (Agrupació Ocellaire, Gremi Tonis, Agrupació Sardanista, Tradicions i Costums). Segons els nostres informants, aquest grup d'entitats recull 1.155 persones, que representa quasi el 27% del total del col·lectiu inscrit en les entitats de Manlleu. Amb tots els pros i contres, el fet de pertànyer a alguna d'aquestes entitats comporta un mínim de sentit de col·lectivitat, de consciència de poble, encara que no tant de vida associativa.

Una altra qüestió és plantejar l'entroncament de les activitats d'aquestes entitats en l'engranatge de la vida d'avui. L'expressió de la consciència del poble, de col·lectivitat no solament pot servir per fer remembrança d'un passat, sinó que ha d'intentar connectar amb la quotidianitat del present.

- Un tercer grup ens vindria donat per les entitats culturals: Teatre Centre Familiar Parroquial, Biblioteca Popular, Grup Fotogràfic Manlleu, Agrupació Aficionat Astronomia Alcor, Fundació Rovira-Redorta. És evident que cada una d'aquestes entitats presenta característiques pròpies. No es poden posar dins el mateix sac, per exemple, la Biblioteca i la Fundació Rovira-Redorta, el Teatre Centre Familiar Parroquial i el Grup de Fotografia o els Aficionats a l'Astrologia. Tenen un denominador comú; l'interès per qüestions culturals, sigui com element passiu (anar a veure una obra de teatre) o com element actiu, interès per la lectura, aprendre fotografia, astronomia...

Aquest grup té un total de 244 persones associades, quasi el 6% del total de persones inscrites en alguna de les entitats. Si fem cas d'aquest índex podem dir que l'interès per la cultura no inquieta en desmesura el poble de Manlleu. Aquí cal que precisem que un focus cultural, com pot ésser una biblioteca, no actua a partir de persones associades, sinó dels usuaris de la mateixa. Tenir el nombre d'usuaris de la biblioteca seria un indicador molt més vàlid de l'interès per la cultura.

El Teatre Centre Familiar Parroquial és l'única entitat, de les que tenim informació, que ens ha lliurat una relació dels actes celebrats a l'any 1985. No som qui per valorar la qualitat dels actes i les obres teatrals portades a terme, en tant que poden ésser un reclam per la gent. La incidència en la població de Manlleu la valorarem a partir de les dades d'assistència que el Centre ens ha facilitat.

Durant l'any 1985 el Teatre Centre va organitzar 33 actes. L'època de l'any que acumula més actes és l'època de tardor-hivern. Les quasi tres quartes parts dels actes van tenir lloc entre els mesos d'octubre a març.

L'audiència que van tenir aquestes activitats oscil·la entre les 39 persones assistents a una representació fins a les 524 que presenciaren una representació dels Pastorets. Aquesta activitat és la que dona els índexs més alts d'assistència. Les altres activitats en molt poques ocasions assoleixen el llistó de les 200 persones. Únicament en les actuacions del Teatre Infantil es supera aquest nombre. Fent la mitjana matemàtica que val el que val, i en el nostre cas encara s'han de relativitzar molt més, podem establir les pautes següents:

- Mitjana d'assistència als Pastorets	475 persones
- Mitjana d'assistència al Teatre Infantil	240 persones
- Mitjana d'assistència a altres actes	90 persones

Aquestes mitjanes estan elaborades a partir de la informació que disposem, al respecte, de 18 actes sobre els 33 celebrats l'any 1985.

- Les entitats que podríem qualificar de Formatives: Moviment Júnior, Grups de Vídues, J.O.C. i Moviment OASIS, agrupen a 157 persones. La totalitat d'aquestes entitats respon a una orientació cristiana (almenys en els seus inicis), i al seu entorn s'hi vinculen lliurement les persones de cara a portar a terme una acció. Aquesta lliure adhesió comporta ja d'entrada una voluntat d'associar-se.

- En el darrer grup hi situem les entitats socio-culturals: A. de V. del barri de Gràcia, A. de V. del barri de l'Erm, A. de V. de Cavalleria i el Lladoner. Aquestes quatre entitats acumulen 342 persones associades. El mateix nom de les entitats és indicatiu del centre d'interès que mou, almenys teòricament, la dinàmica d'aquestes entitats. El Lladoner com entitat, supera els límits d'un barri i es mou a nivell de tot el municipi, amb l'intent, no tant d'associar a la gent com d'ésser un focus dinamitzador.

Queda una entitat, que és el sindicat CC.OO. És l'únic sindicat que ens ha facilitat informació. El fet que no ens constin dades de cap més col·lectiu d'aquest tipus, no ens permet parlar d'un grup d'entitats sindicals, ni intuir quin nivell es manté a Manlleu referent a l'associacionisme sindical-obrer. No podem oblidar la història i la realitat industrial de Manlleu, fets que propicien aquests tipus de vida associativa. El mes de febrer de 1986, CC.OO. tenia 377 afiliats, procedents en la seva majoria del ram tèxtil.

Aquesta tipologia d'entitats elaborada amb criteris operatius, vol situar únicament una perspectiva de la vida socio-cultural de Manlleu. Un bon nombre de persones participen en una o altra activitat. És molt possible que una mateixa persona estigui inscrita en una, dues o més entitats. Això sol faria variar substancialment l'índex d'associacionisme anteriorment indicat. No podem oblidar tampoc que una cosa és el partit de tennis setmanal i una altra ben diferent organitzar i assistir a actes culturals o intentar dinamitzar un barri en la seva dimensió col·lectiva.

4.- Característiques d'aquest col·lectiu

Les dades de què disposem són molt globals i no es pot pretendre una anàlisi acurada del col·lectiu que agrupen les entitats. És, doncs, des d'una perspectiva general que intentarem assenyalar-ne els trets més significatius.

1. En la majoria d'entitats i associacions, el predomini del sexe masculí és molt majoritari, i en algunes ocasions, quasi absolut. Només unes entitats molt concretes tenen predomini del sexe femení. Per exemple, el grup de Vídues, on lògicament tot són dones; en altres, com el Moviment Júnior, J.O.C. i el Moviment OASI (curiosament tots són moviments d'Església), l'equilibri entre nois i noies és normal i alguns casos (OASI) les noies són majoritàries.

2. Les edats joves també es donen en unes determinades entitats, les que lògicament estan en funció del món juvenil. No volem dir que en les altres entitats no hi hagi persones joves, sinó que el predomini és totalment de gent madura. A més dels moviments específicament de joves (J.O.C., OASI...), el grup de Fotografia i l'Agrupació Aficionats Astronomia Alcer, mantenen la tònica de la joventut.

Cal constatar que una institució molt freqüentada per la joventut és la Biblioteca Popular.

3. Una de les característiques demogràfiques de Manlleu, és el pes que té la immigració dins el conjunt de la població. Segurament que en moltes de les entitats, aquesta població hi és present, però en aquelles que hi té una importància relativament notable i important és a la J.O.C., A. de Veïns de Gràcia, A. de V. de l'Erm, CC.OO. i el Lladoner.

4. Les entitats en què la presència de la classe treballadora i (tal com ens diuen els nostres informants) de nivell cultural baix té un cert predomini són: Agrupació Esportiva Ocellaire, El Club Ciclista, J.O.C., les AA. de VV. i lògicament el sindicat CC.OO. Als clubs depenents de les empreses i formats pels seus treballadors, caldria veure si la majoria és dels treballadors d'una certa qualificació professional o dels obrers i peonatge sense qualificar.

A l'altre extrem hi trobem entitats com el Centre Teatre Familiar Parroquial, el Club de Tennis... que acullen gent de nivell mig alt, i el Palt Sace Lowell, Tradicions i Costums amb personal de nivell mig.

A grans trets, aquestes són les característiques dels associats, que poden ésser indicatives també de les característiques més importants de les entitats que els acullen. Cal afegir-hi que, exceptuant les entitats més pròpies de barri (AA. de VV.), la resta tenen el seu àmbit d'influència dins el marc del municipi, i en alguns casos es donen entitats que tenen personal de molts altres llocs (Modelisme, Plat Saco Lowell, Escacs, Organització Comarcal de Fútbol d'aficionats...).

5.- Activitats d'aquestes institucions

Podríem resumir les activitats de les entitats, dient que cada una porta a terme aquelles que li són pròpies i que van ésser la seva raó d'existir. La majoria citen en primer lloc les reunions setmanals o mensuals (segons sigui el reglament), però no s'especifica si són reunions de la junta o reunions obertes a tothom, com tampoc es parla del nivell d'assistència a aquestes reunions. Segons quines entitats, citen la seva fidelitat a l'assemblea anual dels socis.

A part de totes aquestes activitats reglamentàries, cada entitat cita de manera genèrica les seves activitats pròpies: campionats socials en els clubs esportius recreatius, el funcionament de les diferents vocalies, els cursets i reunions formatives, les sortides i colònies d'estiu... Un tipus d'activitat que moltes entitats porten a terme com a mínim una vegada a l'any de cara als seus afiliats, són les festes i sopars i també alguna sortida o excursió. Dóna la impressió que aquestes activitats són més per mantenir el caliu intern que per obrir-se cap a l'exterior.

Són més poques les entitats que es projecten en funció de la realitat que els envolta i que organitzen les seves activitats no tant per l'autoconsum, sinó més per sensibilitzar, desvetllar i crear opinió. En aquesta línia hi podem situar les AA. de VV., els moviments formatius, J.O.C., i el grup del Lladoner.

Aquesta projecció a l'exterior es porta a terme de moltes i diverses maneres. Des de cursets fins a festes obertes a tothom. En els actes que organitza la J.O.C. s'arriba a comptabilitzar una assistència mitjana de 80 persones. El grup del Lladoner, intenta i treballa per la dinamització dels moviments populars i periòdicament organitza sopars-debat posant damunt la taula temes vius de l'actualitat.

En algunes, poques, ocasions, s'utilitza també la premsa com a mitjà de comunicació i d'influència. Algunes de les AA. de VV. tenen la seva revista (però no ens consta quina és la seva periodicitat). El grup del Lladoner, concretament, utilitza la revista local per expressar la seva opinió i donar-la a conèixer al poble.

Entitats com el Gremi dels Tonis, Tradicions i Costums i Agrupació Sardanista tenen un tipus d'activitat molt puntual o molt determinat: la festa de Sant Antoni Abad, la cavalcada de Reis, els focs de Sant Joan o mantenir les audicions i ballades de sardanes.

Les entitats que poden ésser considerades ja com institucions (Teatre Centre Familiar Parroquial, Biblioteca Popular, Fundació Rovira-Redorta) mantenen el ritme d'activitat que venen ja determinades per la mateixa institució, cada una segons els seus objectius, però amb la finalitat que els actes i les seves activitats tinguin un ressò i una incidència en el poble.

6.- Consideracions

Per concloure aquesta anàlisi descriptiva de les entitats i associacions de Manlleu, creiem oportú apuntar algunes consideracions suggerides en part pels mateixos informants i per altra part derivades de tota l'exposició anterior.

Algunes entitats apunten molt directament a la manca d'ajuda per part de l'Administració (municipal i no-municipal) tot i que, ens diuen, "som entitats molt joves, però estem creixent molt ràpidament i cada dia tenim més audiència en el poble".

Algunes altres entitats expressen la seva preocupació per manca de locals públics on portar a terme les seves activitats i no haver de recórrer als bars de la població.

Les associacions i entitats més directament vinculades a la dinàmica col·lectiva expressen la seva queixa de manca de participació i col·laboració tant per part del poder com per part del poble.

La qüestió de la vida associativa és una temàtica que d'un temps ençà s'aireja molt tant en els plantejaments polítics, sigui quina sigui la seva ideologia, com en les converses dels grups i persones preocupades pels afers col·lectius i públics. La breu descripció que en base a les dades facilitades per les mateixes entitats hem fet de la vida associativa de Manlleu, dóna peu a considerar uns trets importants.

Es pot establir una tipologia clara tenint com a punt de referència l'associacionisme. El grup més nombrós vindria format per les entitats que possibiliten la realització d'un interès o "hobby" personal i privat. En segon lloc, caldria situar-hi les entitats que en l'ample ventall del món cultural ofereixen serveis o, millor dit, actes culturals. En darrer lloc, hi hauríem de situar les entitats nascudes i promogudes a partir de la preocupació i consciència social. Tot plegat forma part de la vida i de les relacions socials del poble. Ens manquen elements per aprofundir i valorar el nivell de consciència col·lectiva i de la vida associativa de Manlleu. És cert que Manlleu té un bon llistat d'entitats i associacions que fan coses, promouen actes i garantitzen anualment unes diades festives que tenen molt ressò, però caldria veure fins a quin punt això és expressió d'una col·lectivitat.

Cada època té les seves expressions socials, determinades en part per les estructures polítiques, socials i econòmiques del moment, però no tot s'ha d'acceptar com a fruit de la fatalitat; les persones també són agents de la dinàmica d'un poble concret, i Manlleu ho és.

NOM	ANY	DEPENDÈNCIA	UBICACIÓ	N. SOCIS
Agrup. Esp. Ocellaire Manlleu	1854	Fed. Catalana Caça	Bar Brindis C/En Delaris, 35	200
Teatre Centre Familiar Parroquial	1877	Privada	C/Pont, 9	175
Gremi Tonis	1900	Privada	Bar Perramon	200
Agrup. Sardanista Manlleuenc	1929	Privada	P. Dalt Vila, 3	600
Agrup. Expo. Cultural Manlleu	1931	Federació Ca- talana Fut.	Pl. Berdardi, 3	504
Club Ciclista Manlleuenc	1954	Privada	Bar Perramon	230
Moviment Junior	1957	Privada	C/ Pont, 9	50
Biblioteca Popular B. Morgades	1961	Pública	C/Baixa Cortada,1	--
Grup de Vídues	1965	Privada-Rel.	Col.legi Carme	20-30
Tradicions i Costums	1967	Privada	C/Pont, 3	15-20
Org. Camp. Com.Futbol Afeccionat	1970	Privada	C/Pont, 9	1800
Moviment J.O.C.	1971	Privada-Rel.	P.Crist Rei, 6	22
Club Modelisme Falcons	1971	Privada	C/St.Jaume, 6	100
Club Pati Manlleu	1972	Privada	P.Estudiants, 18	140
Aramclub Roqué	1974	Privada	C/Rusiñol, 63	342
Rclu Rec. Platt Saco Lowell	1974	Privada	C/Rusiñol, 57	150
A. de V. de Gràcia	1974	Privada	C/Roca, s/n	115
A. de V. barri de l'Erm	1976	Privada	--	84
A. de V. Cavalleria	1978	Privada	C/St. Josep, 5	130
Grup OASIS	1978	Privada-Rel.	C/Modirolas, 1	60
CC.OO. de Manlleu	--	CC.OO.Naci. Catalunya	P.Sant Joan, 15	377
Club Tennis Manlleu	1981	Privada	Urb. "El Vicens"	629
Agr. Aficionats Astronomia Alcor	1982	Privada	C/Pont, 2	26
Grup fotogràfic Manlleu	1982	Privada Fe.Cat.Foto.	Can Puget	43
Lladoner	1983	Privada	P.Sant Joan	13
Fundació Rovira-Redorta	1984	Privada	---	--

Fitxa a omplir per les entitats de Manlleu

Identificació

Nom de l'entitat:

Domicili:

Aspectes històrics

Any de fundació:

Dedicació primitiva:

Ampliacions o canvis actuals:

Dependència

Jurídica (privada, cooperativa, administració, quina?)

Econòmica (donacions, quotes, campanyes o festivals, subvencions, de qui?)

.....

Participants

Nombre de socis actius:

cotitzants:

Descripció tipològica dels socis (aproximadament, % sexe, edat majoritària, % immigrants, professió predominant, nivell cultural mitjà):

.....

.....

.....

Són del barri mateix o vénen de lluny?

Activitats

Internes (comissions, seccions, reunions, festes, sortides o campionats socials):

.....

.....

Externes i nombre aproximat de persones segons l'activitat (conferències, festes, trobades, excursions, revistes, comunicats als socis):

.....

.....

.....

Observacions d'interès

.....

.....

.....

.....

IV.- ELEMENTS DE LA VIDA CULTURAL DE MANLLEU

Introducció

Com ja ha estat dit, aquesta part de la nostra exposició és fruit del material documental que és el resultat de les diverses entrevistes realitzades a persones que intervenen, de prop o de lluny, en el passat o en el present, en la vida cultural de la població; la nostra feina ha estat la d'ordenar aquesta informació tal com ha estat verbalitzada pels nostres interlocutors.

Aquesta aproximació aquí realitzada és la mateixa que se segueix en la construcció de qualsevulla història oral amb l'intent de fer, no solament una cronologia dels aconteixements, sinó una indagació sobre la significació dels fets en la vida d'una col·lectivitat determinada. Nosaltres som únicament els observadors fidels del que s'explica, encara que s'ha d'entendre que en l'ordenació de l'exposició donem al fil del relat una certa interpretació en funció del sentit deliberadament donat per les persones amb les quals hem parlat. Allò a què sí ens neguem és a la possibilitat de fer derivacions que mutilin o desvirtuïn els continguts del que ha estat dit; entre l'objectivitat fidel i la interpretació que dóna forma, hi ha el joc dialèctic del que aquí s'ha escrit.

Es formà a l'origen una comissió d'entitats i de persones vinculades a la vida cultural de Manlleu encarregada de confeccionar una llista de base integrada per persones coneixedores d'un àmbit o altre de la dinàmica cultural de la vila. Aquesta comissió era variada i ampla, no solament pel que respecta a la seva definició social, sinó també per la seva adscripció ideològica.

Després de successives trobades, la comissió confeccionà una llista definitiva de 76 noms que foren lliurats amb l'adreça i telèfon de localització, l'ofici actual, l'edat, l'estat civil, els anys de residència a Manlleu i el grup o grups en què la persona estava integrada o havia participat en un moment o altre de la seva vida al poble.

Com a punt de partida, ens vam confeccionar un guió d'entrevista que englobava una sèrie de punts; sempre amb la idea de considerar Manlleu un lloc creador de cultura amb les connotacions d'espai i de temps i tenint en compte els lligams i les distàncies entre els diversos grups en presència en els termes culturals i de vida de la població.

Guió d'entrevista als informants de Manlleu

1. Dades objectives: sexe, edat aproximada, estudis assolits, anys de residència a Manlleu, activitat professional i participació en la vida cultural de la vila.
2. Història cultural: Dinàmica de les etapes culturals de la vida de Manlleu que coneix. Persones o institucions que intervinguen o han intervingut.
3. Identificacions: Definició de la gent que hi participa o hi ha participat (en funció de quins interessos, grups socials de pertinença, característiques demogràfiques més singulars: edat, sexe, autòctons o immigrants...).
4. Vida col·lectiva: Signes o indicadors externs. Punts de comunicació cultural: llocs, qui, per a què fer...
5. Comunicació cultural: premsa, ràdio, TV. Interferències o dinamització en la comunicació local i concreta.
6. Cultura comarcal: Recerca de la manifestació cultural fora de la vila: qui, per a què fer, quan...
7. Vida conflictiva: Tensions, segregacions, per causa de què, homes o dones, immigrants o autòctons...
9. Diferències socials: Característiques sociològiques dels grups culturals: pagesia, món industrial, grups ètnics, èlites...
10. Ghetos culturals: Signes o indicadors externs de la seva formació.

Aquest guió fou només emprat d'entrada perquè el contingut mateix de les converses anava obrint nous espais temàtics i anava donant perspectives desconegudes o innovadores en la vida cultural; el guió original anava cada vegada més dirigit en funció dels interessos que es manifestaven a mesura que els intercanvis avançaven: de la història social i cultural de Manlleu es passà a les interpretacions que en donaven els actors, la problemàtica de segmentació que generava l'escola, el fet diferencial marcat per la immigració, el sexe, l'edat, etc.

De fet, d'aquell llistat de 76 persones s'ha parlat efectivament amb 24; és a dir, pràcticament la tercera part de les que havien estat proposades.

I quin ventall sociològic presenten les persones entrevistades? Hi ha homes i dones i les activitats són prou diverses: estudiants, comer-

ciants, empresaris, treballadors, funcionaris, jubilats i professions liberals (mestres, sacerdots, treballadors dels serveis...). Una tercera part té menys de 30 anys (n'hi ha de 20), una altra tercera part entre 30 i 40 anys i la resta més de 40 (força tenen més de 50 anys).

El respecte per la paraula dels nostres interlocutors fa possible que moltes de les afirmacions que ens han estat donades discrepin segurament de valoracions que puguin tenir els nostres lectors. Nosaltres en som prou conscients; però el que no podíem fer era tergiversar o valorar pel nostre compte la bondat o falsedat de les mateixes: llur transcripció és quasi literal. L'única empremta nostra és la d'haver donat forma literària a una manera de dir que no tenia sovint massa ordre.

La nostra feina és un treball pacient i ple de compromisos puix que ens trobem a cavall entre la fidelitat a la paraula donada i la incertesa de l'ajustament a la veritat d'unes afirmacions que poden molt bé ésser esbiaixades per estereotips o posicions ideològiques hipotèticament parcials. No podem entrar de cap manera en un procés d'intenció.

El que sí és cert és que el que hem pogut analitzar pot constituir i creiem, per la nostra banda, que ha d'integrar un debat general que comporti revisions de postures antagòniques per tal de poder elaborar un projecte comú d'intervenció cultural en els diferents grups de la vila de Manlleu.

Com es pot veure, hem emprat molt sovint la tècnica del contrapunt. És a dir, hem acudit a referències bibliogràfiques complementàries que il·lustren o ratifiquen determinades afirmacions històriques o actuals. Ens semblava important que la reconstrucció de certs elements de la vida de Manlleu poguessin ésser complementats des de la perspectiva documental; no creiem que aquesta llibertat que ens hem pres pugui desvirtuar o mutilar la substància dels nostres testimonis.

A ells donem, doncs, la paraula i volem deliberadament desaparèixer per a donar pas a l'expressió dels nostres interlocutors.

1.- Història social i cultural de Manlleu

Manlleu, municipi d'Osona, a la plana de Vic, està en gran part a l'esquerra del riu Ter, és un centre industrial important de la comarca que, amb la construcció del canal industrial del Ter el 1840 i amb la

introducció de la força hidràulica a les empreses, generà un impuls important al creixement de la població (1).

És per això que la història social de Manlleu està marcada per importants convulsions: constants vagues, i es diu que a Manlleu es va fer el manifest de la UGT i que la força del sindicalisme militant hi va tenir les seves manifestacions (2). Tot el segle passat ve marcat per les tensions socials i la classe obrera cremava les cases dels rics. Només cal recordar la història de la família Russinyol (a Can Remisa) (3) i la família Puget (industrials de la seda que venien de La Cerdanya quan s'establiren a Manlleu i, més tard, es traslladarien a Barcelona). L'actual Casa de Cultura porta el nom de Puget.

A Manlleu hi havia hagut ja una tradició de quatre cooperatives el segle passat. El 1903, en un context de gran precarietat econòmica per part dels assalariats i els treballadors, neix la Cooperativa de Pa i Queviures precisament perquè el que era vital era el pa. La societat va començar la seva tasca amb un forn i el curiós és que la primera farina es va haver de demanar de fiat a Vic perquè a Manlleu no la volien fiar.

(1) L'agricultura, totalment de secà, és destinada a cereals, ferratge i blat de moro. Prop de les nombroses masies del terme hi ha bon nombre de granges de bestiar boví, porcí i aviram. Però la principal activitat econòmica és la industrial: tèxtil, metal·lúrgica, química i les derivades de la ramaderia, ultra nombroses empreses complementàries de la construcció (Gran Enciclopèdia Catalana).

(2) La societat obrera de Teixidors i Filadors fou fundada el primer de desembre de 1841. "Les diferents associacions, tot i que eren independents entre si, es reconzaven mútuament. L'ajut mutu es concretava a intercanviar-se informació sobre la situació laboral, a ajudar-se econòmicament en els moments de crisi i a cercar treball i socors pels obrers que deixaven el seu poble com a conseqüència d'alguna vaga i buscaven lloc de treball en una altra població. A nivell local, a Barcelona, a Olot, a Manlleu s'intentaren d'organitzar amb més o menys èxit Junes d'Associacions que englobessin diverses societats, veritables intents de federació"... (Ollé Romeu, J.M^a, El moviment obrer a Catalunya 1840-1843, Barcelona, Nova Terra, 1973, p. 39).

(3) Can Remissa fou una antiga colònia tèxtil del municipi, situada a l'esquerra del ter i aigua amunt de la vila. Erigida per la família Remisa a mitjan segle XIX, fou explotada després per la família Rusinyol (dita per això colònia Rossinyol) fins el 1930. Aleshores aprofità el salt d'aigua la fàbrica Dulcet. (Gran Enciclopèdia Catalana).

La Cooperativa La Catòlica va néixer d'una escissió de la cooperativa de Pa i Queviures; la raó de la separació fou el fet que hi havia socis que no estaven d'acord amb la implantació del subsidi de jubilació que suposava una cotització de 25 P. Es pot dir, sense por d'exagerar, que la totalitat de la població de Manlleu estava integrada a l'economia cooperativista. D'una banda, quasi tota la població era assalariada i, per l'altra, hi ha la dada que el 1936 cadascuna de les dues societats tenia 500 socis; però els dirigents de Pa i Queviures eren socialistes, mentre que els de La Catòlica eren carlins.

Les cooperatives van dur a terme una labor cultural paral·lela: una escola d'analfabets, classes d'esperanto, una biblioteca amb l'aportació voluntària dels socis i promovien vetllades a les festes principals.

Durant la República, com en totes les facetes de la vida, es va notar una important politització; però, per damunt de tot, la cooperativa i el cooperativisme van significar una manera d'entendre les coses basada fonamentalment en la solidaritat.

El 1939 s'acaba tota activitat cooperativista; però, malgrat tot, els socis continuaren guardant les seves llibretes. Eren uns moments en què totes les cooperatives van ésser atacades.

La cooperativa és un exemple clar de com funcionava Manlleu. Hi ha escèptics o perplexos entorn del futur de la cooperativa per vàries raons: estan molt tancats, no tenen jovent i no deixen els seus locals. El futur és a veure.

El que sí és cert és la important càrrega històrica social de Manlleu: el 1850 hi havia 16 detinguts polítics exactament els mateixos que Barcelona i a començament de segle (el 1900) Manlleu era el poble amb més entitats i associacions de tot el bisbat; més que Manresa, Igualada o Vic. El 1905 es crea a Manlleu l'escola racionalista laica i aquest fet mobilitzà totes les forces vives, amb l'Església com a capdavantera, i fou prohibida. Això provocà la recollida de més de 3.000 signatures en la que hi havia moltes dones i totes les entitats populars, des dels ocellaires als pescadors: tothom a favor de l'agosarada iniciativa.

Posteriorment, Manlleu presenciaria una dinàmica molt forta basada en el seu obrerisme i el seu republicanisme (4).

(4) "Manlleu ha jugat un gran paper en la història de la lluita social catalana. Una de les primeres vagues del país tingué lloc a Manlleu a l'època del pare. Per substituir els vaguistes el patronatge aconseguí

La repressió franquista de la post-guerra fou dura a Manlleu; hi va haver execucions. A l'època franquista hi havia el grup que ho monopolitzava tot, àdhuc la publicació Manlleu que es va quedar a les seves mans i el Centre familiar i social que era dominat. Les Lletres amicals seran les circulars interiors d'aquest grup (5).

Els anys 60 surt, com a molts llocs, el grup de les classes de català que comença a plantar cara a la situació d'aleshores. Fins arribar a la transició política que fou a Manlleu un moment d'eufòria cultural i, quan l'Assemblea de Catalunya surt al carrer, hi estaran representades totes les entitats del poble i fins i tot el grup del Centre. A les tres recollides de firmes -Amnistia, Congrés de Cultura Catalana i Estatut- hi són presents totes les entitats.

La Jove Cambra va jugar aleshores un paper molt important promovent conferències i xerrades i presentant totes les opcions polítiques del moment. La Coordinadora d'Entitats va durar un quant temps, el del Congrés de Cultura Catalana, i l'actual alcalde i el regidor de cultura formaven part d'aquesta dinàmica.

Tot això ha canviat, puix que Manlleu, com s'ha pogut veure, havia estat sempre un poble de tradició cultural obrera, progressista i políticament d'esquerres. Amb el franquisme pel mig, en el qual, a més de tot el que ha estat dit, hi hagueren fets com quan en la Marxa de la Llibertat, l'alcalde d'aleshores estava al davant de la guàrdia civil indicant les persones que havien d'ésser detingudes, la truita ha acabat per girar-se.

que entressin a treballar obrers dels pobles dels voltants. Un dels pobles que donà més gran contingent fou l'Esquirol, que és el nom popular de Santa Maria de Corcó. Aquesta gent que vingué de l'Esquirol per substituir els obrers en vaga fou anomenada "els esquirols", i aquesta paraula fou acceptada en la terminologia social del món enter per a significar la substitució d'una obrers en vaga per uns altres. Això us donarà una idea de la impressió enorme que té a tot arreu la solució que hom donà a aquella vaga". (Pla, Josep, Un senyor de Barcelona, Ed. Destino, Barcelona, 1977, p. 61).

(5) Aquestes circulars tindran el considerable valor històric d'ésser un dels pocs documents fiables del moment.

Al Consistori de la transició es va obrir una certa esperança; però ja es sap com ha anat la cosa: Manlleu ha de retrobar la seva identitat.

Només ens resta intentar les explicacions històriques d'aquesta evolució tan relativament ràpida.

Comencem per dir que el 1945 només hi havia a Manlleu un Centre Recreatiu de pes; era precisament l'època que l'esquerra estava amagada i l'activitat cultural monopolitzadora era directament adreçada a la classe benestant. El circuit era clar: les escoles de La Salle i les "Hermanes" i el Centre; d'aquí naixeren els puntals de la cultura, puix que àdhuc hi havia els alumnes interns de fora de Manlleu que tots anaven després a la Universitat. Tot el que es sentia cristià estava dintre del nucli del Centre i aquesta influència afectava no solament els alumnes sinó tota la població de Manlleu.

Els qui estudiaven a La Salle, ja tenien treball quan sortien: ajustador, torner, montador. Els qui sortien de l'escola nacional anaven a la filatura o de manobra; era la gent més reprimida, de menys cultura.

Aquesta situació matisa fortament la visió d'un Manlleu industrial, obrer i lluitador, puix que anava configurant una metal·lúrgia poc lluitadora i una filatura conflictiva.

Quan els efluvis migratoris dels anys 60, els metal·lúrgics se'n van veure afectats: el català cada vegada es parlava menys i s'origina un canvi total perquè es va parlant cada vegada més el castellà. Quan arriba la immigració, per causa precisament dels nou vinguts, la mecànica comença a participar directament en la lluita obrera. I, com una conseqüència, s'opera una polarització cultural evident: d'una banda, la immigració que és marginada, segregada i que constitueix un món a part ja des del punt de vista ecològic i de l'assentament; d'altra banda, la cultura autòctona d'élite, que gira entorn del Centre.

Els anys 60 la metal·lúrgia marca l'avenç de la lluita obrera a Manlleu i curiosament, en aquesta dècada, el tèxtil no es mou ni mou la vida de la població; absolutament a l'inrevés del que passava abans de la guerra.

Això té una explicació puig que els anys 60 la persona que treballava al tèxtil, era sobretot la dona immigrada que l'única cosa que volia era treballar, millorar la seva vida i conservar les millores que ja tenia. En canvi, al metall hi treballaven els autòctons o les persones que ja feia molts anys que eren a Manlleu.

Els anys 70-71, el ram del metall comença els aturs de solidaritat i en el 75-76 ajuda a les mobilitzacions del tèxtil. El mateix sindicat de CCOO comença pel metall i ara s'aguanta pel tèxtil i aquest fenòmen ha estat general a tota la comarca. La situació d'estructura de treball manté a la filatura una gent treballadora molt discriminada, molt explotada, molt més encara que a la construcció, fins el punt que, quan hi ha treball es guanya i quan no n'hi ha es fa el que es pot. A la filatura es dóna la situació que les bones feines són pels homes i les més dures per les dones.

A Manlleu la dinàmica cultural passa sense cap mena de dubte per les diferents situacions socials que integren la globalitat de la població i per la manera com aquestes s'han ubicat al municipi. Sembla que, dintre d'aquesta línia, es poden diferenciar tres nivells:

- a) el barri ghetto immigrant, del qual n'és un clar exemple el sector anomenat de l'Erm (6).
- b) els barris de mescla, de barreja, com és ara Gràcia (7).
- c) la resta de la població que inclou dos barris anomenats Vistalegre i La Salut a més del centre de la població i les masies disperses (8).

Aquests tres nivells són fàcilment detectables. Amb tot, caldria dir que en el casc antic del poble s'hi ubiquen efectivament els més marginals i més pobres tant immigrants com autòctons. El fenòmen més recent en aquest sentit és que, des de fa uns set anys, s'observa que la gent

(6) El barri de l'Erm tenia ell sol el 1972, 2.910 persones. Es troba unit a Manlleu pel passeig de Sant Joan i la part septentrional. Fou ocupat efectivament a partir dels darrers anys del decenni 1950-1960.

(7) El barri de Gràcia tenia 2.050 habitants el 1973 i es troba a ponent del nucli urbà. El seu origen respon a la promoció d'habitatges protegits després de la inundació del 1940. Té una plaça porticada, un casal de cultura amb escoles, teatre i la biblioteca popular mossèn Blancafort.

(8) El barri de Vistalegre es troba al sud de la població en un pronunciat meandre del riu Ter. Es tracta de cases i xalets al llarg de la carretera de Vic a Manlleu abans de travessar el pont del Ter. El barri de la Salut tenia 545 habitants el 1970 i comparteix l'habitatge i la indústria. Es troba ubicat a llevant del primitiu nucli urbà, entre el Ter, la carretera d'Olot i la de Roda de Ter. Acull les instal·lacions poliesportives municipals.

de Manlleu se'n va als pisos dels barris nous (les cases unifamiliars d'en Riera) i els immigrants s'ubiquen al centre de la població (9).

2.- L'origen de la segmentació cultural: l'escola

2.1.- Els "hermanos" i les "monges"

Hem insinuat ja la influència forta donada per les escoles religioses a Manlleu i això té una explicació ben simple: fa més de 100 anys que són presents al poble; són les institucions escolars més antigues de Manlleu. La Salle, de mitjan del segle passat, i el Carme, de finals de segle.

Tothom farà l'esforç de portar els fills a l'escola privada i religiosa i els obrers no estalviaran res en aquesta línia; són moltes les generacions de Manlleu que han passat per aquests col·legis.

Els anys 1934-1935, el col·legi La Salle tenia col·lectius de nois que integraven un moviment sòcio-educatiu de gran influència. Els "Eixerits" pels més petits, els "Avantguardistes" als 15 anys i els "Fejocistes" (FEJOC) quan eren més grans.

La presència d'aquestes escoles té alguna cosa a veure en tot el que passava a Manlleu en els inicis de la revolta industrial; eren escoles portades per la burgesia i, per tant, eren significatives com a indicadores de "l'ordre". La imatge pública de l'escola estatal era dolenta i se la considerava una escola de molt baixa qualitat; els religiosos per la seva banda quedaven com selectius, eren les seves unes escoles tancades i no tenien lligam amb la vida del poble. Hi havia una distància marcada per tres característiques: la llengua parlada pels alumnes, la tipologia de l'alumnat caracteritzat per una classe mitjana o treballadora catalana i, també, el seu nivell pedagògic més alt. Eren les vehiculadores dels manlleuencs amb una capacitat d'aglutinar, però no pas d'assegurar un futur. Jugaven un fort paper històric; però no pas per més raons que les que presentaven unes escoles nacionals que donaven una pobra imatge tant pel que es refereix a l'estructura educativa com pel que fa a l'edifici mateix.

(9) La immigració sol trobar als centres o nuclis vells de les poblacions la possibilitat d'accés a un habitatge més o menys proporcionat a les seves economies insolvents. Aquest és un fenomen molt general i no específic de Manlleu.

Als "hermanos", que no era encara un col·legi subvencionat i, per tant, es pagava, hi anava la gent de l'élite i hi havia, a més, l'internat que feia que s'apleguessin allà gran quantitat d'alumnes de fora de Manlleu. L'escola havia estat de sempre segregadora i amb no massa voluntat d'integració.

Això ha variat extraordinàriament en diversos aspectes. En primer lloc, el col·legi té una dinàmica més popular perquè, encara que hi ha alumnes que hi acudeixen pel nom i la consideració mateixa que té el col·legi, també hi ha alumnes que provenen dels pisos de Mateu i Garcia i no són pas pocs els qui tenen un origen castellanoparlant. Ambdues no són escoles catalanes malgrat que el llenguatge dels col·legis sigui oficialment el català.

En segon lloc, cal dir que, anys enrera, la majoria dels professors no eren pas de parla catalana. La raó és ben simple: a Manlleu, abans, tothom anava a l'empresa i no hi havia promoció de mestres autòctons i ara, en canvi, en aquests moments hi ha molts joves d'aquí que han fet el magisteri i hi ha molts mestres que són catalans. Al col·legi, malgrat la subvenció, es paga alguna cosa; però és evident una voluntat més explícita d'integració.

En tercer lloc, era evident que abans l'Associació de Pares era molt dominada i ara sembla que no tant. Aquesta està formada per antics alumnes i la junta es troba una mica fora de lloc perquè dóna la impressió que s'ho maneguen tot; amb tot, sembla que hi ha una tendència a variar.

Els alumnes que surten d'aquestes escoles van a BUP o FP; però la majoria són els que s'inscriuen a batxillerat. Des de l'escola es monten activitats, sobretot esportives, a nivell extraescolar: hoquei, bàsquet i futbol-sala. El primer fou muntat per la mateixa Associació de Pares i era clarament una activitat selectiva; ara en aquests moments és ja una entitat al marge de l'escola i es practica independentment de la mateixa.

2.2.- El problema escolar

Com ja queda prou evident, la qüestió més crucial i condicionant de la vida cultural de Manlleu, és la tensió eterna entre escola pública i escola privada. La pública durant molts anys ha funcionat molt malament i no només en l'època franquista, sinó també molt abans; era el lloc on anaven els pobres -no necessàriament els treballadors- i la gent gran encara en té una mala imatge: és molt mal vista.

L'Ajuntament franquista es troba amb la presència massiva dels immigrants amb el conseqüent increment de la població en edat escolar i és aleshores que construeix l'escola del Puig-Agut, l'any 1972, al barri de l'Erm, de la qual parlarem tot seguit.

Amb tot i malgrat tot, l'escola pública ha estat i és molt abandonada davant les dues grans potències: els "hermanos" i les "monges". I això, malgrat la consciència que té l'administració local de tenir molta cura de les escoles nacionals i de fer per elles molt més del que li toca fer.

Hi ha testimonis que avalen el fet que les escoles nacionals han estat de sempre un vertader desastre a tots nivells i que els pares mínimament responsables no tenien més recurs que escolaritzar els seus fills a les escoles privades i religioses com un problema de fiabilitat indispensable en els aprenentatges escolars (10). ¿És un fet real o, com dèiem més amunt, purament simbòlic? ¿És només perquè l'escola pública és "mal vista" per tradició?

Hi ha la impressió que manca coordinació entre les escoles, perquè certament es podrien fer més coses. Ni ensenyament ni cultura dintre l'Ajuntament es mouen massa en aquest sentit. Hi ha la lluita sostinguda per part d'alguns per tal que aquesta marginació es destrueixi; però les crítiques que es reben de tot arreu i per part de la mateixa població són dures: es menysprea sistemàticament l'escola pública i els seus alumnes fan massa el trapella a la plaça i d'altres coses. La sortida és ben difícil i la realitat és veritablement aquesta.

La situació actual és que, a l'acabament de l'EGB, la majoria de nois i noies continuen estudiant; de 14 a 16 anys hi ha places tant a l'Institut com a la formació professional que és privada, i alguns marxen al Politècnic de Vic. Per altra banda, a l'Institut també s'hi apleguen nois i noies del Cabrerès, Sant Hipòlit i Roda de Ter.

Els qui fracassen a l'EGB normalment s'apunten a la formació professional i, si algú queda sense escolaritzar, és precisament d'aquest grup que no han superat la bàsica amb normalitat; l'escola, doncs, segueix essent un important instrument de selecció de les persones en tant que pot repercutir més tard en la mateixa dinàmica cultural de Manlleu.

(10) Sembla que no era solament per qüestions d'aprenentatge, sinó també per raons socials: els avergonyia barrejar llurs fills amb els dels sectors més baixos de Manlleu.

2.3.- La polèmica entorn de l'escola Puig-Agut

La problemàtica d'aquesta escola arranca de la mateixa distribució escolar de Manlleu; les escoles privades són catalanes i les escoles públiques i suburbials eren pels immigrants. Durant força anys l'única escola pública era la del Puig-Agut.

Es fa difícil entendre l'essència del conflicte si no es té en compte que hi ha una veritable ratlla entre la població de parla castellana i la de parla catalana; una autèntica segregació a partir només del fet migratori. Quan uns immigrants marxen, en vénen d'altres i s'ha creat un ghetto i això amb la particularitat que la gent de Manlleu és molt tancada, en contrast per exemple amb Torelló on els recent vinguts fàcilment s'integren. Aquesta segregació es correspon també a una altra que es manifesta ja a nivell físic: es tracta d'un sector separat pel passeig de Sant Joan i que s'ubica als pisos d'en Garcia i d'en Mateu.

Les situacions conflictives a l'escola Puig-Agut han estat moltes i greus. Quan hi ha hagut un intent de catalanització i de renovar pedagògicament l'escola -intent que es va produir fa uns quatre anys a partir de l'Associació de Pares-, les tensions van arribar molt lluny. Fou aleshores que aparegué la possibilitat de fer una escola nova, la Pompeu Fabra, que es va muntar amb un claustre de persones autòctones i així aparentment s'esborrava la problemàtica. I, de fet, amb uns alumnes que eren els mateixos que els del Puig-Agut, tenint en compte l'extracció social i immigratòria, es normalitzava la situació, mentre que el Puig-Agut va perdurant el problema.

I quin és veritablement aquest problema? Algú opina que a Manlleu el problema del català està sotmès al canvi del Puig-Agut, ja que s'observa que els vinguts de fora i que van a d'altres col·legis, es catalanitzen, mentre que els qui freqüenten aquella escola no ho fan.

Aquesta sembla ésser la problemàtica central que situa l'escola Puig-Agut com una escola conflictiva. I succeeix amb aquesta escola com amb els grans aconteixements que han marcat la història de la humanitat: no hi ha ningú que permaneixi indiferent, sigui per atacar-la, sigui per defensar-la. Intentem sintetitzar les línies dels discursos que es corresponen a les dues postures.

Entre els que l'ataquen, s'explica la dinàmica del conflicte centrant el problema en tres punts: l'ús constant de la llengua castellana, la

gran preocupació exclusiva pels continguts de les matèries que s'imparteixen i la pràctica impossibilitat de participació en el claustre a tot aquell mestre que no mantingui la mateixa dinàmica que la que ve expressada per la voluntat dels responsables de l'escola. I aquests es defineixen pel fet que són mestres nascuts fora de Catalunya, que estan molt arrelats a l'escola, que manifesten reticències a la introducció del català i que sostenen una mentalitat clarament conservadora políticament i pedagògicament; aquesta identitat social fa d'aquestes persones un veritable contrapoder que possibilita que manifestin dificultats d'acceptar tot el que provingui de l'Ajuntament o de la Generalitat.

Aquests responsables consideren que són els defensors dels interessos de la població immigrada i es pensen ésser l'ànima del barri de l'Erm, segons expressen els crítics de la institució del Puig-Agut. L'escola té els seus equips de bàsquet i futbol-sala i, a partir d'aquesta activitat esportiva, l'escola esdevé el centre de l'Erm.

Els qui sostenen aquesta postura negativa, diuen que un mestre català es sent a l'escola com si no fos a casa i signifiquen la diferenciació cultural en tant que des de l'escola es promou un grup de majorettes que denota ja un tipus molt singular de cultura.

Des del punt de vista intern a l'escola mateixa, hi ha una altra muralla que són els professors de segona etapa, aquests releguen a la primera etapa les mestres, que acabaran essent "las señoritas". Els que porten el pes gros de l'escola són aquests de la segona etapa i no valoren el treball que s'està fent a nivell de pàrvuls; per exemple, es carreguen les sortides sistemàticament.

A nivell d'aprenentatges, es treballa molt en matemàtiques i en general sobre la memorització i això dona com a resultat una manca de preparació global. Aquests crítics, a més, puntualitzen que l'Associació de Pares del Puig-Agut està ben satisfeta per la imatge de l'escola de cara a la galeria: l'esport és obert al barri, els festivals de barri amb les majorettes, etc. Acusen els responsables que no s'adonin que el que únicament es promou és l'esport competitiu que condueix a valorar més el triomf que l'aspecte educatiu.

L'escola Puig-Agut, segons aquests crítics, genera una muralla impermeable que cavalla sobre l'aïllament del barri de l'Erm i la intervenció segregativa de la mateixa escola.

Ara, en aquests moments, hi ha molts mestres que són nascuts a Manlleu i ningú demana una plaça a la vila pel risc evident d'anar a parar a l'escola Puig-Agut i, entre els que ja hi són, esperen poder fer oposicions per tal de poder deixar l'escola.

Malgrat que sigui declarada escola catalana, tot es fa efectivament en castellà; només la primera etapa és catalanitzada, però sembla que s'hi hagi perdut perquè, en conseqüència, es refusa sistemàticament la forma pedagògica de fer el mateix parvulari.

Aquesta és una escola retrògrada en què s'havia arribat al punt que s'esparracaven els murals dels professors de català. La ideologia és tancada, essencialment "anti" i amb una gran pobresa intel·lectual. Aquesta escola està fent una mala feina de cara al futur, puix que pot crear joves totalment segregats. En aquest sentit, s'observen grans avenços integratius quan aquests alumnes passen a l'escola de formació professional; integració que no és tant un afer de la direcció de l'escola de FP, com de la situació de fet en què es troba el mateix alumnat.

Malgrat la pretensió declarada de la mateixa escola Puig-Agut, el centre viu aïllat de la població i tancat amb ell mateix. Encara que sembla que hi ha joves molt dinàmics, hi ha gent que no deixarà canviar res. Afegint que hi ha nois i noies problemàtics per causa de les mateixes històries familiars. Hi ha qui pensa que hi ha probabilitats que esdevinguin persones amb conflicte amb la llei. L'escola acaba essent l'autorreproducció de la marginació del barri.

Els alumnes del Puig-Agut que, sota demanda directa dels pares, han accedit a fer BUP a l'Institut, no manifesten cap tipus de problema relacional amb els altres alumnes i, quan ha sorgit alguna tensió, segons diuen els professionals de l'Institut, no és difícil fer entendre la nova situació per tal que no es manifesti cap mena de conflictivitat. I, sobretot, la normalització es fa encara més present quan aquests alumnes de BUP van a estudiar a Barcelona a la Universitat; els nostres informants observen com aleshores aquella distància es trenca: hi ha trobades col·lectives i no passa res i s'acaba generant una relació que no és, de cap manera, conflictiva, sinó normal. Algú contempla amb sorpresa nois i noies que van junts i que no es diferencien els uns dels altres en el seu tracte i hom descobreix que hi ha immigrants quan se'ls veu amb els seus pares. Dóna la impressió que aleshores hi ha una integració àdhuc a nivell d'idees.

El món de les relacions pròpies certament marca; però no és tant un problema d'origen o procedència, com el fet que aquestes relacions giren entorn de l'escola Puig-Agut; aquesta és la conclusió a què creuen poder arribar aquests crítics.

Però cal escoltar la versió dels qui entenen l'escola Puig-Agut des d'una perspectiva completament diferent. Són les persones que han assumit la funció de l'escola com a institució d'ensenyament i, a l'ensem, l'entenen com a centre cohesionant de la vida del barri de l'Erm. I això ho sostenen com si es tractés d'un afer propi pel que es refereix a la dedicació personal. Per a ells, tot intent de veure el centre Puig-Agut des d'un altre prisma, és una mala interpretació.

La línia d'aquest discurs parteix precisament de la consideració del mestre de l'escola com la d'un simple treballador com un altre. Des d'aleshores, hi ha una majoria de mestres que acudeix al seu centre de treball únicament per a realitzar la seva tasca professional i, per altra banda, hi ha una minoria que sacrifica els seus horaris personals per tal de fer una dedicació més plena a l'escola: acompanyar els nois a fer esport, promocionar teatre, organitzar les majorettes, etc. Els habitants del barri de l'Erm accepten plenament aquesta minoria només i únicament perquè veuen que treballen pel barri. I, a més, no s'estan de dir que tant de bo n'hi haguessin més de mestres dedicats a l'escola d'aquesta manera.

Es cert que alguns d'ells són d'origen i de parla no catalana i potser per segons qui àdhuc són anticatalans; però la veritat és que només un o dos són obertament i decididament tancats a la cultura catalana; però aquesta no és pas la generalitat del claustre ni tampoc la de la minoria dedicada a l'escola.

Aquests mestres s'han fet responsables de diversos àmbits dintre i fora de l'escola: menjador, esports, teatre, majorettes, etc. Això els porta no solament a una dedicació suplementària, sinó també a una obertura i connexió plena amb el barri de residència de l'alumnat. I aquests mestres han observat com la gent del barri de l'Erm es dóna i és així com s'ha arribat a fer de l'escola, no solament un centre d'ensenyament, sinó a promocionar per exemple 17 equips de bàsquet en diverses categories i tres equips de futbol-sala.

Per altra banda, aquests defensors de l'escola es pregunten sobre què vol dir exactament catalanitzar l'escola. Tenint en compte la realitat

sociològica del barri de l'Erm, aquesta catalanització s'ha de fer a poc a poc, de mica en mica, com si es tractés de menjar-se un caramel.

El cicle inicial a l'hora d'ara ja es fa íntegrament en català i anirà progressivament avançant fins arribar a la totalitat del centre; precisament l'experiència demostra que s'havia anat massa de pressa i es volia imposar el català de cop i volta en un context en què la majoria dels habitants són andalusos de llengua materna i que, a més, havien de fer l'aprenentatge del francès i l'anglès en el transcurs dels seus estudis. La gent que no coneix ni palpa aquesta realitat, interpreta malament les coses; de fet, es fa difícil d'entendre-ho des de fora. I el que no és cert és el fet de la marginació dels mestres catalans dintre l'escola; l'única divisió entre uns i altres és la dedicació al centre.

Seria absurd i inexacte, per altra banda, negar la dualitat entre Manlleu i el barri de l'Erm, segons aquests informants; aquest és el barri dels castellans per causa de la construcció dels blocs de Mateu i Garcia: se l'ha anomenat el "Vietnam" i ells es senten i es saben marginats. En poblacions veïnes com per exemple Roda de Ter això no passa i, en canvi, a Manlleu només alguns nois s'integren a la població i són més aviat l'excepció; és el cas d'alguns que, per afecció al teatre, s'han integrat a l'elenc del Centre Recreatiu.

En aquest sentit, la relació del Centre Recreatiu amb l'escola Puig-Agut és estreta pel que es refereix al teatre; aquell deixa el vestuari i el centre Puig-Agut la fotocopiadora: són petites col.laboracions que van trencant la distància.

Segons els nostres informants, la relació de l'escola Puig-Agut amb la parròquia del barri és inexistente i amb l'Associació de Veïns del barri de l'Erm va haver-hi friccions fa temps; però en aquests moments s'està a uns nivells de col.laboració força acceptables.

El qui és veritablement incondicional de l'escola és l'Associació de Pares dels alumnes i, gràcies a ella, s'ha aconseguit dur a terme una bona quantitat de realitzacions. Només quatre famílies es neguen obstinadament a pagar la quota de l'entitat (1.500 Pts al trimestre). I, per què paguen? La interpretació és perquè les famílies veuen que hi ha mestres que treballen desinteressadament per l'escola. Aquí s'origina una forta dialèctica: els pares paguen perquè es treballa i es treballa perquè els pares paguen.

Segons els nostres informants, els pares paguen també com un efecte de demostració que l'escola pública pot emular i superar el classisme i la potència de les escoles privades de la vila. Des d'aquest moment les realitzacions no són pas poques: ordinadors (18 aparells d'un valor que excedeix els tres milions de pessetes), servei de psicologia escolar, una pista poliesportiva (pagada per l'ajuntament), classes de música, classes de gimnàstica, aules de tres anys fent funció de guarderia infantil, etc. L'esforç econòmic i humà de tot plegat no és fàcilment ponderable.

¿I què ha fet l'ajuntament davant la problemàtica que genera el col·legi Puig-Agut? Es pot dir que, fins fa uns tres anys, l'Ajuntament mantenia el barri de l'Erm sense la més mínima urbanització i pràcticament amb un absolut abandó. Fou aleshores que hi edificà el mercat que ha donat una imatge diferent a l'ensem que l'acondicionament dels carrers; en certa manera, aleshores es trenca un aïllament que ja era visual.

Pels crítics, no tot s'ha de limitar a l'aspecte físic exterior puix que la problemàtica cultural generada pel barri permanence, com veurem després, i la presència de l'escola Puig-Agut hi ajuda. L'Ajuntament, segons alguns, no vol afrontar més el problema i, al mateix temps, es pensa que si l'escola hagués canviat, actualment hauria canviat també la situació del barri.

Per altres, l'ajuntament ha fet coses pel col·legi; però comparativament està massa abocat als altres centres quan precisament les instàncies municipals haurien de pensar que el Puig-Agut té més dèficits originals que els altres i requeriria una dedicació més total.

Aquests també diuen que el barri de l'Erm necessita un Casal Cultural o una plataforma a partir de la qual es pugui dur a terme una actuació concreta; ara per ara, l'escola Puig-Agut fa una suplència d'actuació cultural que hauria d'ésser portada a terme per altres institucions. No es pot parlar que hi hagi una dinamització cultural al barri de l'Erm, precisament perquè l'actuació de l'Associació de Veïns és massa exigent de cara a les instàncies municipals: és alarmista, excitada i, quan acudeix a l'Ajuntament en demanda d'alguna cosa, allà ja tremolen. En definitiva, la dimensió reivindicativa genera por i, portat per aquesta por, l'Ajuntament no fa res.

Els gestors municipals, en canvi, creuen que l'escola va bé, tot i que tenen en compte la problemàtica "normal" que el centre arrossega

ja des dels seus començaments; es pensa que el procés és lent i no s'hi pot intervenir per imposició. La municipalitat té consciència que la catalanització de l'escola és molt difícil, encara que s'ha d'empènyer. L'any 1980 es va portar a terme una enquesta i el resultat fou que el 80% eren castellanoparlants i això va permetre exigir amb més pressió un professor de català. De totes maneres, hi ha la seguretat que aquesta tasca catalanitzadora queda molt frenada pel barri.

2.4.- L'Institut, fonament d'esperança?

No són pas pocs els qui veuen en l'Institut un important element de canvi des que ha esdevingut oficial. La raó sembla que es troba en la seva capacitat de revulsiu: s'hi ha aplegat un conjunt de mestres que ho fan amb ganes. Les idees que poden aportar a la vida cultural de Manlleu poden ésser un incentiu d'innovació.

El BUP fou assumit primer per les monges i després per l'Ajuntament; ara és ja un Institut que pot arribar a ésser un filó, una possibilitat de renovació per dintre. L'Institut s'ha adonat que s'han de fer coses i acaba essent l'esperança de Manlleu. Ara, per exemple, totes les escoles amb l'Institut al davant estan treballant en un projecte sobre la Guerra Civil a Manlleu; això es fa a hores no lectives que encara és més meritori.

El problema de l'Institut és d'ordre administratiu, puix que el 80% dels professors està en comissió de serveis i això fa que l'any vinent, per exemple, aquestes persones ja no hi siguin. Aquesta situació té una clara explicació: els professors que arriben vénen foragits de la capital; aleshores, si poden donar les tres hores de classe i marxar cap a Barcelona, ho fan. Aquestes persones difícilment poden aportar massa valors. El projecte d'Institut com a forma cultural està en funció del personal estable i la sedimentació és una qüestió d'anys.

Enguany s'estrenarà l'Institut nou; però, malgrat ésser un edifici recentment construït, no s'hi cabrà: ja s'ha suprimit el menjador per a tenir més espai. Aquestes condicions obligaran segurament a fer horaris intensius; això ha alegrat moltíssim els professors de Barcelona.

3.- Els problemes de la immigració

La vila de Manlleu és el cor industrial de la plana de Vic, amb un nucli originàriament pagès i amb forts creixements industrials; el sector de producció que més ha crescut és el dels serveis.

El que ha passat a Manlleu amb la immigració no ha succeït ni a Roda de Ter ni a Torelló. La ubicació del barri de l'Erm ha estat decisòria per a què es produís aquesta segregació. Les primeres onades dels anys 50 són totalment diferents que les dels anys 60. Aquestes darreres han estat ubicades als blocs d'en García i d'en Mateu constituint un veritable ghetto; fins el punt que una família catalana que hi vivia era coneguda com "los extranjeros" i lògicament ara ja no hi viu.

Els primers immigrants estaven més barrejats i la ubicació geogràfica dels blocs fou determinant: és el lloc de concentració de la població vinguda en aquell segon allau; en l'espai d'un quilòmetre quadrat hi viuen 3.000 persones vingudes de fora. A la resta del municipi els veïns es troben més barrejats: els autòctons, els vinguts d'altres comarques, els immigrants.

Hi ha qui, per expressar la problemàtica cultural que això genera, s'atreveix a insinuar que la cosa no té adob mentre no es tirin els blocs a terra donat que duraran les tensions. Un exemple clar són les pintades en direcció dels blocs que apareixen ben sovint: "Vietnam fora".

La problemàtica de la integració ja es viu en el món escolar, com ja s'ha dit, quan precisament aquest hauria d'ésser l'autèntic vehicle d'integració. La primera generació de nou vinguts no ha de perdre la identitat; però els fills d'aquests que ja han nascut aquí, segons testimonis d'informants immigrants, han de tenir únicament la identitat d'aquí, la catalana. La fatalitat és que viuen en els blocs, van a l'escola al Puig-Agut i es va perpetuant la segregació.

La gent immigrada ha evolucionat de tres maneres: els qui s'han tancat i segueixen vivint al seu aire; els qui s'han integrat ràpidament quasi sense adonar-se de com perdien la seva identitat i emportats per la il·lusió d'ésser considerats catalans; i els qui han evolucionat perquè han canviat de status, han renunciat totalment al seu passat i voten Convergència i Unió.

Des de l'Associació de Veïns de l'Erm s'ha intentat moltes vegades portar a terme accions per tal que prenguin consciència de qui són i on són; però és molt difícil que assumeixin res.

Es donen casos d'integració particular (futbol, esports, etc.); però fora de l'associació de veïns hi ha poca gent immigrada. I l'aspirantat, per la seva banda, va fer més una feina apostòlica que d'integració real (11).

(11) Els nens dels pisos que estaven en el moviment i parlaven català, ara que tenen 23 anys parlen absolutament el castellà.

La persona que ha assumit amb il·lusió aquesta integració, és més aviat excepcional i així és captat pels altres:

- Moltes vegades, quan estic amb una colla i dic que sóc d'Andalusia, ni s'ho creuen.

3.1.- La difícil integració

Les persones immigrades s'han tancat i parlen exclusivament el castellà; es tracta de gent andalusa que no s'integrarà mai. No és que siguin obertament discriminats; però efectivament s'hi senten.

En canvi, sembla que el jovent s'integra i, quan són a l'Associació de Veïns, tots parlen el català i, a més, són estudiants que hi posen molta voluntat. Hi ha l'esperança que, amb uns anys i qui sap si pocs, s'integraran.

La immigració que prové de la resta de la comarca i que s'ha instal·lat a Manlleu, ha produït situacions de barris-barreja de les dues immigracions on els nivells d'integració són força elevats. En aquest context, el barri més problemàtic és el de l'Erm on s'hi donen les manifestacions culturals típiques andaluses tant a les cases particulars com als bars. El tall o separació entre la cultura del poble i la del barri de l'Erm és molt profund i, per altra banda, la gent immigrada tampoc s'ajuda a integrar-se.

Els llocs de cohesió dels veïns del barri de l'Erm són el mercat, la plaça, l'escola, els bars... l'Església no ho és perquè aquesta gent es sent rebutjada i el poble no els vol.

Com insinuàvem, la segona generació d'immigrats, els fills, ja van canviant la situació i participen molt més perquè el jovent "passa" dels grups i es barreja amb la gent autòctona. Xauxa n'és un bell exemple i aquests llocs de barreja són molt positius.

A l'ajuntament, malgrat tot el que ha fet pel barri, li costa desplaçar-se i sembla que la segregació de l'Erm és un fet: estan considerats com gent de baixa categoria i de baixa cultura. Si ha passat alguna cosa conflictiva, es diu: "deu ésser la gent de l'Erm". Les perifèries efectivament no tenen la deguda atenció al centre. Aquest estigma pesa com, per exemple, s'ha sentit a dir que la culpa del "sí" al referèndum la tenen els andalusos i no hi ha consciència que aquesta gent són tan partidaris de l'autonomia andalusa com ells de la catalana.

L'Ajuntament, en boca dels seus gestors, pretén actuar preferentment al barri de l'Erm; té la impressió que la integració és un fet i observa la quantitat d'alumnes del barri que hi ha a les escoles religioses. Constatada que la gent que s'ha promocionat ha marxat dels pisos i que la gent de Manlleu té recel de viure a prop dels pisos. Hi ha, per altra banda, la voluntat de dir que no hi ha crispació a Manlleu entre uns i altres i, si n'hi ha, és per causa dels interessos d'uns quants que ressuciten el problema cada vegada que hi ha unes eleccions a la cantonada. Quan hi ha protestes reivindicatives, és molt poca la gent marginada que es presta a aquest joc, precisament perquè sempre és millor que siguin d'altres els perjudicats. Aquesta gent és massa utilitzada per interessos aliens.

Hi ha per part de l'Ajuntament la voluntat de fer un sol poble, el "tot Manlleu", no pas molts poblets dintre del mateix; és l'única manera de no crear marginacions en una població que no és una ciutat monstre que calgui descentralitzar.

3.2.- Esboç d'un inici d'integració

S'ha de parlar de la relació de la immigració amb el CD.Manlleu. Per a alguns, aquesta integració a través del futbol és un "menjacoco"; per a d'altres és únicament en el camp de futbol on es dóna una efectiva barreja i una trobada indistinta de les persones que viuen a Manlleu, siguin aquestes de l'origen que siguin.

La junta actual del CD.Manlleu està formada per persones que, quasi totes, són oriundes de fora i els pocs autòctons que hi ha s'hi troben com per casualitat: ningú s'hi presentava. Aquests només són dos o tres d'entre els directius. El curiós és que el poble comentava que era incompreensible que formessin part d'una junta de futbol on totes les persones són de fora. Per altra banda, aquests no han tingut cap problema amb els companys de junta i ho atribueixen a "manies mútues" i, encara, els causants d'aquestes manies són precisament els catalans que no volen entendre perquè el Manlleu amb una junta de "castellans" ha pujat tant.

I, sí, el fet és precisament aquest, que des que aquestes persones són les capdavanteres del club l'equip ha pujat molt i porta una bona marxa i d'això fa ja tres anys: s'ha pujat de categoria, hi ha un promig de 2.500 persones a cada partit, es disposa d'un planter de vuit equips començant pels benjamins, s'ha inaugurat una escola de futbol amb 120

o 130 alumnes, s'ha condicionat l'estadi i es va camí d'equipar-lo amb una bona il·luminació, etc. El CD.Manlleu és l'entitat que aglutina la població i, malgrat les distàncies amb el barri de l'Erm, quan s'és al camp les diferències desapareixen.

Les persones immigrades que integren la junta són els qui han fet diners a Manlleu i l'estímul que la prosperitat esportiva i de gestió del Manlleu provoca ha arribat força lluny.

És cert que el futbol espectacle és un focus cultural de cohesió pels immigrants; però no tot és realment com sembla, perquè es dona que, a l'hora de buscar treballadors, l'empresari manlleuenc encara prioritza el fet que siguin autòctons, i, si pot ésser, de Manlleu mateix. L'esport espectacle provoca que els manlleuencs diguin:

- L'equip va molt bé, llàstima que la directiva sigui andalusa.

I, per la seva banda, els immigrants ho raonen dient:

- L'equip va molt bé, es nota que el dirigim els andalusos.

Hi ha dubtes sobre el poder integrador del CD.Manlleu, perquè en el fons genera encara més distàncies. És el mateix que succeeix amb la "penya barcelonista" que, tenint un potencial integrador, acaba separant, puix que uns són pro i els altres contra. Les manifestacions de carrer amb el sorollós crit dels clàxons dels automòbils i les festes amb gran fressa per a provocar-se els uns als altres segons hagi guanyat el Madrid o el Barcelona comencen a ésser ja habituals. I aquestes tensions es focalitzen sempre entre el barri de l'Erm i la resta de la població.

Adhuc les persones que han assolit una certa integració, lamenten que el CD.Manlleu pugui tant, perquè pensen que els immigrants poden fer moltes altres tasques que no són únicament aquesta del futbol; el dia que aquest caigui...

Hi ha encara un altre esport que té molta vida i que provoca la barreja entre els autòctons i els immigrants: el futbol-sala. Quan comença el bon temps es porta a terme un campionat local en el que hi participen uns 24 equips diferents. Però també hi ha qui opina que, malgrat pugui aparèixer com un element d'integració, origina més aviat un enfrontament entre catalans i no catalans, puix que els diversos equips no es barregen i s'identifiquen amb les zones de residència.

Al costat de tot això, hi ha els esports de l'élite que són el tennis, l'hoquei, el bàsquet, entre d'altres.

3.3.- Interpretació de la segregació cultural des de la cultura obrera

El futbol a Manlleu sembla ésser realment un element integrador perquè en la mentalitat de la gent, qui és del Manlleu és català. És l'única entitat on s'hi crida indistintament en català i en castellà; encara que això es trenqui quan es posa sobre la taula la tensió Barça-Madrid.

El fet és que la segregació urbana, característica forta de l'època franquista, possibilita l'existència de dues cultures en un sol poble; als pisos d'en García i d'en Mateu se'ls ha anomenat "el barrio de Triana". Hi ha testimonis de persones que diuen no haver connectat amb la població autòctona fins el moment que van deixar els pisos i a partir d'haver canviat de residència.

El sentiment de discriminació ha trobat una excusa en les mateixes característiques estructurals d'aquesta població: són el peonatge, cobren poc, són els primers que es troben a l'atur i han d'anar als col·legis nacionals. És el que fa dir a algú que, si hi ha qui guarda a Manlleu la consciència obrera, és precisament el barri de l'Erm.

Des de la perspectiva de la cultura obrera, la situació no es presta de cap manera a engany:

- A mi m'explota el que està a dalt i no el meu company obrer català. És així com s'entén la realitat.

És a partir d'aquest moment que cal entendre veritablement què és el nacionalisme català, perquè el problema el projecten uns grups determinats que tot ho centren en el binomi Barça-Pujol, perquè són de casa. I aquesta visió no vol pas dir que s'estigui en contra del que és català ni molt menys. Hom té unes formes de vida que ni tan sols són castellanès i que provenen d'una cultura pròpia; són precisament aquestes les que possibiliten entendre el fet català.

La coincidència manlleuenca s'identifica amb les aportacions de tot tipus que es fan a Manlleu des de la cultura pròpia i diversa. S'està posant en marxa una Penya Flamenca com Agrupació Cultural que una de les coses que pretén és fer veure que la cultura andalusa no és l'espanyola de la pandereta, ni molt menys la de l'Espanya franquista; és la cultura d'un poble que s'expressa a través del "cante hondo", un cant trist, que té els seus fonaments en la persecució del poble andalús des de fa ja molts anys. No solament pretén donar a conèixer al poble de Manlleu la cultura andalusa, sinó també donar-la a conèixer als mateixos immigrants; si un

coneix la seva pròpia cultura, tampoc podrà apreciar la cultura dels altres. Hi ha l'esperança que la gent hi participi i que, de mica en mica, vagi descobrint la seva pròpia cultura andalusa i, a partir d'aquí, respecti i accepti les altres cultures; no es tracta de muntar un espectacle, sinó de fer una escola.

Hi ha la voluntat inqüestionable de trobar la compenetració entre les dues cultures, puix que no es poden oblidar els quasi dos milions d'andalusos que viuen a Catalunya i aquests han tingut molts fills. Cal obrir-se mútuament.

Malgrat tot, aquesta potenciació de la cultura del grup ètnic tot introduint-hi alguns elements de la cultura autòctona, no és pas vist per tothom de la mateixa manera; n'hi ha que pensen que no és pas la millor manera per a afavorir que la gent s'arrel·li al país. Es diu que això és fomentar la nostàlgia. I la qüestió, més o menys polèmica, està sobre la taula.

Ja dèiem més amunt que sembla que tothom comparteix l'opinió que el jovent immigrant s'integra progressivament. Des d'aquesta perspectiva de la cultura obrera, es pensa que senten més el catalanisme precisament perquè són d'esquerres.

Finalment, a la pregunta de per què a Manlleu, que és un poble obrer i industrial, guanya CiU a les conteses electorals, la resposta des d'aquesta cultura obrera és clara. No es tracta pas d'un pur fenomen electoral, sinó que està estretament lligat a la història.

Efectivament, durant el franquisme la gent de comarques antifranquista s'apuntava indiscriminadament a l'esquerra; però, des de la transició, la dreta identifica l'esquerra amb els immigrants i això ha donat com a conseqüència un autèntic aïllament social.

4.- Els joves i la cultura

No fa pas tants anys, i són ben joves encara els qui ho recorden, els joves es trobaven a les places de manera habitual i a la ballada de les sardanes que es feia setmanalment. Això ha variat ràpidament en molt poc espai de temps i l'ambient juvenil s'ha anat tancant en uns locals i els grups juvenils són dirigits cap a si mateixos; des d'aleshores, o pertany a un grup concret indefinit per tal de fer una activitat específica (excursionisme, un moviment de joventut) o no trobes res. Els matei-

xos joves se'n queixen perquè es fan balls i no es participa i no es comparteix una mínima vida col·lectiva juvenil.

Quins són doncs els signes de la vida col·lectiva juvenil? Potser el Grup Excursionista Manlleu, que és un tipus de jovent generalment minoritari, el moviment Junior, l'Oasi, la JOC, el Consell de la Joventut, el Centre Parroquial, els Falcons, etc. La Fira de Reis dels Tonis i la Festa Major provoquen que la gent es mogui; de fet, a part de la plaça o de Xauxa o l'Eixamp, no hi ha llocs de trobada específica pels joves. A la Festa Major es fa tota l'activitat de franc, altrament no hi hauria ningú, segons alguns.

Manca fonamentalment un gran sentit de la responsabilitat col·lectiva i, mentre pagui l'Ajuntament, tot va molt bé.

És per això que sembla indispensable referir-nos detalladament a tots i cadascun dels grups juvenils que creen cohesió; és la manera d'entendre alguna cosa en aquest món de la cultura juvenil.

4.1.- Els joves i els seus centres cohesionants

El 1953, per l'impuls d'un professional, es va iniciar la fotografia en color a Manlleu; de fet, fou el primer lloc de Catalunya on es va iniciar aquesta modalitat. I amb aquesta pràctica, es van introduir les diapositives i d'aquí va néixer un grup afeccionat anomenat el Grup de Diapositivistes de Manlleu.

Ja el 1950 s'havia iniciat el Club Esquí Manlleu amb persones lligades d'una manera o altra al Centre familiar i social i culminà el procés amb la fundació, el 1960, del Grup Excursionista Manlleu (GEM) amb gent associada al Centre encara que n'hi havia força d'independents.

Cal tenir en compte que aquesta tradició de la muntanya arranca de bastant enrera, puix que abans del 1936 hi havia hagut ja tres grups excursionistes: el Pedraforca, el Puigsacalm i el del Centre.

El primer nom de l'entitat fou el de Club Excursionista Manlleu i el creixement progressiu de l'entitat va fer que amb el temps s'arribés a tenir més de 500 socis i un local propi. Donades les circumstàncies polítiques del moment, hi va haver dificultats per l'aprovació dels estatuts i per aconseguir ésser federats.

Ara el GEM està minvant, encara que sembla que torna a surar; en aquests moments hi ha només 100 socis i hi ha hagut problemes per la

competència sorgida amb la secció d'esquí dintre del GEM que, al final, van fer que aquesta acabés constituint una entitat a part. El GEM té les seccions de fotografia, muntanya, esquí, excursionisme i, fins fa poc, de filatèlia.

A l'ombra del Centre Parroquial s'hi acull l'antic moviment Junior que és el mateix que els escoltes amb una connotació creient. Fan activitats amb nanos ben diverses: actuen a la Fira de Reis, la Festa Major, els campaments. Estan deslligats de l'Església i tenen una actuació autònoma i les coses les decideixen amb una total independència.

Paral·lelament, a la parròquia de Sant Pau del barri de l'Erm hi ha també un moviment juvenil que es diu Oasi; moviment que és molt d'Església i en aquest sentit molt quadriculat i fa les mateixes activitats que l'anterior.

La JOC (Joventut Obrera Catòlica) és un altre grupet integrat més o menys per vint-i-cinc joves entre els 14 i els 17 anys. De totes maneres, la JOC no té una plataforma: pretén treure el jovent del carrer i de l'ambient per tal de fer-hi un treball educatiu. Tenen les seves reunions setmanals i fan activitats sistemàticament per a tot el poble. Han fet alguna cosa massiva; però sociològicament no tenen cap estructura.

La JOC s'interessa per la gent jove dels tallers i de la formació professional i, a través de la tasca educativa, procura que els joves esdevinguin crítics de la seva pròpia quotidianitat. Els grups de la JOC són presents a tot arreu (Ràdio Manlleu, Consell de la Joventut de l'Ajuntament, Associació de Veïns, etc.); però la seva actuació va adreçada directament a la joventut treballadora. I és per això que no militen efectivament enlloc i el màxim que van intentar fou la creació d'un grup d'esplai al barri de l'Erm, encara que l'Associació de Veïns no va respondre com s'esperava i es va desfer.

En aquests moments, es vol incidir clarament en els nois i noies de 15 anys perquè han entrat en la convicció que, a partir d'aquesta edat, ja no és possible planificar res perquè l'acció educativa es fa molt difícil. El que pretenen és organitzar el moviment MIJAC (Moviment Infantil i Juvenil Cristià) que ha suposat prendre contactes amb el capellà de la parròquia de l'Erm; la cosa no és pas fàcil perquè les actituds de la JOC i la ideologia del moviment no tenen massa res a veure amb el que es mou en aquella parròquia: l'activitat parroquial s'adreça a la gent selecta del barri.

L'Ajuntament està intentant endegar un Casal de Joves a la casa de Can Puget i tot el que han aconseguit és que a l'emissora municipal s'hi mogui un col·lectiu de 40 o 50 joves. Donat que no hi ha cap tipus d'aglutinant pels joves a Manlleu -si s'exceptua el futbol-sala quan comença el bon temps i que mou gent massivament- i que, de manera organitzada, no hi ha pràcticament res, l'Ajuntament va engegar un Consell de la Joventut que, fa uns tres anys, es reunia a uns baixos de la casa, locals que ja se'n deien del jovent. Van arribar a fer activitats pels joves del poble, entre d'altres una setmana de joventut; però aquest Consell es va fondre.

Aleshores, es van aglutinar uns quants, més els escoltes, més Hora 3 (que ara ja no existeix), més Oasi, més Falcons, més la JOC i van constituir el Consell de la Joventut i aconseguiren els locals de Can Puget que encara no s'han inaugurat. Entre que es troben entorn del partit socialista i que hi ha desavinences entre ells, en aquests moments només hi ha els Falcons, els escoltes i la JOC; però és un grup inoperant. Aquesta politització progressiva fa que sempre sigui el mateix tipus de gent. Aquest ha acabat constituint una coordinadora que es cuida del local i, de fet, compta amb el suport municipal. És així com van poder organitzar aquella setmana de joventut que fou un conjunt d'actes amb molt poca participació; tothom se'n va apartar i es van invertir uns diners que ningú no sap ben bé on van anar a parar.

Una junta de sis persones manté el caliu del que s'anomena els Falcons, entitat que promou aerodelisme, competicions d'escalètric i campionats de ping-pong.

El club d'aerodelisme fa uns 7 o 8 anys que funciona i compta amb uns 90 socis joves entre els 10 i els 16 anys; té, a més, un taller d'avions i de radiocontrol en el qual hi participen els grups de més de 16 anys. Durant un temps feien la seva pràctica esportiva als patis del col·legi Puig-Agut al barri de l'Erm; però els veïns es queixaven de les molèsties de la fressa i dels paràsits que provocaven a les televisions i és per això que ho van haver de deixar. En aquests moments, no tenen pista i estan esperant l'acabament de la que l'Ajuntament instal·la a la zona esportiva. Mentrestant, han llogat un local on hi ha cinc taules d'escalètric i dues de ping-pong.

Pel que fa a l'escalètric, hi ha dues seccions que es corresponen a nois més grans o més petits de 15 anys. Es van renovant les pistes i tots els diners surten dels socis i el local està obert a tothom, no espe-

cíficament als socis. En aquestes activitats, no hi ha distinció ni de procedència ni de llengua; s'acull indistintament a tothom.

No podem allargar més aquesta exposició; però no és difícil d'entendre que els centres cohesionadors de la vida juvenil de Manlleu s'assemblen a un puzzle sense cap mena d'articulació. No hi ha en absolut un plantejament global i culturalment els joves estan molt a la mercè del que s'esdevingui. Els moviments de joves han patit moltes picabaralles entre els diferents grups i l'únic punt de contacte ha estat el Consell Municipal de la Joventut amb unes perspectives massa fosques per a poder anunciar unes probabilitats de canvi.

Uns centres de trobada juvenil aglutinadors de tots els joves són Xauxa i Eixamp. Aquí s'hi concentra pràcticament tot el jovent i de tot tipus. La gent gran diu que és un lloc de perdició perquè té el to d'una discoteca, sobretot Xauxa.

Eixamp és un lloc de trobada pels adolescents fins a 17 anys, del mateix Manlleu i de la comarca, i la seva funció principal la realitza, principalment, els caps de setmana; hi ha música i vídeos i és un negoci privat. Es podria dir que el tipus de noi i noia que el freqüenta és majoritàriament de BUP.

Xauxa és freqüentat per nois i noies de més de 16 anys i és un ambient de discoteca amb la calor típica, la música i l'atapeïment. No deixa d'ésser un indret on es pot trobar la gent jove avui. A més, Xauxa té més història.

Xauxa i Eixamp són importants en tant que no hi ha res més; no és pas l'atractiu específic que causen aquests locals, sinó el fet que la gent hi va; no s'ha pas pensat en crear una cosa específicament pels joves. Són efectivament els catalitzadors de la joventut i Xauxa, sobretot, dona la possibilitat de contacte.

El jovent no busca pas gran cosa fora de la vila a part d'anar al cicle de jazz a Vic. Durant la setmana els llocs de trobada són aquests però com que la beguda és molt cara, la gent va a Xauxa a parlar, ballar i després surt a fer el gotet al bar Foment (que és molt freqüentat pels andalusos) o al Perramon (que ho és sobretot pels catalans). Els caps de setmana se'n van a la discoteca Rock-34 i, curiosament, Manlleu esdevé un lloc de trobada per a la gent de la rodalia; tot està ple d'automòbils els dissabtes i els diumenges. Es fan autocars gratuïts els diumenges per anar a les discoteques i recorren tota la plana.

Els joves diuen que el cinema que es projecta a Manlleu és molt dolent i se'n van a Roda de Ter on hi ha un local de projeccions en què es passen pel·lícules que s'acaben d'estrenar a Barcelona. Amb tot, sempre és un cine per segons qui.

Un lloc de trobada juvenil que ja va servir de local a molts grups de residència i que aplega gran quantitat de joves és el bar Parramon del que ja n'hem fet esment. Aquí s'intenta donar un ambient ben senzill i àdhuc els pares diuen: "mentre vagis al Parramon ja estic tranquil". Malgrat que els joves generalment no es desdineren massa al bar i les seves consumicions són ben poques, el local està fent un important servei a la joventut. De totes maneres, encara n'haurem de tornar a parlar més endavant.

La massa del jovent que no participa en els moviments ni en el teatre, els trobarem als pubs i a les discoteques. I no es demani res més; s'estan vivint uns moments en què el jovent és molt poc participatiu i d'això també en parlarem tot seguit.

4.2.- Els joves i les seves inquietuds

La joventut d'ara és molt diferent de la de temps relativament recents, precisament perquè ara el jovent no té ni el present ni el futur massa clar. Són progressistes? Segurament que sí, a la seva manera, encara que sembla que no hi ha massa inquietuds entre el jovent.

El primer que es veu és que els joves participen poc a les entitats de Manlleu i, per altra banda, aquestes necessiten temps i diners i, per tant, tampoc poder fer gaire res. Hom té la impressió que a Manlleu hi manca alguna cosa; sembla que els joves no estan pas interessats en certes associacions ja existents i són molt pocs els que es mouen. Les associacions o entitats fan coses i van adreçades a molta gent i, en general, són entitats massa tancades. La Caixa de Manlleu, en canvi, es manté molt oberta i fa força coses pels col·legis i per la joventut local.

Alguns informants ens diuen que la joventut en general agafa una cultura personal, però té dificultats d'institucionalitzar-se. Precisament, en aquest sentit, els únics són els immigrants que tendeixen cap a un grup cultural propi; però, per la resta, dóna la impressió que torni a renéixer la burgesia, no solament pel seu caràcter individualista, sinó també per l'aspecte conformista. El seu ideal és estudiar, preocupant-se només d'ells

mateixos; és a dir, estudiar i tenir un lloc de treball. No s'interessen per les eleccions, ni es decanten per una tendència definida: en l'aspecte polític estan parats i en el cultural ja se la fan ells, la cultura.

A un barri com el de Gràcia, en canvi, s'hi ha arrelat molt jove immigrat en la lluita; la població catalana i autòctona amb la immigrada està més o menys al mateix nivell. Al contrari de l'Erm que acaba formant un ghetto dintre Manlleu. L'Associació de Veïns de Gràcia sempre recolza el Casal de Gràcia, que disposa d'una companyia de comèdia i uns ideals molt ben definits.

Roca va pagar perquè es fes el Casal i allà es va iniciar una escola amb bons mestres i amb un capellà sensat i bo; la gent va deixar d'anar als "hermanos" i va començar a desaparèixer la pressió única i monopolitzadora. Fou a partir del Casal que es va poder fer l'Associació de Veïns on els socis s'hi acollien. L'Associació de Veïns va tenir sempre molta incidència amb els mestres i a través de la junta de pares dels alumnes: es va aconseguir que no es convertís en un col·legi tancat i sempre fou com una escola pública. Un parell de vegades l'any es feia teatre i s'hi van formar uns equips de bàsquet; es promocionava tot molt bé.

Per altra banda, la intervenció de l'Associació de Veïns ha estat històricament important: fa uns tres anys el pla d'urbanisme de Manlleu, la construcció de l'Avinguda, la lluita per les depuradores i, actualment, s'està en l'acabament de les obres de l'Institut entorn de la compra-venda dels terrenys on s'ubica, l'Associació ha jugat un paper rellevant en aquesta transacció.

Malgrat tot, s'ha de dir que la gent de Manlleu, i sobretot la joventut, ha pujat panxacontenta: "no m'emboliquis". La gent no acaba de fer pinya en una població que hi havia hagut fins a sis associacions de veïns i on àdhuc es va intentar fer una coordinadora comarcal. No va prosperar perquè l'oligarquia cultural local ocupava un important espai a les entitats de veïns i només han tingut viabilitat les dels barris de Gràcia i l'Erm.

Es pot dir que la meitat dels militants sindicals i polítics provenen de la JOC i aquesta es dedica fonamentalment a preparar el jove i a formar-lo; però moltes vegades el jove acaba estudiant una carrera perquè hi ha la idea acrítica que el jove s'ha de preparar, s'ha de formar i això fa que ni aquest jove el trobes tan vinculat com esperaries a les qüestions populars. Manlleu, malgrat ésser un lloc industrial i obrer important, no ha tingut mai organitzacions pròpies de formació de militants.

Per altra banda, sembla que la droga a Manlleu corre moltíssim. Hi havia un bar que era una font de negociació de drogues i el van fer tancar; però la comercialització es fa a Manlleu mateix, sobretot l'haixix; es fuma a tot arreu. Els que es punxen se'n van a masies i al poble no se'ls veu i ara encara hi ha uns bars molt identificats per aquests contactes.

4.3.- Els joves i la política

A partir de l'experiència docent a l'Institut, hi ha la impressió que el jovent de Manlleu políticament està a la dreta i sembla que en aquest aspecte no hi ha massa diferència entre els que vénen de les "monges", dels "hermanos" o de l'escola de Gràcia; les diferències entre ells no són pas massa significatives.

Els joves en general respiren consignes i no es plantegen res i el que es pot fer des de l'Institut és informar; però qui forma en veritat és la família.

Hi ha un passotisme manifest amb unes clares connotacions d'individualisme. Així, per exemple, abans s'havien organitzat setmanes culturals i, quan s'ha deixat aquesta organització a la iniciativa dels nois i noies, ja no s'ha fet res.

El jovent sembla que passa de tot; però del nacionalisme no passa gens. Sembla que ho és molt de nacionalista: són de la Crida, de Terra Lliure, independentistes. Són els únics que es belluguen, però hi hauria prou problemes si volguéssim identificar-los.

Si per política s'entén la voluntat d'arribar a la gent, hi ha qui diu que la JOC és el moviment que fa més política.

4.4.- El món en el que es mouen els joves

Com ha quedat clar, no hi ha coherència i coordinació entre els diversos moviments juvenils de Manlleu i aleshores la JOC acaba essent un grup minoritari, d'altres moviments com Junior fan coses per a nens petits, etc. Un lloc de trobada de persones que havien tingut contactes amb els diferents moviments i que es senten com rebotats és el bar "La Cabina"; es tracta de persones que havien participat en partits polítics i que ara ni en volen sentir a parlar. Aquests es queixen que a Manlleu només hi hagi joves "comba" (de "kumbaià" que simbolitza les agrupacions juvenils que estaven entorn de l'Església).

L'Ajuntament va impulsar la setmana de joventut i va promoure diversos actes com, per exemple, uns recitals de poetes de la comarca i això no atrau la gent jove. Es podrien muntar, per exemple, concerts musicals per tal que, els que volen fer alguna cosa, tinguin l'oportunitat de participar-hi i no se n'hagin d'anar a Torelló, al "Club". A part que no es veu massa clar que tot ho pagui l'ajuntament, puig que sembla que aquest només s'hauria de preocupar de les instal·lacions i deixar la gestió en mans dels qui tenen iniciatives.

Per altra banda, hi ha hagut idees de l'Associació de Veïns de l'Erm com la de posar en marxa un grup d'esplai. Va arribar a funcionar fent sortides i altres coses; però es va desfer per causa de les persones que ho portaven.

A Manlleu s'etiqueta a la gent sistemàticament i, pel que es refereix als joves, les distincions classificatòries són força pintoresques.

Primer de tot, hi ha els "occidentals", els titllats de "pijos liberals", la majoria d'ells de tendència dretana i el món dels quals gira entorn de les motos vespa, el tennis, l'esquí, l'esport selectiu, etc. Després també hi ha els "orientals", anomenats "pijos creients", enquadrats en moviments com Oasis, Junior, JOC, etc. i que es troben en aquests grups per tal de dur a terme una feina social. En tercer lloc, hi ha els Rockys, els Puhkis, els Heavy que, des de fa uns cinc anys, es mouen pel barri de l'Erm.

Totes aquestes classificacions es corresponen també amb uns llocs de trobada que són els bars. I és així que hi ha bars anomenats "pijos": el Parramon i Les Voltes; més aviat considerats tancats i que descentralitzen poc la cultura. A l'altre extrem, hi ha els bars dits "moderns", "post-moderns", "punks", "rockys", etc: "La Cabina", "El Banc", "El Tràfic" i, en general, tots els musicals. A l'entremig, caldria situar-hi el "Bar Rossinyol". I, a part d'aquests, hi ha tots els bars del barri de l'Erm amb l'aire andalús i de "tapeo".

Cal dir que en aquesta descripció curiosa i original, els immigrants viuen una marginació efectiva; i aquesta no es coneix exteriorment perquè per la manera de vestir i de presentar-se es dóna molta importància a la imatge i d'aquesta manera es cobreixen molt bé les apariències. Malgrat que no tinguin feina i que visquin segregats, es guarda la imatge.

Actualment, per exemple, n'hi ha que estudien BUP i que són fills de la immigració; però per l'apariència no es pot distingir. Així com

hi ha un grup de BUP que es considera "heavy" i que constitueix l'excepció perquè això no entra pas dintre els esquemes dels "pijos".

Una esperança de canvi la dóna la gent que va a estudiar fora perquè, quan no són de les persones que només han estat "fabricades" per estudiar, són els que veritablement porten la modernitat a Manlleu.

5.- La dona en el context cultural de Manlleu

Es interessant observar la situació de marginació cultural en què es troba la dona a Manlleu. Si partim de la base que la cultura no s'adquireix ni es conserva únicament amb els estudis i que hi ha moltes altres maneres d'adquirir-la i conservar-la, com són ara les trobades, les tertúlies, els sopars, els contactes, etc., ens trobem que la mentalitat manlleuencs redueix sistemàticament la vida pública exclusivament a l'home.

La sentència que pesa sobre la dona és que el matí ha d'ésser a casa i la tarda al treball; pel que fa a la condició femenina, quan a Manlleu la dona treballa, adquireix una independència únicament a través de la seva activitat laboral. Tot altre tipus d'activitat és mal vist. La dona, tant si és d'una classe social com d'una altra, no pot pas entrar dins d'aquestes relacions. La dona benestant ha d'estar a casa i la dona amb pocs mitjans a més de la feina de la casa ha d'anar a la fàbrica. No hi ha massa dones que tinguin la vida independent i, com que ara moltes estan sense feina, es queden a casa perquè són grans i el seu nivell cultural és relativament baix.

Per part de la mateixa dona existeix ja la por del què diran si se les veu sopar o passejar amb d'altres homes que no siguin el seu marit i àdhuc la gent de la fàbrica o dels tallers i les veïnes critiquen fortament tota relació que no estigui vinculada a la de la família. Les alternatives són les que consisteixen a anar amb colles de joves o amb matrimonis i això no es trenca fàcilment. En aquest aspecte la dona no té massa opció a la cultura.

La dona, per tal de poder sortir de casa, l'ha de deixar neta i arreglada i aquestes feines de mestressa de casa condicionen la seva presència en reunions d'una altra mena i, si les deixés de realitzar, el marit i els fills l'acusarien. La vida pública a les entitats està feta pels homes i únicament les entitats de caire religiós són possibles per les dones o, per exemple, les associacions de vídues que, al cap i a la fi, són persones que no tenen marit.

No és d'estranyar, doncs, que la dona no vulgui tenir protagonisme i deixi totes aquestes activitats per l'home i les coses són així perquè algú o altre s'ha de cuidar dels fills i aquesta acaba essent una situació estructural.

Tot plegat s'entronca amb l'educació tradicional que a Manlleu ha estat nefasta. Adhuc hi ha algú que diu que cal vetllar pel manteniment de les botigues perquè són els bars de la dona.

Per altra banda, s'observa que respecte a l'educació dels fills, la mare de Manlleu sol ésser bastant més liberal que el pare; però la noia acaba acceptant la submissió, mentre el noi pot fer i desfer; per a una noia el sol projecte de tenir iniciativa pròpia ja la fa "pecaminosa". Les actuals discoteques trenquen una mica aquell model tòpic de la noia; però cal dir que cada discoteca té el seu ambient i acull la seva "classe".

A l'Institut observen que la noia encara continua l'actitud clàssica de "casar-se i que la mantinguin" i no demostra cap sentit reivindicatiu. I, per altra banda, essent Manlleu un dels llocs on hi ha més dones treballadores, no es troben aquestes en la militància i aquest és un dels problemes dels moviments militants; per exemple, a CCOO, mentre es fan les reunions, les dones són a casa fent la feina i aquí hi juga també un element masculista molt important. Un exemple concret ho pot il·lustrar: quan acudeix al sindicat algun treballador que vol parlar amb el secretari i aquest ordena que l'atengui la secretària, aquest consultant ja no tornarà mai més perquè prefereix esperar-se el temps que sigui necessari per a parlar amb el responsable, encara que es tracti d'un assumpte que ha de resoldre la secretària.

Quan a les assemblees dels sindicats hi ha alguna dona, sempre sol ésser la mateixa i acaba essent un lloc de pas per a tenir unes trobades. La gent catalana de Manlleu no està per sindicats i la dona encara menys. Quan les dones es van quedar sense feina, van anar al sindicat quasi per força i això que no són pas poques les dones que han tingut problemes amb el treball. En general les dones són poquíssimes arreu. Per a donar-ne només un exemple, a l'Agrupació Fotogràfica, de 40 persones que integren la societat, de fet només hi ha dues noies i es reconeix que hi ha una part de responsabilitat dels mateixos associats, donat que es deriva massa en discussions excessivament tècniques i és per això que no s'arriba a massa persones.

On, excepcionalment, hi ha força dones és a les trobades del Lledoner (12) precisament perquè tothom sol anar acompanyat. També a la JOC hi ha moltes noies i precisament són elles les que porten la responsabilitat i, recentment, també a la campanya anti-OTAN hi han participat moltes dones i joves. Encara que les noies de 18 anys tenen molta més llibertat que fa deu anys, les dones acaben no tenint temps i es compliquen molt més la vida; la tenen complicada pel fet que es queden a casa, sobretot quan hi ha fills.

6.- Vida i dinàmica cultural de Manlleu

6.1.- Manlleu en el seu context

La vida cultural de Manlleu, com ja se'ns ha dit repetidament, ha rebut molta influència de l'ensenyament i de l'estructura d'aquest des de fa ja molts anys. Això va acabar configurant la cultura dels "manlleuencs" i la dels "altres" i, no pas només a nivell d'influència, sinó també amb un clar enfrontament.

La vila de Manlleu ha experimentat un creixement sobtat i ha passat de cop i volta a ésser un poble gran; això ha provocat que Manlleu no assimilés en absolut la cultura forània i que continués sobrevivint el Manlleu dominant.

(12) El Lledoner vol ésser una alternativa de vida ciutadana tot agrupant la gent d'esquerra que estava dispersa. S'ha de pensar que, ja s'ha dit repetidament, si hom s'ha de referir a la vida obrera de Manlleu, cal remetre's a mitjan del segle passat; és a dir, és una qüestió d'abans. Malgrat que hi hagi persones que s'hagin mogut molt no s'ha pas creat un bloc obrer i els de CCOO, per exemple, encara que siguin molts, es mouen en un camp administratiu sobretot. Sembla que només restin els records dels avis de la cooperativa.

Però heus aquí que ha causat sorpresa col·lectiva veure la gentada que s'arriba a agrupar entorn dels sopars del Lledoner que serveix, entre altres coses, per a mantenir contactes amb la gent de la comarca; un exemple concret és el comitè anti-OTAN que ha sortit del Lledoner.

Per Manlleu pot ésser una alternativa de poder municipal, malgrat la postura que hi ha pres l'esquerra organitzada i d'altres interrogants que es poden plantejar.

Les persones que mouen la participació als sopars del Lledoner són molt properes al poble, amb tot hi ha qui té por que acabin cremant-se tot i considerant la pràctica com una de les coses més positives de Manlleu des del punt de vista cultural.

Els qui participen als sopars del Lledoner tenen un clar intent de revitalitzar l'esquerra i, segons alguns, no tenen entrada a les altres entitats de Manlleu. Acaben essent un cercle reduït.

Hom s'ha d'integrar molt a la manera d'ésser dels manlleuencs, interessant-se pel seu passat, les seves institucions, ja que, si no es fa, i malgrat s'hagi nascut a Catalunya, és com si fossis un foraster. És a partir d'aquí que, qui no és de Manlleu i, més encara, ni ha nascut a Catalunya, té una situació bastant més complicada.

La industrialització ha estat un fet cabdal per Manlleu, provocant un creixement sobtat de la vila, i el pas a un nivell urbà-industrial provoca així mateix la situació que els pocs que dominaven el món cultural volien continuar fent-ho i la resta de la població ni té llocs on anar perquè manca el cafè, el cinema; els llocs on es troba la gent són molt en funció de la seva ideologia.

Dóna la impressió que aquesta minoria manlleuena s'ha replegat en ella mateixa per tal de no desaparèixer i, per exemple, el Lledoner és vist amb un cert recel en totes les seves activitats perquè hi ha gent de parla castellana. Per ésser ven vista, una entitat ha d'ésser manlleuena.

A mesura que a Manlleu no es fa res, la gent marxa a d'altres llocs; en canvi, els diumenges Manlleu és el centre del jovent de la comarca. És per això que actualment es pot dir que Manlleu té problemes d'identitat perquè les dues grans convulsions que ha sofert el municipi des del punt de vista de l'expansió -la revolució industrial i la immigració de la postguerra- junt amb tot el llarg període d'expansió franquista, han acabat destrossant la seva identitat cultural.

Els nostres interlocutors reconeixen que Manlleu és d'un nivell més baix que altres llocs de la comarca com són ara Vic o Torelló. Els grups de Manlleu funcionen; però els costa molt d'organitzar-se i sovint sembla que no ho volen.

6.2.- Hi ha efectivament una davallada cultural?

La cultura d'una població, segons els nostres testimonis, la fan les entitats i dóna la impressió que aquestes es veuen a elles mateixes com a tancades. En l'àmbit cultural, es diu que es pot parlar d'una veritable paràlització de la vida de Manlleu. Hi ha qui parla d'una pobresa de Manlleu des del punt de vista cultural i aquesta situació es dóna des de fa ja sis o set anys. Abans d'aquest període molta de la gent que movia alguna cosa (teatre, cursets, deficients) era vinguda de fora de Manlleu i això comportava el naixement de recels i una crítica sistemàtica; n'hi

hauria prou de citar "El Rusc", en el camp del teatre, que va arribar a portar a terme una activitat i va fer molta feina. No va tenir continuïtat. També es va montar una escola de música que era propietat d'un senyor que impulsava la iniciativa.

Hi ha un sentiment vitalista de Manlleu i la gent parla d'aquesta manera; però no és pas la veritat, segons diuen els nostres informants. És per això que es vol convertir el Museu en un centre cultural intentant que cada mes hi hagi una activitat que ajudi a retrobar la identitat de Manlleu tot recuperant la seva memòria històrica. I és que la dinàmica cultural de la població no es veu per cap cantó.

A Manlleu hi existeixen molts grups que fan coses; però el poble no es mou. Les coses que es fan són prou diverses: exposicions, Museu, la fira de Sant Jordi al barri de l'Erm; però tot és un problema de dinamització cultural de la societat civil, i perquè no dir-ho, d'Ajuntament perquè en aquest sentit no es fa res, no es promou res i, en tot cas, s'acabarà donant diners i es faran obres, però no es generarà vida col·lectiva. Hi ha en el fons un problema d'ineptitud.

A l'Ajuntament no li interessa res que tingui connotacions reivindicatives ni que sigui efectivament un factor d'integració i és per això que només s'han consolidat les associacions de veïns dels barris de l'Erm i Gràcia. Els nostres informants creuen que l'Ajuntament actual enllaça plenament amb el dels temps del franquisme perquè observen que només l'Ajuntament de la transició fou plenament operatiu.

El Centre Recreatiu té part de la culpa de la situació i que Manlleu es trobi paralitzat i la causa, per a uns, és el control de censura que s'hi dóna fins al punt que una representació sobre bruixeria es va haver d'anar a estrenar a Torelló perquè a Manlleu es prohibí (malgrat que la junta del centre en pes va anar a l'estrena); per a d'altres, el motiu de la davallada és que fa teatre avantguardista que només és per minories i que aplega un públic que no excedeix les 90 persones. Actualment, el Centre té un conveni amb l'Ajuntament que, a través d'una ajuda econòmica, obliga a unes certes condicions.

El plantejament cultural de Manlleu, segons els responsables de la cosa pública, no es pot fer a nivell local, sinó que s'ha de pensar en la comarca d'Osona. En aquests moments, hi ha una situació de fet i és la vena cultural que existeix en la roda Vic-Manlleu-Torelló. Fruit de la llei territorial, la comarca funcionarà. I ¿per què s'han de fer plan-

tejaments localistes si a la comarca hi ha poblacions més aptes per la cultura? ¿No pot aportar Manlleu moltes coses a la comarca?

Hi ha qui pensa que a Manlleu hi manca amb molta urgència un Consell de Cultura que coordini les coses. Aquest Consell formava part del programa electoral; però una colla de coincidències ha fet que no s'hagi dut a terme i s'ha demostrat que el regidor de cultura no té pas tot el poder. Malgrat la riquesa d'actes que es fan, la manca del Consell empobreix tot el que es fa. L'Ajuntament acaba essent estrany a tota la dinàmica cultural del poble i no té una visió ni una perspectiva cultural; només procura que la gent no es queixi. Al barri de l'Erm, per exemple, es fan força coses; però la gent que ho porta sempre és la mateixa i, segons opinions, acabaran cremant-se.

La davallada cultural de la que es parla, potser no és tan forta com es vol fer creure, ja que de coses se'n fan. Deu anys enrera, treballar per la cultura era el mateix que fer política. Això s'ha acabat. Aleshores, fer una cerca-vila era proclamar alguna cosa i ara això no és pas així. A més, durant aquests deu anys, el jovent ha trobat altres al·licients i no s'apunta a res més.

No es veu clara la creació d'un gran local cultural de Manlleu; es creu més en petits espais ubicats en diferents llocs de la vila, que siguin espais municipals que, de fet, serien de la població. Tot el contrari del que passa al Casal de Gràcia que és patrimoni no se sap ben bé de qui. Es pensa més aviat amb els històrics ateneus com a focus de culturització, puix que un gran lloc de cultura no resol pas cap problema. Per a anar al bar, la gent ha de caminar molt poc i, en canvi, per anar a un lloc cultural, s'han de fer moltes passes.

S'hauria de donar una prioritització al jovent perquè aquest no protesta tant de la societat com de la pròpia família; el fet és que no es segueixen els motlles establerts i, si el Centre no és avui el que fou, és precisament per aquest motiu. De famílies molt creients en surten fills inclinats a la incredulitat.

Per a alguns, la qüestió cultural a Manlleu sempre ha estat pobra i es troba l'explicació en l'estructura social: ha mancat la classe mitjana i la classe alta sempre residia a Barcelona. La conseqüència és aleshores evident: no hi ha hagut arrelament cultural, ben el contrari de Vic i Torelló. I, per altra banda, la pagesia no té pas una tradició ni una

organització que els representi i, per a confirmar-ho, només cal veure com a Manlleu ni existeix la Unió de Pagesos.

6.3.- Els focus culturals

La vida cultural de Manlleu, en aquests moments, té uns centres de cohesió força importants. Sense voler-los donar una prioritat deliberada, s'hauria de citar, per via d'exemple, els següents, que han estat repetidament citats, sense ànim d'oblidar-ne cap.

a) Les biblioteques "Mossèn Blancafort" i "Bisbe Morgades" que pertanyen a la xarxa de biblioteques populars de la Diputació de Barcelona i de les quals en parlarem tot seguit.

b) L'Associació de Veïns de Gràcia, que és aquell barri nascut arrel dels aiguats del 1941. L'Associació nasqué el 1975 que amb l'Església, el casal i l'escola forma un complex força liberal i obert.

c) L'Associació de Veïns del barri de l'Erm amb les activitats que duen a terme.

d) Els Tonis, grup gremial de pagesos que ve del segle XVII format originàriament per traginers i comerciants. La Fira de Reis que organitzen ja ve dels temps de Ferran VII i el 1976 ressuscita amb els Tres Tombs i l'Ofici de Sant Antoni.

e) La Caixa de Manlleu que fou la primera que va impulsar l'obra social concretada en activitats culturals. És molt important de cara al món immigrant i amb l'atorgació de crèdits financers.

f) El grup Rialles actualment anomenat Xivarri, lligat estretament al Centre.

g) El grup Junior del qual ja n'hem parlat i en tornarem a parlar, també als locals del Centre.

h) El moviment escolta, que no excedeix de la vintena.

i) El moviment Oasis, de caràcter religiós i lligat a la parròquia de Sant Pau del barri de l'Erm.

j) La Penya Barcelonista que ja fa 12 anys que existeix a Manlleu i la missió de la qual és fer barcelonisme. Molts barcelonistes ho són per catalanistes; però hi ha força immigrants que acaben essent més addictes que els de Manlleu mateix.

k) Els Caçadors.

l) Els Pescadors, amb 400 socis i que van fer un important creixement entre el 1965 i el 1970.

ll) La Penya Ciclista Manlleu.

m) El Centre Familiar i Social, del qual en parlarem tot seguit.

n) Els Antics Alumnes de La Salle i les Monges.

o) Els Focs de Sant Joan, amb els seus congressos i la seva adhesió a Tradicions i Costums.

p) Els Falcons, antics OJE, amb els seus campionats d'aerodelisme, escalètric i ping-pong.

q) El Grup Excursionista Manlleu del qual ja n'hem parlat.

r) La Pabordia del Puig-Agut (13) on hi ha un monument al Sagrat Cor i enguany se'n celebrarà el centenari, dalt de Cabrera.

s) L'Escola d'alfabetització d'adults.

t) L'Escola de la Natura.

Anem a centrar-nos en quatre entitats que, o per la seva història o per la seva incidència actual, tenen interès d'ésser tractades més intensivament. El Centre, els mitjans de comunicació locals, la Cooperativa "Pa i Queviures" i les biblioteques populars.

6.3.1.- El Centre familiar y social

Va néixer d'un grup d'alumnes de La Salle que formaven un moviment de joves que constituïa l'aspirantat d'acció catòlica.

Quan s'esdevingué la guerra civil, uns particulars es van erigir en propietaris nominals per tal que no fos incautat el local i per a poder-lo salvar; els socis i la junta en aquests moments no tenen res a veure amb els propietaris.

Durant el franquisme, l'entitat va anar fent la viu-viu; però al moment de l'efervescència política de la transició, hi hagué un intent de domini de l'entitat. Ningú ho va aconseguir i el Centre ha estat el lloc de fer teatre tota la vida.

En acabar la guerra, el Centre havia quedat mig enderrocat i pràcticament tot era mort a la vila; s'havia d'ésser del "Movimiento" per a poder dur a terme alguna cosa. Es va començar a desenterrar i es va trobar una

(13) No s'ha de confondre amb l'escola Puig-Agut.

màquina de cinema. Hi havia un grup de sis persones que, després de refer les coses, van tornar a fer cinema i després teatre. Els qui feien el teatre, fins el 1945 eren només 19 persones i, aleshores, només hi podien sortir homes i amb la condició estricta de no atacar ni insinuar-se sobre el "partido".

El 1945, un capellà demana de reprendre un teatre seriós i se li posa una condició: que es fes la Passió. Es va anar pressionant la junta de propietaris i es va acabar per fer una Passió decent, bíblica i amb dones; es va constituir una mena de Patronat de la Passió.

El primer i el segon any de representacions, foren unes actuacions amb una important incidència local i comarcal; però el tercer any va agafar una gran volada: Manlleu s'omplena d'autocars i venia gent d'arreu. S'havia aconseguit fer un teatre nou i l'escenari disposava de 67 decorats penjats i, entre el 1945 i el 1950, la fama del Centre arribava arreu de Catalunya i de fora de la nostra terra.

Aquest èxit clamorós relligava una mica la història teatral de Manlleu, puig que abans del 1936 era dels pobles de Catalunya on hi havia més afició al teatre. Hi havia hagut fins a cinc grups: Els Amics del Teatre, el Centre, el Coro, la Falange i el grup de Marsé.

La Passió del Centre era bíblica, emocionant i tenia moments que feia posar els pèls de punta; es va disposar d'un molt bon director i els artistes responien a l'expectativa. Els crítics teatrals d'arreu no es perdien l'espectacle.

Es va fer una renovació de junta i hi va entrar una nova gent que només volia figurar, només pretenia surar; fou aleshores que es va ensorrar i va arribar un moment que tot trontollava.

A la dècada dels 50, les escenificacions eren tradicionals (La Passió, Els Pastorets); però l'anomenada del Centre era coneguda; àdhuc es va organitzar un "Montepio" amb un fons comú.

A finals dels 60 va néixer al si del Centre el Grup de Teatre de Manlleu, que va començar pel teatre infantil; però ja el 1970 va començar a fer un teatre d'una altra mena. Aquest teatre fou un veritable reclam pel poble puix que, per exemple, el 1975, es representava Els Teixidors que escenificava una revolta social a Silèsia, a Alemanya, i fou presenciada per unes 1.500 persones. Amb tot, aquest grup tenia no solament una dependència econòmica del Centre sinó també ideològica. Fou aleshores que es va fundar El Rusc, que significava la confluència de la contestació.

El Rusc va aconseguir una certa independència econòmica i va començar a tenir un nom dintre la comarca. Es va iniciar per una posta en escena de Pedrolo, que era la moda del moment; però tot seguit es va passar a la creació pròpia: vagues i convulsions socials, espectacles de diversió, la bruixeria de la comarca, etc., El Rusc pagava un lloguer al Centre i, amb motiu d'una representació sobre la bruixeria, per causa de pressions de l'Església, es va haver d'anar a fer l'estrena a Torelló.

La gran dificultat d'El Rusc és la generalitzada en aquesta mena de coses: es tracta de grups inestables i es presenten vertaderes dificultats de mantenir la gent.

El Centre, actualment, està molt immers a la vida del poble, però molt tancat sobre si mateix. Quan fa alguna activitat, un exemple clar n'és el teatre, hi va sempre la mateixa gent o, en certs moments, s'hi afegeix la que ha assolit un cert nivell; acaba essent una entitat que no participa massa en la vida col·lectiva.

El Centre acull un grup que es mou força, el Moviment Junior, i que desenvolupa unes activitats a l'estil de l'escoltisme. Ambdós, Junior i Escoltisme, s'abasteixen normalment de joves que provenen de les escoles dels "hermanos" i "les monges" i anar a aquestes escoles, encara que s'hi comenci a veure una certa evolució, és un privilegi. Ambdós moviments no participen en activitats col·lectives del poble i, per exemple, la darrera setmana de joventut, que no va reeixir perquè es fonamentava en els diners de l'Ajuntament i era poc imaginativa, l'absència dels Junior i l'escoltisme fou palesa.

El Manlleu de tota la vida -el Centre- fa els seus programes sense pensar en la gent de tot el poble; acaba essent un local i no pas un focus cultural i l'Ajuntament juga fort a l'entitat. Durant una certa època, van sortir coses del Centre: el Cine-club, que va durar dos anys, els grups d'animació, el teatre...; però de la mateixa manera que es van fer es van anar desfent.

El Centre existeix des del 1867 i és una entitat privada, per la qual cosa el nom de "parroquial" és accidental. Ideològicament, la gent del Centre és identificable fàcilment, encara que les persones actives del Centre siguin molt més progressistes i això provoca que els socis de tota la vida cerquin l'excusa que les quotes s'apugen i s'esborrin com a socis.

El Centre no solament té grups de teatre propis, sinó d'altres d'adherits. Hi ha grups de grans i grups infantils.

La població immigrada no hi és, al Centre, i no és que aquest la rebutgi, sinó que no s'hi troben. L'única connexió per a portar i atreure gent dels pisos és el moviment junior, encara que els nois i noies no s'hi han trobat gaire bé. El Centre no és un lloc tancat a ningú; és purament la imatge que té i que l'hi ha atorgat la seva mateixa història. A fer teatre pot anar-hi qui vulgui, encara que no sigui soci; ni el teatre ni el moviment Junior exclouen ningú. El que passa és que pesa molt el desconeixement que es té del Centre.

6.3.2.- Els mitjans de comunicació locals

Al centre va sortir un butlletí de documentació pels socis que va dur molts conflictes i tensions; l'acusació era que els d'El Rusc s'havien apoderat de la secció de teatre. A través de la petita revista, es va polaritzar bona quantitat de polèmiques del moment: els estatuts del Centre, les eleccions de l'entitat, etc. Això succeïa més o menys el 1970. I cal comprendre el problema en tant que l'entitat era familiar, social i parroquial i, per tant, marcada per la moderació.

Certa gent dels qui formaven part del butlletí, van viure de prop els fets de l'Assemblea de Catalunya i havien participat a la gestió de les primeres associacions de veïns de Manlleu, el 1975. Fou aleshores que van decidir agafar totes les corresponsalies dels diaris de Barcelona i fou d'aquesta manera que Manlleu sortia als diaris.

La tasca va començar per la denúncia dels plans d'urbanisme que no es complien i es va iniciar una veritable ofensiva informativa. L'alcalde d'aleshores, el senyor Arquès, manegava la política local i no sempre de bones maneres i com que hi havia aleshores un secretari de l'ajuntament que proclamava els conflictes interns, aquests corresponsals ho aprofitaven. Això va conduir a moltes tensions amb l'Ajuntament fins el punt que, el 1977, l'alcalde plegava.

El 1929 havia nascut un òrgan, "Manlleu", en mans de cercles catalanistes conservadors, que era setmanal. Fou la seva primera etapa, anomenada republicana. Després de la guerra, un any o dos després, comença la segona època d'aquella publicació com a òrgan del Movimiento i amb una periodicitat quinzenal que duraria uns deu anys, per a prendre el nom de "Comarca Sin-

dical" i després "Comarca" fins el 1960. Aquí comença la seva tercera etapa que durarà fins el 1977 i es tornarà a dir "Manlleu". Fou aleshores que es va demanar a aquells corresponsals dispersos que se'n fessin càrrec; però al no entendre's, plegava el 1977 amb un "comiat" a l'alcalde Arqués.

Però l'impressor, pel motiu que sigui, volia tirar-lo endavant; de fet, hi havia infraestructura i uns subscriptors i per la Festa Major del 1977, el mes d'agost, s'acceptava, per part dels corresponsals, de continuar la iniciativa. Es van resoldre les qüestions legals i, primerament, va dependre de Pax Christi i es va passar al "Manlleu Publicació", que seria el seu nou bateig, depenia de Premsa d'Osona i tenia una periodicitat quinzenal fins a les eleccions municipals, moment que ja començaria a ser setmanal. Actualment es troba en crisi per causa de la competència comarcal; però amb la característica que sempre ha estat en tensió amb l'Ajuntament.

"Manlleu Publicació" fa un extraordinari per la Festa Major i, des de fa dos anys, també per Nadal. És un periòdic que va darrera la notícia i no és pas una revista; l'equip és totalment independent administrativament i política. A la redacció hi ha molt de voluntariat i un bon clima d'amistat.

Econòmicament, es viu dels anuncis i d'unes 600 subscripcions; la venda directa arriba a 299 exemplars setmanals i cal dir que, només al barri de l'Erm se'n venen 60 exemplars cada setmana. A part d'això es disposa d'una subvenció municipal de 65.000 ₧ l'any, amb la condició de posar en portada del número extraordinari de la Festa Major el cartell oficial de la festa.

El recolzament de la gent demostra que veu en "Manlleu Publicació" la crònica de la vila i es pot dir que ara està pràcticament sanejat.

Es busca la notícia; però no pas amb el propòsit de crear tensions o d'intervenir deliberadament en la vida pública. Es funciona bé més aviat per inèrcia i, tamé, es cerquen nous camins intentant millorar determinats aspectes.

El setmanari, en els darrers anys, ha fet un desplaçament de lectors precisament perquè també ha fet un desplaçament ideològic; és per aixó que arriba força al barri de l'Erm. Hi ha encara l'esperança de trobar gent de l'Institut que, tard o d'hora, hi vulgui col.laborar. Va jugar un paper molt important durant la transició; però potser ara recau massa

a l'esquena de la mateixa persona. El periòdic "Manlleu Publicació" fa una feina sense ésser un moviment.

No es pot deixar d'esmentar, parlant dels mitjans de comunicació locals, la presència de Ràdio Manlleu que és la continuadora de l'experiència comunicativa radiofònica que hi hagué a Manlleu els anys 1951-52.

Ja el 1980 es va fer una temptativa de tenir una emissora municipal; però el 8 de maig del 1983 es va tornar a engegar amb un grup de persones: tècnics, joves, que havien participat en d'altres emissores i que, per tant, tenien una certa experiència i relacionats amb el periodisme. Això ve a demostrr que la cultura es mou per persones que la impulsen.

Sempre ha estat municipal, malgrat que l'Ajuntament "passa"; el muntatge, la instal.lació, la llum, l'aigua i el telèfon va a càrrec de l'Ajuntament i els discs i les despeses de desplaçament van a compte de l'emissora. L'assignació municipal és de 90/100 mil Pts. Els ingressos provenen exclusivament de la publicitat.

Pel que fa als continguts, fins fa uns mesos tot era música i alguna informació; però des de l'octubre de 1985 es realitza un informatiu local diari. Es funciona des de les 6,30 a les 21 hores i totes les persones són molt joves i, per exemple, els dos coordinadors que porten l'economia i la programació només tenen 18 anys.

Hi va haver un moment que els responsables se n'adonaren que havien de donar una imatge més bona i s'han introduït canvis a iniciativa personal de cada col.laborador. Si hi ha una persona que vol fer ràdio se li obren les portes.

El que s'observa és que les entitats de Manlleu no col.laboren ni se'n serveixen i, per altra banda, que la gent sent la ràdio però que no l'escolta; l'audiència acaba essent de botigues i de tallers. Quan hi ha programes que intenten la comunicació amb els oients, truquen molt pocs i sempre són les mateixes persones. No s'hi aboquen i amb concursos també costa.

Els joves s'han fet seva l'emissora i demanen cançons i s'arriben a fer 30 trucades en dues hores. Els diumenges es fa un programa que es diu "Els esmorzars de Can Puget" en què s'hi fa participar un personatge de la vila.

Els crítics no perdonen i diuen que l'emissora no fa pas una tasca cultural, puix que es limita a potenciar una colla de 40 joves que té

ganes de fer anar la maquinària dels aparells. No hi ha qui controli culturalment l'emissora i s'atribueix la falla a la regiduria de cultura. Es diu que Ràdio Manlleu només fa música i dolenta i que és d'una pobresa total. Una certa programació la va intentar el grup de la Joc i es van veure acusats de fer política.

En aquesta dimensió de la comunicació cal parlar del "9 Nou" que fou iniciativa dels corresponsals de la comarca que, només de Manlleu, ja eren 5 o 6 i es reunien al Casal de l'Església des de l'any 1974-1975.

Des del 1981-1982 fins el 1983 el director era una persona de Manlleu i la incidència del "9 Nou" a Manlleu no es pot negar perquè donada la seva ressonància comarcal, qualsevulla notícia de Manlleu té unes repercussions proporcionals a l'àmbit propi d'influència.

6.3.3.- La cooperativa "Pa i Queviures"

Com ja s'ha dit, la vida cooperativista a Manlleu s'inscriu en una tradició fortament obrerista de la població; d'entre les cooperatives històriques, cal mencionar de manera especial la que naixia l'any 1903.

Al cap de vuit anys del seu inici es comprava el solar de la plaça i amb dos anys ja estava edificat. El 1913 la cooperativa El Porvenir Manlleuense es va fusionar i és aleshores que es va poder comprar el terreny que hi ha al costat dels "hermanos".

El creixement de la cooperativa no para: el 1914 es fa la reglamentació de l'assegurança d'invalidesa i de vellesa i el 1919 ja es paguen els primers subsidis que eren de 45 Pts al mes, el jornal d'un oficial d'aleshores. El 1936 hi havia 60 persones que cobraven aquest subsidi.

Hi havia, a més, una assegurança d'enterrament que cobria fins a 200 Pts i una pel matrimoni que havia tingut bessonada. Cal tenir en compte que aleshores els treballadors anaven fluixos i hi havia problemes molt greus a les cases: lockouts i vagues que no garantien cap ingrés als afectats.

El creixement de la cooperativa fou impressionant i el 1930 hi havia 1.000 socis (que eren famílies) en una població de 6.000 habitants. La cooperativa sempre va disposar d'amplis locals i s'hi comptava amb gent de tota mena de doctrines i els serveis de la mateixa, com ja es pot veure clar, no solament afectaven al consum, sinó també a la mutualitat.

Pel que es refereix al consum, hi havia de tot: calçat, vestit, queviures, carbó, llenya, s'arreglaven sabates i es va tenir el primer forn elèctric de Catalunya amb una capacitat per a servir a tota la comarca; àdhuc es va pensar en fer rebosteria donat l'equipament de què es disposava, però no es va arribar a posar en pràctica. Malgrat que al poble hi havia botigues, la gent anava a la cooperativa que disposava d'un planter de 24 treballadors.

Per a facilitar les coses al soci, es practicava el que en deien "turno"; és a dir: la gent dipositava una quantitat segons les seves previsions de despeses i, com que l'entitat disposava de moneda pròpia, canviava els diners per moneda cooperativista; això garantitzava que tot el consum es fes a la cooperativa. I, en els casos de necessitat, es feien préstecs sense recàrrec.

Des de l'aspecte mutualista, hi havia un concert amb l'Aliança i, a part de tot el que ha estat dit, s'estava assistit des del punt de vista sanitari. Es feia una mica la funció que fa ara la Seguretat Social.

El 1928 es celebraren les noces de plata de l'entitat, justament a l'època de més esplendor. La societat no estava gens polititzada i els socis eren d'una adscripció social ben variada: des dels industrials als assalariats.

Per entrar a la cooperativa es necessitava la signatura de dos avalistes que fossin socis i l'única cosa que es mirava és que el demandant no tingués antecedents delictius. Al moment de l'ingrés definitiu, es feia una aportació de capital de 300 ₧ (l'any 1936) i es pagava una cotització mensual. Al terme de la gestió anual, es feia un repartiment dels beneficis pel qual el soci tenia una llibreta i es veia satisfet segons el consum que feia; com si es tractés d'una llibreta d'estalvi. En la cotització mensual, s'hi feia un suplement d'una pesseta per tal de fer un fons de solidaritat amb les famílies desgraciades a les que mancava el pare.

A l'adveniment de la República, els treballadors van respirar: la inflació no va pujar i hi hagué un substancial augment de sous. Fou aleshores que la gent va aprofitar per a procurar-se moltes coses: un matalàs, una taula, etc.

El darrer temps es va anar cap a la creació d'habitaclles a través d'una Fundació Pau Iglesias que, encara que fos promoguda per la cooperativa,

era paral·lela a l'entitat. Els qui hi optaven pagaven mensualment i amb els diners es va aconseguir el terreny on s'hi va començar a construir. La donació de les cases es farà efectiva el 1945-1946 i encara hi ha persones de l'antiga cooperativa que viuen en aquestes cases.

Com ja s'ha dit, el 1939 s'acaba tota activitat cooperativista; el pretext de la seva desaparició fou la politització clarament sostinguda durant la segona república.

A més, pel que fa a "Pa i Queviures" es va trobar el pretext, que constava en una acta de la junta, que un membre havia proposat de retirar l'ajuda als qui votaven a la dreta. I, per altra banda, el comerç local estava ressentit perquè només acabaven tenint vida comercial les botigues especialitzades. La clausura va ésser una conseqüència.

No es pot dir que hi haguessin represàlies, puix que la mort d'un membre de la junta, en Joan Codina, fou per causa del seu tarannà militant socialista i no precisament per ésser cooperativista.

El 1958 els "hermanos" volen construir una escola professional i comencen les gestions per a fer-se amb el terreny de la cooperativa que limitava amb el col·legi; però com que la cooperativa no existia legalment, no hi havia forma d'arreglar-ho. La insistència dels responsables del col·legi els va dur a cercar la influència d'un important personatge de la Confederación Nacional Sindicalista (CNS) que va aconseguir desbloquejar l'afer amb la firma d'uns quants socis; però aquests condicionaren la signatura a la condició que es tornés a obrir la cooperativa. Aleshores ja no es va arribar a un acord i els religiosos resolgueren el problema fent dues plantes en el patronat. La polèmica es va acabar el 1960. Havia durat, doncs, dos anys.

Actualment, la cooperativa té uns 300 socis que, a l'hora de la transició, van iniciar de seguida els contactes per a tornar-la a engegar, tasca en la qual l'Ajuntament de Manlleu hi va col·laborar estretament: advocats, notaris, la Generalitat, la Fundació Roca i Galés, etc. Fou una tasca àrdua i, sovint, els socis actius es desanimen. Es va arribar a aconseguir la personalitat jurídica aprofitant la reglamentació franquista sobre cooperatives; i això que ho havien incautat tot sota la consideració de cooperativa marxista. Com dèiem abans s'havia polititzat i la direcció de la societat era clarament socialista.

El voluntarisme dels cooperativistes no s'ha pas acabat i creuen

en la possibilitat de buscar nous socis, puix que de moment disposen d'un petit capital, una subvenció municipal i unes quotes; a més, s'han fet tres campanyes per Nadal i Reis que cada vegada han anat millor. La història no ha pas dit la seva darrera paraula.

6.3.4.- Les biblioteques populars

Són les que pertanyen a la xarxa de biblioteques populars de la Diputació de Barcelona: "Mossèn Blancafort" al barri de Gràcia i "Bisbe Morgades" al centre de la població.

La primera es va inaugurar l'any 1959 i en la seva tasca actual hi col.labora l'Ajuntament de Manlleu. La segona funciona des de l'any 1961 i hi col.labora la Caixa d'Estalvis Comarcal de Manlleu; ambdues són públiques, obertes a tothom i el fons de llibres és de caràcter general. Les entitats col.laboradores es cuiden dels locals i del manteniment i la Diputació de Barcelona és qui paga el personal i es preocupa del fons de llibres existent. La missió d'una biblioteca pública és la de deixar llibres i es pot dir que la gent de Manlleu ha tingut accés als llibres gratuïtament.

A més, aquestes biblioteques de Manlleu realitzen periòdicament actes culturals diversos i n'hi ha de tan coneguts per tothom com els concursos de pintura per Sant Jordi, la promoció de la simultànies d'escacs, taules rodones, conferències... Des del 1968 al 1981 es van impartir a la "Bisbe Morgades" cursos de català en varis nivells i de caràcter gratuït.

En èpoques de l'any es confonen amb biblioteques escolars per l'afluència que hi ha d'estudiants, molts dels quals només hi van a passar l'estona i fer els seus deures escolars. Hom creu que el dia que les biblioteques dels diversos centres d'ensenyament funcionin bé al nostre país, aquesta concurrència d'escolars anirà minvant i les biblioteques populars intensificaran el seu paper primordial de préstec de llibres i de servei de consulta.

CONCLUSIONS GENERALS

1.- Des del punt de vista demogràfic el creixement fort de Manlleu es va observar en el període 1960-1975. A partir d'aquesta data, la piràmide d'edats de la vila deixa veure una regressió en l'escala inferior als 20 anys i, per tant, sembla que s'està en un procés lent però pronunciat d'envelliment progressiu de la seva població.

Per altra banda, en el context de la comarca d'Osona, Manlleu contempla una relativa presència important de persones no nascudes a Catalunya i precisament la secció primera del districte tercer, és a dir, el barri de l'Erm, no solament manifesta una forta densitat de població, sinó també que aquesta en gran part no na nascut a Catalunya i que, a partir de les dades censals, diu no entendre el català.

Essent un municipi de forta tradició industrial, contempla a partir del 1975 un descens notable de la seva població activa. És així com, desde la demografia, es poden definir dues façanes poblacionals ben diverses de Manlleu: el nord de la població es caracteritzaria per l'abundància de joves, de població immigrada, amb forta incidència de l'atur i de persones que busquen la seva primera feina i que han assolit uns nivells d'instrucció relativament baixos; i la part sud deixaria evidents unes tendències ben oposades a les precedents.

2.- Hi ha a Manlleu unes proporcions fortes de persones de més de 14 anys amb uns nivells culturals molt baixos, segons es desprèn de l'anàlisi. Sense voler entrar ara en precisions, cal dir que és la població femenina la més afectada per aquesta situació (seria just d'insistir que al barri de l'Erm el predomini de la desculturació recau clarament en els homes). Els punts més foscos en aquest sentit s'identifiquen per a la població de menys de 60 anys al barri de l'erm i pels qui ja tenen més de 60 anys als sectors urbans més antics de la vila.

3.- Pel que es refereix a les lectures habituals, EL PERIODICO és l'informatiu diari amb més lectors, EL 9 NOU té una incidència indiscutible i el MANLLEU PUBLICACIO manté una línia clara ascendent.

Pel que fa a les revistes d'opinió, les que no són escrites en català tendeixen a augmentar, en contrast evident amb les que són escrites en català. Per altra banda, les revistes del cor, les referides a temes

televisius i les que s'adrecen a les mestresses de casa o a la dona en general despunten per damunt de les altres quant al nombre de vendes.

4.- El puzzle complex de les associacions de Manlleu ens revela, en primer terme, la importància quantitativa de les entitats que cobreixen un interès molt sectorial i personal en les aficions de la població; en un segon graó les que ofereixen serveis o actes culturals i en darrer lloc, les que incideixen directament en la preocupació i consciència social.

Malgrat el llistat abundant i divers d'entitats i associacions, no ens sentim autoritzats a dir que aquesta expressió de la col·lectivitat manlleuenc sigui veritable traducció d'una vida col·lectiva. L'excessiva atomització ens fa caure en la sospita que aquesta dispersió cobreix necessitats grupals, però no necessàriament dinamitza la vida del poble.

5.- La història social i de lluita de Manlleu no és cap miratge i la història cultural ha estat configurada pel va-i-ve constant de les circumstàncies socials, polítiques i conjunturals de la vila i del país.

En aquesta història cultural hi destaca el gran relleu que prové de l'estructura escolar que s'ha acabat constituint com l'origen d'aquella segmentació cultural de la població, tal com hem pogut constatar ja en la nostra aproximació demogràfica.

Per altra banda, l'assentament de la immigració ha anat generant problemàtica, puix que, ja des del punt de vista físic, s'han anat polaritzant les característiques singulars de la segmentació cultural de la població. La integració és difícil i es produeix una veritable segregació cultural en tant que es produeix una identificació simbòlica estereotipada de les característiques culturals de la població en funció de la pertinença a un món autòcton o a un altre no nascut a Catalunya.

Aquesta dinàmica sembla que es trenca lentament amb l'adopció dels estils de vida juvenils; els joves es mouen entre el pes duríssim d'una pressió social que no perdona i la configuració d'unes noves formes d'ésser en el context de Manlleu. Amb tot, la sortida no és pas fàcil perquè la vida associativa juvenil és, com tota la de Manlleu, dispersa i poc cohesionadora.

Qui no ha pogut trencar encara el cercle de la disciplina social imposada és la dona en tant que troba dificultats per a definir la seva

pròpia identitat cultural específica en un món estretament marcat per la tradició i la pressió del context.

La vida cultural de Manlleu es debat entre una minoria que pretén continuar una certa dominació cultural i que es troba com replegada en ella mateixa i unes noves formes d'entendre la vida quotidiana nascudes a partir de les tres grans convulsions que ha sofert el municipi i que han modificat radicalment les coordenades de la població que hi habita: la revolució industrial, l'allau migratori de la postguerra i el llarg període d'expansió franquista. Segons com es miri, Manlleu pateix una paralització cultural; però, segons la lectura que se'n faci, Manlleu ostenta un evident sentiment vitalista i unes grans ganes d'ésser. Potser el més exacte és dir que hi ha força grups que fan coses, però sense generar vida col·lectiva.

Quina és la possible sortida? El Consell de Cultura que coordini? El plantejament comarcal de la vida cultural? La creació d'espais físics en diferents llocs de la vila per a fer activitats culturals? Heus aquí uns temes prou suggestius que poden ésser els inspiradors d'un gran debat tan necessari com fecund.